

PrAV - III. ROČNÍK
2/89

RADOSTĚ a NÁDEJ

Křesťanská revue - roč.3

číslo 2
1989

O B S A H

Slovo čitateľom	3
P. O. HVIEZDOSLAV : Hymnus vzkriesenia	4
OTOKAR BŘEZINA : Moja matka	5
I. MIESTNA CIRKEV	
ROGER SCHUTZ : Mária - katolicita srdca	11
Mariánska tradícia na Blízkom východe	12
Víchory a plamene	17
Duch svätý udeľuje dar jazykov aj dnes	20
Čo je náboženstvo ?	21
Čo je človek ?	30
Odkiaľ sa vzal človek ?	33
Viera a veda o vesmíre	37
Newton, Einstein a na stá iných	38
Svätý Jozef	39
II. FILOZOFIA	
Pochop filozofie	43
ŠTEPAN BARNÁŠ : Obrana hlbavého myslenia	75
III. EKUMENIZMUS	
VITTORIO MESSORI : Rozhovory o viere	80
Pluralita v duchovnom živote	106
A B C judaizmu	120
Medzinárodné dokumenty o náboženskej snášanlivosti	121
IV. UMENIE A PRÓZA	
Keby nevstal z mŕtvych	139
Symbolické križe	143
Myšlienky	144
Všetko je inakšie /k 110. výr. nar. A. Einsteina/	148
Modlitba indického kresťana	152
V. KNIEHY	
Nové tituly	155
VI. POÉZIA	
Sonet	181
VII. SPRÁVY	187

VAŠERÍ ČITATELIA!

Buďte pozdravení v Pánovi! Žičíme Váš z plnosti srdca zdravie a odvalu po kresťansky žiť. Posielame Váš druhé číslo - využítajte ho na svoj rast v láske k Bohu a k blízkym.

Pokúšame sa s pomocou niektorých príspevateľov spozedzi Váš ako aj zo sveta okolo našej krajiny a s pomocou nášho zlatého fondu posunúť latku vyššie. Pre nás v redakčnej zemľanke je to postavený záväzok. Nie sme len tunajší - spod karpatského oblúka: sme európski - spolu s ostatnými Európanmi. Kresťanstvo prijaté našimi pradedami od sv. Petra /"veď naši otcovia prijali vieru od sv. Petra!"/ je spoločným európskym dedičstvom. Táto viera je základným činiteľom európskej identity. Vy tak isto, ako citeľná časť Európanov nemôžeme mlčať a nečinne sa pozeráť na ničivú silu zla, ale pevne a takticky odporovať odkresťančeniu tohto kontinentu. Každé číslo tejto kresťanskej revue má posilniť našu odvalu a lásku rázne vydávať svedectvo viery. Veď "či žijeme, či zrieme - sme Pánovi. Preto Kristus žil, zomrel i vstal, aby panoval nad mŕtvymi a živými, aby tí, ktorí žijú, nežili na mŕtvoj sebe, ale pre Toho, ktorému patrí všetká moc na nebi, na zemi a vo vodách." - Veď Peter je - spolu Ježiša Krista spolu s apoštolmi ako aj Mária je slúžkou Pánovou - potom vieme čo z toho pre nás vyplýva a k čomu nás to zaväzuje.

Povzbudzujeme Váš pokojne a vytrvalo "niesť ťarchu svojich dní" - svietiť dobrým príkladom doma a na pracovisku. A navyše pokúšať sa aj literárnym príspevkom stvárňovať náš kresťanský život. Uvedomte si a prežívajte skutočnosť, že to venujete svojim sestrám a bratom z nášho Kristovho spoločenstva. A jediná vec, o ktorej Pán Ježiš hovorí, že je pre Neho, sú "dary chudobným." Je veľa chudobných na duchu. Stavajte si latku vyššie a s odvahou ďalej. Za spolupracovníkov sa denne koná bohoslužba.

Pavol Országh Hviezdoslav

Hymnus vzkriesenia

Ajhľa, kameň odvalený!
Prázdny hrob -
Z lona smrti unikol víťaz oslávený!
Na perutiach úsvitu,
s brky z lúčov slnečných živý, krásny, jarý,
vo pravici trumfu odznak z ružo - žlary,
korúhev v šír rozvitú,
v polet trepotavý,
prúd ligočných kaderí kolo božskej hlavy,
toť, sa vznáša v dôstojnosti, v sláve
vzduchom plným plesu, svetla zdôb,
časom dolu zhládajúc milo - usmievané.

Kde ti, smrti, osteň? - Hoj, stupel, zotlel v mrvy,
a hrob, oj, je pustý:
nepotuchol žltia plám v potečenej krvi! -
Peklo, kde ti víťazstvo? - Kráľ tvoj pokorený,
rozšillapaný cez hlavu ožemetný had,
poskubané osídla odvekého ihára!
Pravdu možno zohaviť, liché skrz zákony,
umoriť i pochovať:
načas však len!

Pravda svätá - sinka zjav velebný a tichý - ,
trón zaujme, uchopí vládu moci, práva
v spravdivé dlane!
Z dolín žiaľu, poroby v ples prepuknú stony,
srdcia stlčú stiesnené, skriknu duši vzdychy:
Aj kráľovstvo vyžiadané
prišlo! mohútne sa stáva...
Bohu sláva!

Náš najväčší básnik Hviezdoslav bol hlboko presvedčeným kresťanom. Neočarovala ho len príroda, slovenský ľud a jeho dobré vlastnosti, ale aj Ježiš Kristus. Vo svojich poetických skladbách často rozvádza biblické motívy. Vzkriesenému Kristovi vyspieval Hviezdoslav tieto oslavné pieseň.

Otokar Březina: Moja matka

Šla žitím moja mať · sťa kajúcnica smutná
a deň jej nemal vône, farieb, kvetov, jasú:
plod žitia suchý len, čo ako popol chutná,
bez osvieženia trhala zo stromu času.

Chudoby pach ostrý jej v tvári krásu šľahal
a rezal do očí a v slzách zápal hasil,
jak sám um v závejoch si do jej cesty fahal
a v svojich vlnách umdlenej jej skytal azyl.

Pod farchou temných liet skláňala hlavu v šiji,
žeh práce zžieravý jej z nervov sviežosť leptal,
svoju smrť bozkala a v ťažkej agónii
ret jej len úsmev znal a slová vdaky šeptal.

Na vlhký mramor chrámov kľakávala v sneniach,
v hrobových vôňach voskovic a pred oltármi
a vonných útech dážď · víziu vykúpenia
si v kaňkách duše chytala · skvosť rosy žiarny.

Ach, mama moja, dnes už na svetlo premenená,
sťa zlatý lúčik vystrelená do ohniska
tajomstiev večne planúcich! Zvuk tvojho mena
na našich vlnách dochvel sa, však viem · si blízka!

Ja mŕtvej krvi vychladlej som bledým kvetom,
čo vlhrou tvojich očí sa ti rozpúčal a vzrastal.
Trpkú chuť života vbozkala si mi vrelým retom
a z tvojho dedičstva mi v duši smútok nastal.

A polnoc zelená keď svieti nočným tichom,
ty z hrobu povstávaš, lôžkom sa so mnou delíš
a rytmus tvojho dychu ja vlastným vnímam
dychom,
a vlnou môjho hlasu ty oživená kviliš.

Mne do žil vlieva sa teplo tvojho tela
a zraku tmavý lesk sa s mojim okom stmelil.
Plam viery mystický · čím sa ti duša chvela,
do duše mojej sfa oheň bôľu a krvi sa vtelil.

Tak ako tvoja raz · i moja cesta smutná:
bez vône deň je môj, bez farieb kvetov, jasu.
Plod žitia suchý len, čo ako popol chutná,
ja v tieni matkinom zo stromu trhám čas.

/Preložil: S.M./

*Duša moja, veďže ťa ďakuj Pánovi, ďakuj!
Pána, Bože môj, aký že si lan veľký!
Zaodetý si do veľeby a krásy.
Spevňuješ zem, kladúc jej základy,
pevná a stála bude po celé veky,
modrými oceánmi ju zaodieváš.
Prameňom kážeš rásť v rieky
a bežia potom údollami,
napájajú všetko živé na rovinách.
Vo výškach polstujú a prebývajú vtáky,
v korunách splevajú zelených.
Aké je to všetko veľké. Aké je to, Bože, krásne.*

(Veľký preklad 103. žalmu)

Kristus je ten istý včera i dnes
On je počiatok a koniec
Alfa i Omega
Pán času i večnosti
Jemu patri sláva i moc
po všetky veka vekov. Amen.

*Zaplesaj, nebeský chór
anjelov! Zraduj sa, zem,
zaplavená toľkým jasom!*

*Raduj sa aj ty, Matka
Cirkev, ozdobená žiarou
panovej slávy, a tento chrám
nech zaznie naším jasavým
spevom!*

Toto je noc, ktorá dnes na celej zemi
veriacich v Krista vymaňuje z neprávosti
sveta a z otroctva hriechu,

vracia im Božiu milosť a vovádza ich do
spoločenstva svätých.

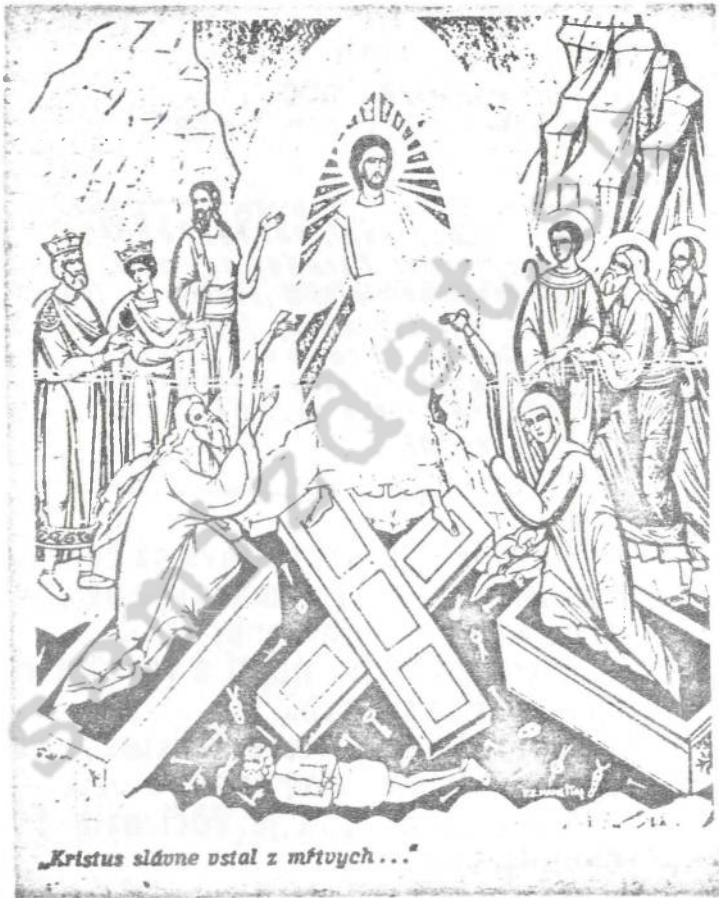
Toto je noc, v ktorej Kristus rozlámal
okovy smrti a víťazne vstal z hrobu.

Aká nesmierna je voči nám Tvoja
dobrota, Otče!

Aby si vykúpil otroka, vydal si na smrť
vlastného syna!

Posvätné tajomstvo tejto noci premáha

MIESTNA CIRKEV

Spas ľud svoj Bože
a požehnaj dedičstvo
svoje

Pane, pošli robotníkov do žatvy, aby reťky
nápožy oslavovali Tvoje meno.

Daj, aby kniazi slovom a príkladom boli
solou zeme a svetlom sveta.

Príď na pomoc tým, ktorí ťe prenasledujú
pre Tvoje meno,

Poslal si učeníkov hlásať svetu evanje-
lium - podporuj tých, ktorí hlásajú
Tvoj výťažný kříž.

Porpomeň sa na tých, čo sa dali do služieb
stojících bratov a sestier, aby ani neúspech
a ani nepochopenie ich nezbarovali
odvahy, a daj, nech budú pri poklade
na ich dobré skutky ťeba oslavujú.

Roger Schutz

MÁRIA - KATOLICITA SRDCA

Neprestajne prijímame mladých ľudí v Talizé z Európy. Prichádzajú, aby sa modlili a čerpali z prameňov viery. Očakávanie, ktoré s tým spájame, ešte stúpla: Túžime, aby každý mladý človek objavil Krista, Krista, ktorý je spoločenstvom, prítomného v tajomstve spoločenstva, ktoré je jeho Telom, Cirkvou.

V jadre tohto tajomstva môžu tak mnohí mladí ľudia vziať na seba riziko: nasadzovať svoj život, riskovať celý život, aby sa stali ľuďmi, ktorí vytvárajú dôveru a zmierenie nielen medzi sebou, ale medzi všetkými generáciami - od najstarších až po deti. Ako v apoštolakých časoch je im dnes darované "byť pospolu svorne v modlitbe s Máriou, Matkou Ježišovou".

Ona - Bohorodička osvetľuje naše cesty. Od prvých Turic žiari táto Máriina postava ako postava Cirkvi. Spolu s apoštolmi bola schopná pochopiť, že "skrze Krista sa zjavila milosť Božia, aby spasila všetkých ľudí." V nej vystupujú obidve podstatné skutočnosti Cirkvi: materskosť a katolicita v úzkom spojení. Ak jedna z nich zanikne, zjavne vyprchá aj druhá. To isté platí aj v osobnom živote: "Ak ľudský duch nepozná láskavú dobrotu a štedrosť, potom od Cirkvi neočakáva šlachetnú materakosť. Potom sám v sebe prichádza ku skleslosti a vydáva sa do nebezpečenstva, že už nezačuje evanjeliové volanie ku katolicite: "aby všetci jedno boli, aby svet uveril."

V anjelovom pozdrave Márii už zaznieva volanie k plnosti, ku katolicite srdca: "Raduj sa Mária, milosti plná!" Je to univerzálne volanie a platí pre každého kresťana. Dôveru v Boha daruje všetkým, aby vystúpili k nekalenej radosti.

Kto chce vo vlastnom vnútri opakovať odpoveď, ktorú Mária dala anjelovi, nech si spomenie, že v izraelakom národe pred Kristovým príchodom po celé stáročia pretrvávalo spoločenstvo prostých veriacich - Boží ľud. Tam patrila aj Mária. Doživotné ĽNO v nasledovaní Krista nás stavia doprostred jedinečného spoločenstva, ktoré sa nazýva Cirkvou. Pre každého, kto túži po tom nasledovať Krista v spoločenstve a povedať mu svoje ĽNO v celej šírke svojho srdca - tomu navrhujem túto

modlitbu:

"Ó, Bože, chválím Ťa za obrovský zástup žien, mužov, mladých ľudí a detí, ktorí po celej zemeguli sa usilujú byť svedkami dôvery a zmierenia. Daj, aby v nasledovaní svätých - Kristových svedkov od časov Máriiných a apoštolov až po dnešok, deň čo deň vnútorne rástli tak, aby sa modlili s Ježišom a venovali svoju dôveru tajomstvu viery."

MARIÁNSKA TRADÍCIA NA BLÍZKOM VÝCHODE

V terajšom juhozápadnom Turecku, južne od mesta Izmir /biblická Smyrna/ leží mestečko Seljuk. Terajších 1000 obyvateľov je len slabým tieňom starého hlavného mesta Malej Ázie - antického Efezu. Zaniknutú slávu pripomínajú len obrovské haldy ruín. Grécky kmeň Iónov ho obsadil okolo r. 1100 pr. Kr. a vytvoril z neho stredisko krajiny. Bolo to preslávnené božisko plodnosti - neskoršie pod menom efezská Diana. Jej chrám patril k siedmim divom sveta. V treťom storočí po Kr. ho obsadili Góti. Keď sa postupne zaneslo dno prístavu - mesto strácalo význam. Keď ho Turci r. 1426 dobyli, naisto zaniklo. Nakoľko mesto sa rozkladalo v údolí, rieka Kaystros ho postupne zanášala.

Efez mal slávnu antickú históriu a kresťanstvo v nej pokračovalo. Zo zboreného chrámu Diany Gréci vyhrabali mramorové stĺpy a použili ich v Caribrade na stavbu chrámu Božej Múdrosti. Efez hostil aj sv. Pavla. Ten tu s pomocou odkazu gréckych filozofov rozvíjal kresťanské učenie. Tu našli svoj odpočinok - evanjelista Lukáš, Mária Magdaléna a veľa ďalších kresťanských svätcov. Sem prichádza aj sv. Ján apoštol /r. 32-42/ miláčik Pánov, sprevádzaný Ježišovou Matkou Máriou.

Preveľa historikov sa zaujímalo o mesto, kde Matka Božia strávila ostatné roky svojho života a napokon tu aj zomrela. O túto tradíciu sa prelo veľa židlivcov aj odporcov. Pápež Benedikt XIV. sa verejne modlieval k "našej Panej, ktorá umrela v Efeze a odtiaľ bola vzatá do neba." R. 1850 známy orientalista Lenormant prehlásil, že táto tradícia je v dokonalom súlade s historickými poznat-

kami a závermi."

Efezská tradícia/oproti mladšej apokryfnej jeruzalemskej - zo 7. storočia/ ako prastará opiera sa o dôkazy nepriame - legendy, miestne obyčaje, zjavenie a nakoniec o archeologické dôkazy ako priame. Jedno je isté, že sv. Ján prišiel do Efezu pred r. 48. Tertulián to dokladá už v 2. storočí. Skutky apoštolaké sa o Jánovej činnosti v r. 37 - 48 nezmieňujú. Euzébius v Dejiniach Cirkvi vyhlasuje /okolo r. 330/, že apoštoli boli v Jeruzaleme vyhnaní a že sa to stalo medzi rokmi 37 - 42. Cirkevna tradícia z tých čias jednoznačne pokladá Malú Áziu za priestor Jánovej činnosti. Skutky hovoria len o krutom prenasledovaní kresťanov v Jeruzaleme po Nanebovstúpení. Peter a Ján boli okamžite uväznení. R. 37 ukameňovali diakona Štefana. R. 42 bol Jakub starší /Jánov brat/ statý. Je len logické, že Ján tam nemohol a Matkou Ježišovou ostať. Podľa všetkého ho sprevádzala na apoštolských cestách po M. Ázii až konečne zakotvili v Efeze. Tam ako 64 ročná zomrela.

Jedným z historických dôkazov je existencia veľchrámu /z 3. storočia/, v ktorom sa r. 431 konal Efezský koncil. Z toho sa uzatvára, že buď tam žila, buď tam len zomrela. Vtedajší kresťanský zvyk /skoro ako zákon/ dovoľoval stavať chrámy svätcom len tam, kde žili alebo zomreli. Navyše sa z efezského koncilu zachoval list, ktorý koncilní otcovia poslali kňazom do Carihradu. V ňom sa spomína "Naša Pani Bohorodička /Theothokos/ a apoštol sv. Ján. Doslovne je v ňom: ... Nestórius prišiel do tohto mesta, kde sv. Ján a Matka Božia, Panna Mária žili." Okrem toho sa tu nachádza hrob sv. Jána. A toto mesto sa nazýva Μαρινη mestom." Ďalším dôkazom je tradícia sýrskojakobitskej cirkvi, ktorá od 8. storočia neprerušene hlása, že Mária žila a zomrela v Efeze.

V 17. a 18. storočí táto tradícia bola preštudovaná a uznaná za pravú. Benedikt XIV. túto tradíciu verejne uznal. Jeden z osobitných dôkazov je existencia MERJEN ANA. Asi 8 km východne od Efezu leží mestečko Kirkince, ktoré ešte r. 1892 obývalo asi 4000 pravoslávnych Grékov. Podľa ich tradície boli zvyškom efezského obyvateľstva. Už v 11. storočí ich predkovia pod tlakom Turkov opustili Efez a usadili sa v tomto mestečku. Každoročne /od 11.sto-

ročia/ 15. augusta títo Gréci putovali do malej kaplnky na vršku nad Efezom /hora Bulbal Dag/. Kaplnku nazývali PANAYA KAPULU = DOM NAŠEJ PANEJ. /Tento význam má aj v gréčtine aj v turečtine/. Tu oslavovali nanebovzatie P. Márie aj keď ortodoxná tradícia v Carihrade považuje Jeruzalem za miesto smrti P. Márie. Táto tradícia začala pradávno.

R. 1890 dostali rehoľné sestry z francúzskej nemocnice v Smyrne knihu od nemeckej rehoľníčky Kataríny Emerichovej "Život požehnanej Panny." Na základe videnia opísala miesto, kde žila P. Mária tak presne, že to ľahko archeologicky lokalizovali. R. 1891 P. Jung z rehole sv. Vincenta z Pauly napriek nedôvere k opisu o dva dni po príchode to našli na Bulbul Dagu /Slávičom vrchu/. Boli to ruiny Panaya Kapulu. Väetko súhlasilo podľa knihy. Potom hneď prišli ešte dve expedície a to isté potvrdili. Boli zakúpené okolité pozemky a odovzdané reholi sv. Vincenta. Tak sa púte od r. 1896 do 1914 obnovili. Potom roky nepokojov - najmä turecká občianska vojna - sa prehnali aj cez túto pamiatku. Strecha, múry sa zrútili a časť vedľajšej stavby odplavil silný prameň /Máriina studňa/. Až roku 1951 turecká vláda pod tlakom celého sveta prestala ignorovať kresťanov a tento kresťanský poklad turisticky zúžitkovala. Z mesta Seldžuku postavili asfaltku až na vrchol Slávičieho vrchu. R. 1959 ju rozšírili. Na pozemkoch pri kaplnke postavili poštový úrad a stanicu dopravnej polície.

Kaplnka bola citlivo zreštaurovaná. Okolo nej je promenáda so stromami a za ňou okružná cesta. Nové murivo je svetlejšie od tmavšieho staršieho a murovalo sa podľa vzoru v 7. storočí. Základy sú z 1. storočia, keď tu P. Mária žila. Podlaha je vyložená úločkami mramoru do tvaru osemhranu presne podľa prieskumu z r. 1898.

Pútnici s pohnutím vstupujú do Máriinho domčeka. Prechádzajú vstupným priestorom /zväčšená prestavba z 7. storočia/. Pred nimi je hlavná miestnosť, ktorá už po nanebovzatí P. Márie slúžila ako zhrmaždenie veriacich. Kde bol vykopaný kozub je obdĺžnikový stupeň z mramoru. Potom popri tom stupni ticho postupujú do ďalšej miestnosti - modlitebne P. Márie. Nad slávičom

je socha P. Márie. Za nepokojov jej Turci polámali ruky a hodili do výmoľa. Naľavo od modlitebne bola kedysi komora, v ktorej bola pred r. 1914 zriadená sakristia. Dnes jej niet, keďže od r. 1914 do r. 1951 ju prameň podomlel a odplavil. Napravo od modlitebne je miestnosť označovaná ako spáľňa. Podlaha je tam o niečo nižšia. Naproti južnej stene stála pravdepodobne marmovaná posteľ, ktorej podstavec sa pri vykopávkach našiel a bol vymurovaný. Má tvar truhly 36 cm vysokej. Veľký polkruhový výklenok vypína polkruhový oltár tvaru mramrového stola.

Tu všetci ticho stoja, lebo tu zomrela Kristova Matka. S úctou sem vstupujú ako kresťania tak i mohamedáni. Ticho, prerušované vtáčim spevom, je charakteristické pre všetky mariánake svätyné vo svete. Tváre okolostojacích sú vážne, poniektorí sa rozpačito usmievaajú a ďalší od pohmutia majú oči plné slz. Je to miesto, zasvätené trvalej láske, kam ľudia v každom čase a nečase už dvetisíc rokov prichádzajú s vierou a posilnením a upevnením v nej vracajú sa do svojich domovov.

V predsieni sú vystavené fotografie Pavla VI. a Jána Pavla II, ktorí návštevou týchto miest vyjadrili úctu a lásku katolíckej Cirkvi k Bohorodičke.

/S.K./

Prostriedky, ktoré používajú Máriini ctitelia:

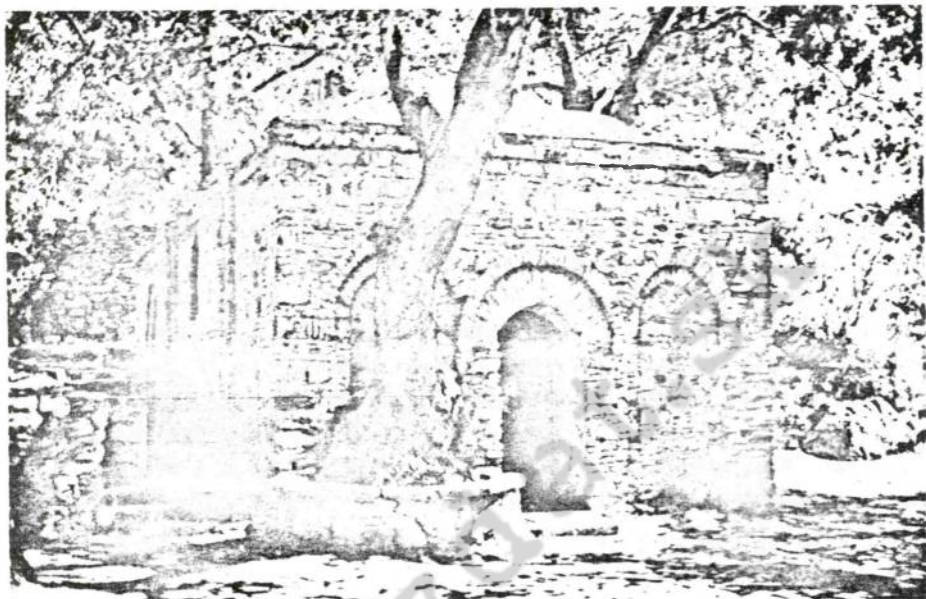
- Modlitba
- Dobrý príklad
- Sebazápor

Nie však modlitba mandrává, ale taká, čo verí, miluje a dúfa.

Príklad nech je veselý, šlachetný, bratský a obetavý.

Sebazápor = treba vedieť i niečo zniesť, ba i veľa zniesť, keď treba za Krista a za Nepoškvrnenú trpieť.

Mariin dům v Efesu

Všetko závisí od Bohorodičky, lebo je Jeho matkou i našou. Kto jej ponechá voľnú ruku, aby s ním robila, ako za najlepšie uzná, začne v ňom mocne pridáť božský život.

Dôverujte Matke Božej! Úprimne sa jej zverte. Niekedy ju pochopí iba ten, čo si to vyprosí na kolenách...

- pevná viera a láska nalieva odvalu v ťažkostiach
- nenávisť nie je tvorivou silou, tvoriť vie iba láska
- úspech jednotlivca závisí od kolektívu /skromnosť/
- znechutenie a rozčúlenie pri neúspechoch vyplýva zo sebalásky

Pevný charakter sa brúsi dobrými skutkami a prácou na sebe.

/D.N./

VÍCHOR A PLAMENE

Vo Svätom písme nachádzame viacero udalostí, v ktorých sa Boh zjavuje v podobe ohňa. Jahve sa predstavil v podobe ohňa už pred stáročiami Abrahámovi, keď s ním uzavrel zmluvu.

Jahve rozkázal Abrahámovi:

- Choď, vyber mi trojročnú jalovicu, trojročnú kozu, trojročného barana, hrdličku a holúbka. Rozpolti štvornohé zvieratá a polož rozpoltené časti jednu proti druhej. Abrahám urobil, ako mu Boh rozkázal. Keď sa dravé vtáky vrhli na mŕtvolv, Abrahám ich odháňal. Keď slnko zapadlo a nastala tma, zrazu čosi ako dymiaci pec a ohnivá fakľa prešlo pomedzi rozpoltené zvieratá. To Jahve uzavíeral zmluvu s Abrahámom.

Abrahám bol totiž kočovný pastier. A u nomádov sa dôležité zmluvy uzavíerali tak, že obe stránky prešli medzi rozpoltené zvieratá a privolávali na seba osud tých zvierat, keby nezachovali zmluvu.

Neskôr sa Jahve zjavil Mojžišovi a rozprával sa s ním z horiaceho kra.

Aj pri uzatváraní zmluvy na Sinaji Boh bol prítomný v hukote, v bleskoch a ohni.

Teda, keď apoštolí videli nad sebou ohnivé jazyky, pochopili, že zmocňuje sa ich čosi božské.

Kristus ich poučil, že krátko po nanebovstúpení budú **POKRSTENÍ DUCHOM SVATÝM** /porov. Skutky ap. 1,5/. Keď teda vidia nad sebou plamene, cítia, že ich napína Duch Svätý. Zmocňuje sa ich nevidané nadšenie za Krista. Oni, bojazliví ľudia, cítia sa teraz smelí, hrdinskí, odhodlaní dať svoj život za milovaného Učiteľa.

Duch Svätý má nesmierne dôležitý zástoj v živote Ježiša Krista.

Už vtelenie Syna Božieho v lone jeho panenskej Katky je dielom Ducha Svätého. Anjel vysvetľuje Panne Márii: "Duch Svätý zostúpi na teba a moc Najvyššieho ťa zatieni" /Lk 1,35/. A tak od prvej chvíle svojho jestvovania Ježiš Kristus je plný Ducha Svätého.

Prv než začal svoju verejnú činnosť, Kristus prišiel k Jordánu dať sa pokrstiť od Jána. Len čo po krste vystúpil z vody, zostúpil na neho Duch Svätý v podobe holubice a z neba sa ozval hlas:

- TY SI MOJ MILOVANÝ SYN, V TEBE SA MI ZAĽUBILO /Lk 3,22/.

Teda pri krste v Jordáne Duch Svätý zmocňuje sa celkom osobitným spôsobom Ježiša Krista. Je to verejné a slávnostné uvedenie Krista do jeho mesiáškého poslania.

Po krste vedie Duch Svätý Krista na štyridsať dní do púšte. A odtiaľ zasa do rodnej Galiley a do celej Palestíny. Nesie vyvolenému ľudu lásku k Otcovi i svoju lásku. Nesie im aj lásku, ktorou je Duch Svätý.

Roznáša tak ľuďom Ducha Božieho vyše dva roky. Jední ho milujú, prijímajú, druhí ho nenávidia a zavrhnújú. Chudobní ho chcú urobiť svojim kráľom, no vedúci národa ho odsudzujú na smrť. A on tú smrť podstúpi z lásky k nám. Ale i vtedy JE S NÍM DUCH SVATÝ.

Keď Kristus zomrel, Duch Svätý ho neopustil. Práve naopak: BOL TO DUCH SVATÝ, ČO V PLÁNOCH BOŽÍCH VZKRIESIL JEŽIŠA KRISTA Z MŔTVYCH. Vzkriesenie je vrcholný zásah Ducha Svätého v živote Ježiša Krista.

Zmŕtvychvstaním Ježiša Krista nastáva historický obrat v dejinách spásy. Otec prijal Kristovu poslušnosť a lásku, vrcholiacu v jeho utrpení a smrti. A práve tým, že ho vzkriesil Boh Otec ukázal, že prijal Kristovu obeť. A ukázal to aj tým, že pri vzkriesení dal Kristovi plnú moc na nebi i na zemi. Teda Kristus i ako človek dostáva božskú moc - sedí po pravici Otca. Duch Boží, ktorý je Duch lásky, tak naplňuje a úplne preniká Ježiša Krista, že on i ako človek

posiela Ducha Svätého celému ľudstvu, a to po všetkých stáročia, i nám dnes.

Prvý raz Kristus dal Ducha Svätého hneď večer na veľkonočnú nedeľu. Zjavil sa apoštolom vo večeradle, dýchol na nich a povedal:

"PRIJMIETE DUCHA SVATÉHO. Ktorým odpustíte hriechy, budú im odpustené, ktorým zadržíte, budú im zadržané." /Jn 20,23/.

Na Turíce nasledovalo nové, verejné zoslanie Ducha Svätého. Zo žiarivej Kristovej lásky vyšľahli plamene Ducha Svätého a začali svoju ohnivú cestu svetom a dejinami.

TAKTO KRISTOV DUCH, DUCH SVATÝ KTORÝ JE DUŠOU CIRKVI, JE STÁLE S NAMI.

Ako sa prejavuje táto večná prítomnosť a dynamičnosť Ducha Svätého?

Ponajprv tým, že Duch Svätý nás učí správne chápať Kristovo učenie a jeho život. Sám Ježiš to prisľúbil svojim učeníkom vo svojej rozlúčkovej reči pred umučením: "KEĎ VŠAK PRÍDE TEN DUCH PRAVDY, NAUČÍ VÁS VŠETKEJ PRAVDE" /Jn 16, 13/.

DUCH SVATÝ POVZBUDZUJE A TEŠÍ. Povzbudzuje nás veriť, dúfať a milovať, robiť dobro a vytrvať. Teší nás a zoceluje, keď sa boríme s vnútornými i vonkajšími ťažkosťami. "Sám Duch sa ujíma našej slabosti a sám Duch sa za nás prihovára nevýslovnými vzdychmi" /Rim 8,26/.

Napokon - a to je najvzácnejšie - **DUCH SVATÝ ZASÁDZA DO NÁS BOŽÍ ŽIVOT A STÁLE HO V NÁS UDRŽIAVA.**

Už nie sme obyčajnými ľuďmi. Sme novými ľuďmi, sme deťmi synmi a dcérami. Ide o celkom nové narodenie, o ktorom hovoril Kristus vo svojom nočnom rozhovore s Nikodémom:

"AK SA NIEKTO ZNOVU NENARODÍ Z VODY A Z DUCHA SVATÉHO, NEMOŽE VOJSŤ DO KRÁĽOVSTVA BOŽIEHO" /Jn 3,3/.

Syn Boží sa stal človekom nevýslovným činom Ducha Svätého. Podobne aj každý človek sa stáva Božím synom alebo dcérou pôsobením Ducha Svätého.

Keď sme sa raz stali Božím synmi a dcérami, to ešte neznačí, že už nemusíme zápasit. Duch Svätý je v nás

**AKO BOŽSKÉ SEMI, ktoré sa chce v nás rozvíjať a chce nás pre-
mieňať.**

DUCH SVATÝ UDEĽUJE DAR JAZYKOV AJ DNES

Páter Pio, stigmatizovaný kapucín zo San Giovanni Rotonda v južnom Taliansku, mal okrem piatich rán, ktoré nosil na tele plných päťdesiat rokov, i dar uzdravovať, čítať vo svedomí, byť súčasne na dvoch miestach a pod. Hovorí sa o ňom, že mal i dar jazykov. Cez druhú svetovú vojnu prišli do San Giovanni Rotonda vojaci všetkých možných národností: Taliani, Nenci, Američania, Angličania, Poliaci, Kanadania, Austrálčania, Francúzi i domáci partizáni... Rozpráva sa, že raz prišiel k pátrovi Piovi na jeepe istý černocho, americký námorník. Prišiel sa vyspovedať. A Páter Pio sa s ním rozprával v nárečí, ktoré predtým nikdy nepočul.

Cirkev už od svojich začiatkov verí v Najsvätejšiu Trojicu, medituje o nej, miluje ju. Veď k nej smeruje všetko na zemi i vo vesmíre. Niektorí nepriatelia kresťanstva však vymýšľajú bájky o tom, odkiaľ kresťania mohli prevziať náuku o Trojici. Tvrdia, že už starí Egypťania mali trojicu bohov: Osirisa, bohyňu Isis a Hóra. Prinášajú "argumenty", že aj v iných pohanských náboženstvách jestvovalo zoskupenie troch bohov. Avšak všetky tieto pseudovedecké uzávery nemajú nijaký základ.

Stačí si len uvedomiť, že prví kresťania mali priamo odpor proti mnohobožstvu. Ježiš Kristus založil Cirkev v Palestíne, v židovskom národe. A tento národ sa cez stáročia bil s mocnými a kultúrnymi pohanskými národmi za svoje základné náboženské presvedčenie, že je len jeden Boh.

Túto základnú náboženskú pravdu hlásal i Kristus, no došľnil ju zjavením o troch osobách v jednom Bohu. Prvé tri storočia kresťanstva sa vyznačovali zápasom s pohanským

mnohobožstvom práve preto, že kresťania verili len v jedného Boha v troch osobách. Tvrdenie, že náuka o Najsvätejšej Trojici má niečo spoločného s trojicami pohanských božstiev, je úplne bezzákladné.

(DN)

ČO JE NÁBOŽENSTVO?

Popredný literárny časopis priniesol pred pár rokmi zaujímavý list adresovaný členovi Akadémie pedagogických vied. Šestnásťročná študentka v ňom píše:

Pán riaditeľ,

Ja sa pravdepodobne čoskoro stanem veriacou. Nie, nejdú ma obrátiť na svoju vieru nejakí fanatici, ako sa to často tvrdí... So mnou sa deje čosi, čomu ani sama nerozumiem. Na hodinách v škole vždy znovu počujem, že človek je zrovna taký smrteľný ako, povedzme, krava alebo kôň. Nesmrteľnosť, to je vraj iba rozprávka, ktorá ponizuje človeka... Verte mi, raz po takej hodine, na ktorej nám zasa hovorili, že človek je po biochemickej stránke niečo zrovna také ako jeho oblúbené zviera a že teda je smrteľný, nemohla som vôbec zaspať... Začínam sa zahľbovať do náboženského sveta. Hľadám v ňom záchranu pred krutým materializmom, ktorý sa mi zdá úplne bezduchou skutočnosťou.

Prosím Vás, pomôžte mi oslobodiť sa od tejto polozúfalej, hrôznej myšlienky! Je to strašne kruté, keď ma presviedčajú, že keď raz moje vedomie vyhasne a uložia ma do zeme, definitívne a nevdý vyhasne pre mňa svet, slnko a hviezdy a že sa rozpadnem v nič...

Z listu vidno, že dievča prišlo rozmýšľaním o ľudskej existencii k pojmu NÁBOŽENSTVA. Prišlo k tomu úsudkom svojho rozumu a srdca.

Mnohí z nás mali šťastie vyrásť v náboženskom prostredí. Dnes, ako dospievajúci mladí kresťania, musíme sa kriticky postaviť k tejto otázke:

Načo slúži náboženstvo v živote človeka?

Podvedome cítime, že náboženstvo odpovedá človekovi na otázky, na ktoré mu nijaký filozofický smer nemôže dať uspokojivú odpoveď.

Odkiaľ je vesmír?

Odkiaľ je človek?

Načo žijem?

Kam spejú celé dejiny ľudstva?

Čo nás čaká po smrti?

Prečo sú vojny, prečo ľudia nenažívajú v pokoji? atď,
atď.

Náboženstvo však nie je iba dajaký filozofický svetonázor. Náboženstvo je čímisi oveľa vznešenejším.

NÁBOŽENSTVO, TO JE ŽIVOTNÝ VZŤAH ČLOVEKA K BOHU.

Náboženstvo spája človeka S NEKONEČNOU BYTOSŤOU, S NEKONEČNOU LÁSKOU - S BOHOM. Preto náboženstvo je pre človeka prameňom nevyčerpatelnej životnej sily a nikdy neuhasiťajúcej nádeje a lásky. A každý normálny človek cíti tento vzťah k Bohu ako prirodzenú požiadavku svojho bytia.

AKO VZNIKLO NÁBOŽENSTVO?

Náboženstvo nachádzame u ľudí všetkých národov a všetkých čias - i dnes.

Konštatujúc túto nepopierateľnú historickú pravdu, mnohí nepriatelia náboženstva začali hlásať, že náboženstvo vzniklo zo strachu z prírodných síl. Je pravda, že prírodné sily mohli mať pred tisícročiami vplyv na určité formy ná-

boženstva, ale neboli príčinou jeho vzniku. Náboženstvo vzniklo ako zvýraznenie hlbokej prirodzenej požiadavky človeka. Potvrzuje to i fakt, že dnes, keď si pôsobenie prírodných síl vieme vedecky vysvetliť, predsa cítíme vnútornú potrebu náboženstva ako vzťahu k prvej príčine svojho bytia.

Zrovna tak sa mýlia aj tí, čo tvrdia, že náboženstvo vzniklo v dávnych dobách ako prostriedok sociálneho útlaku. Vyššie nábožensko-politické vrstvy snažili sa vraj vyzdvihovaním božstiev zastrašiť ľud, a tak upevniť nadvládu. Tomuto názoru však protirečí fakt, že s náboženstvom sa stretávame aj u primitívnych kmeňov, kde nejestvujú nijaké sociálne triedy.

A na námietku, že náboženstvo vzniklo na základe klamu, stačí uviesť tisíce súčasných vedcov, ktorí veria z vnútorného presvedčenia. Je možné, že by sa všetci títo géniovia dali oklamať akýmsi náboženským preludom?

Nejeden ateista sa stal obeťou klamného predsudku: **VOPRED UVERIL, ŽE BOH NEMOŽE JESTVOVAŤ.** A keď sa v jeho vnútri prediera na povrch myšlienka o Bohu, systematicky potláča dôvody, ktoré by mu mohli Boha osvetliť a krčovite sa pridŕža falošných mienok, ktoré sa snažia odstrániť pojem Boha.

Niekedy sú príčinou ateizmu aj neovládané vášne, nesprávna výchova, nátlak prostredia, hrubý materializmus a slepý egoizmus. A neraz aj pohoršlivý život ľahostajných kresťanov, ktorí svojím životom hlásajú opak toho, čo veria. Zvlášť mladí sa veľmi ľahko dajú pomiasť touto nedôslednosťou dospelých ľudí.

O kresťanstve tvrdíme, že je zjaveným náboženstvom, t.j. náboženstvom, ktoré sa zakladá nie na ľubovoľných filozofických uzáveroch, ale priamo na Božom zjavení. Lebo sám Boh prehovoril k ľuďom. Boh sa prejavil nielen slovami, ale aj mnohými spasiteľnými zásahmi do dejín ľudstva.

Medzi zjavené náboženstvá patrí aj židovské náboženstvo. Avšak príchodom Krista toto náboženstvo bolo završené a skončilo svoju úlohu.

Keďže kresťanské a židovské náboženstvo sa zakladajú na zjavení, ktoré pochádza od nadprirodzenej bytosti - Boha, voláme ich náboženstvami nadprirodzenými alebo zjavenými.

Zmiešaním prvkov kresťanského, židovského a prirodzeného náboženstva vzniklo mohamedánske náboženstvo.

Tieto tri náboženstvá vyznávajú jedného Boha, a preto ich nazývame monoteistickými / z gréckeho monos = jeden a theos = boh/.

Iné náboženstvá, ako konfucianizmus, budhizmus, hinduizmus alebo náboženstvá starých Grékov, Rimanov, Inkov, Germánov, Slovanov, voláme náboženstvami prirodzenými. Vznikli totiž ako prejav vrodenej ľudskej náboženskosti. Inými slovami, ľudia svojím rozumom prišli na to, že musí byť nejaká bytosť alebo bytosti, ktoré riadia osudy ľudí.

KTORÉ NÁBOŽENSTVO JE PRAVÉ?

Pozerajúc na množstvo náboženských vyznaní, vynára sa otázka: Ktoré z nich je pravé?

Všetky náboženstvá majú spoločné jadro:

SLERUJÚ K URČITEJ VYŠŠEJ BYTOSTI A CHCÚ ROZRIEŠIŤ ZÁHADU POSMRTNÉHO ŽIVOTA.

Avšak vo vysvetľovaní týchto dvoch základných otázok sa medzi sebou podstatne líšia. Väčšina náboženstiev nevie človekovi správne osvetliť jeho vzťah k Bohu a tápe vo tmách.

Túto bezradnosť ľudského rozumu v náboženských otázkach výstižne vyjadril veľký grécky filozof Platón vo svojom diele Paidon: "Plne súhlasím s tebou, Sokrates, že kým žijeme, je nemožné alebo veľmi ťažké dopracovať sa k plnej pravde o zmysle života... Treba sa rozhodnúť pre jednu z dvoch ciest: alebo sa dať poučiť o pravde od iných, alebo ju sám objaviť. A keď nie je možné ani jedno ani druhé, treba sa rozhodnúť pre mienku, ktorá je pravdepodobnejšia, odovzdať sa jej ako nejakej záchrannej plti a plaviť sa na nej cez búrky tohto života, kým nestretneme NEJAKÚ LOĎ, t.j. SLOVO ZHORA,

ktoré nám umožní plaviť sa s väčšou istotou a s menším nebezpečenstvom."

Táto podvedomá ľudská túžba byť poučený Božím slovom sa vyplnila. Boh sa zmlouval nad ľudstvom a zjavil sa mu. Najprv mu hovoril cez svojich poslov - prorokov. Napokon prehovoril k nám vo svojom Synovi. Slovo Božie - Boží Syn sa stal človekom, aby nás naučil plnej pravde.

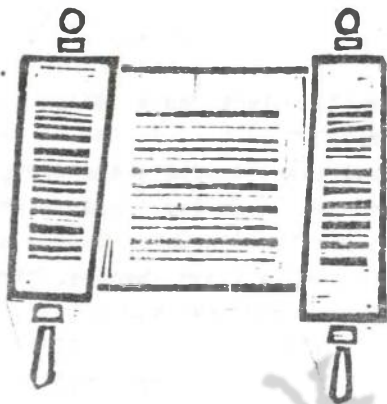
Ľudstvo našlo v Kristovi CESTU, PRAVDU A ŽIVOT. Teda jediné pravé náboženstvo najjasnejšie a najúplnejšie osvetľuje jediný správny vzťah ľudstva k Bohu, predstavuje Boha ako NEKONEČNÚ LÁSKU, ktorá všetko tvorí, všetko hýbe a naplňuje šťastím. Ako poslednú metu vytyčuje človekovi večné spojenie s Bohom v nekonečne šťastnom posmrtnom živote.

ODKVAĽ VIELE, ŽE JE BOH?

Možno povedať, že ľudstvo sa delí na tých, čo NEMAJÚ NÁDEJE, a na tých, čo MAJÚ VEČNÚ NÁDEJ - BOHA; na tých, čo veria vo večný Boží plán. My chceme patriť medzi tých, čo majú večnú nádej, čo veria v Boží plán. Chceme si však túto nádej posilniť a spevniť. Chceme, aby v nás dospela do takej miery, žeby sme sa vedeli o ňu deliť aj s tými, čo nádeje nemajú. Lebo túto nekonečnú nádej sme dostali nielen pre seba, ale aj pre iných.

/j.br./

DOSTOJEVSKIJ A SVATÉ PÍSMO

Flodor M. Dostojevskij, jeden z najväčších ruských spisovateľov, zakúsil vo svojom živote úžasnú dôležitosť Božieho slova.

Ako mladý muž dostal sa pred rokom 1848 v Leningrade do Petrašovského skupiny, ktorá bojovala za sociálne reformy v cárskom Rusku. Polícia ich však zlapala a boli odsúdení na smrť. Keď už boli na popravisku, oznámili im, že cár ich omilostuje. Dostojevského potom odviezli do trestaneckého tábora v Omsku na Sibíri. Na ceste do vyhnanstva v Tobolsku mu dve dobré panie darovali prikrývky, jedlo, ba jedna mu darovala aj Sväté písmo Nového zákona. Dojatý touto veľkodušnosťou, Dostojevskij panej slúbil, že knihu bude opatrovať ako najväčší poklad až do svojho posledného dychu.

V tábore v Omsku zostal štyri roky. Žil tam ako v pozemskom pekle. Na nohách mal prikuté pätkilové reťaze. Jeho spoluväzni boli väčšinou zločinci, vrahovia, banditi z povolania, slovom spodina Ruska. Dostojevským, ako intelektuálom, verejne pohrdali. Čo ho udržovalo pri sile, bolo čítanie evanjelia. Ba naučil čítať Písmo sväté aj mladého analfabeta Černíka a niekoľko iných väzňov.

Konečne po štyroch rokoch väzenskí kováči ho oslobodili od reťazí. Panej, ktorá mu dala v Tobolsku Sväté písmo, napísal: "Ako strašne ma trápi smäť po viere, i keď sa mi v duši vynárajú nesčíselné námietky. Boh mi však zavše darúva i veľký duševný pokoj. Raz v takej chvíli zložil som si vlastné

vyznanie viery. Zneje takto:

Verím, že na svete niet nič vzácnejšie a hodnejšie milovania ako Kristus!"

Šesť rokov musí ešte slúžiť ako vojak na Sibíri v Semi-palatinsku. V bolestiach a ťažkostiach celé hodiny hladká a medituje evanjelium.

Po svojom návrate do Ruska začína spisovateľskú kariéru. Vo svojich románoch vášnivo hľadá Boha. Dokazujú to najmä jeho romány Zločin a trest, Besi a Bratia Karamazovci.

Koncom januára 1881 vážne ochorie. Krváca a stráca vedomie. Praskla mu v hrdle cieva. Dá si zavolať Otca Mese-gorského z kostola sv. Vladimíra, vypovedá sa a prijme Ježiša Krista. Manželka Anna a deti Ľuba a Fiodor plačú pri jeho smrtelnej posteli. Chorý ich úpenlivo prosí, aby mu dačo prečítali z jeho sibírskeho Svätého písma.

Zomiera so slovami: "Dôverujte v Boha! Dôverujte mu absolútne! A nikdy nezúfajte nad jeho milosrdenstvom!"

POTREBA POZNAŤ PÍSMA

Dostojevskému, ako aj každému človekovi, Písmo sväté je svetlom a silou jeho života. A to preto, lebo z Písma Hovorí JEŽIŠ KRISTUS.

Už pred 1600 rokmi svätý Hieronym, najväčší staroveký znalec Písma, vyhlásil:

Kto neozná Písmo, neozná Krista! Ignorantia Scripturarum ignorantia Christi est/.

A svätý Augustín, geniálny kresťanský mysliteľ vysvetľuje:

EVANJELIUM, TO SÚ KRISTOVE SLOVÁ. TAM JE CELÝ KRISTUS.

K nim sa pridáva i veľký básnik z 18. storočia Goethe:

"Čím viac ľudia pokročia v pravej kultúre, tým viac budú čítať Sväté písmo."

ČO JE SVATÉ PÍSMO?

Vieže, že Boh má s ľudstvom a s celým vesmírom svoj večný plán spásy a lásky a že ho dôsledne uskutočňuje.

Stredobodom tohto plánu je Ježiš Kristus, Syn Boží, ktorý sa pred dvetisíc rokmi stal človekom. Celé dejiny pred Kristom spejú ku Kristovi a celé dejiny po Kristu dostávajú od Krista svoj zmysel a náplň.

Zbierka kníh, ktoré zachycujú tento Boží plán sa volá Sväté písmo. Boh nám v Písme svetom zjavuje svoju lásku a svoju starostlivosť o človeka.

Asi 1850 rokov pred Kristom si Boh zavolať zo severnej Mezopotámie do Palestíny muža, zvaného Abrahám. Sľúbil mu, že z neho bude pochádzať veľký národ, z ktorého sa narodí Vykupiteľ sveta. Tento muž plne uveril Bohu, a preto ho Boh miloval. Abrahám sa stal otcom vyvoleného národa.

Dejiny vyvoleného národa pokračujú cez Mojžiša, prorokov, zajatie atď., až po Krista. Všetky tieto dejiny nazývame Starým zákonom. V našom prípade slovo zákon nevystihuje najlepšie pravú podstatu vecí. Základným prvkom dejín spásy pred Kristom bola zmluva, ktorú Boh uzavrel s ľuďmi, najmä s Abrahámom, s patriarchami a s izraelským ľudom. Teda namiesto o Starom zákone, bolo by správnejšie hovoriť o Starej zmluve. Pod zmluvou rozumieme spasiteľné zásahy Boha do dejín a celkový poriadok dejín spásy, ktorý z toho vyplýva.

Takisto aj namiesto o Novom zákone, bolo by správnejšie hovoriť o Novej zmluve, lebo Kristus uzavrel s Otcom v našom mene novú zmluvu lásky, priateľstva a vernosti. Uzavrel ju svojím utrpením, smrťou a zmŕtvychvstaním.

Teda Staré a Nová zmluva, to je vlastne život ľudí s Bohom. Je to i náš život dnes. Veď i my žijeme dejiny Nového zákona, Novej zmluvy, ktorú Kristus, prvotiny nového ľudstva, uzavrel v našom mene.

Starým a Novým zákonom nazývame však aj zbierku kníh, ktoré nám zachycujú tento život priateľstva a lásky medzi Bohom a ľuďmi. Tieto knihy sa teda nazývajú Písmo sväté Starého a Nového zákona.

Vo Svätom písme sú zachytené len najvýznamnejšie zásahy Boha do dejín ľudstva. Podobne aj Evanjeliá zachycujú len najvýraznejšie črty života a učenia Ježiša Krista. Svätý Ján na konci svojho Evanjelia tvrdí, že keby sa chcelo opísať všetko, čo Kristus učil a konal, bolo by treba napísať veľa kníh. To isté platí aj o dejinách spásy v Starom zákone.

VEĽKOSŤ A SILA BOŽIEHO SLOVA

Čím je teda Sväté písma pre nás?

Sväté písma nám zjavuje, čo BOH UROBIL A ROBÍ PRE NÁS A PRE CELÝ VESMÍR, ABY VŠETKO PRIVIEDOL K SPÁSE.

Vo Svätom písme Boh nám hovorí o sebe - ZJAVUJE NÁM SEBA.

Hovorí nám o nás - ZJAVUJE NÁM CIEĽ A ZMYSEL NÁŠHO ŽIVOTA.

Hovorí nám o vtelenom Synovi Božom - ZJAVUJE NÁM KRISTA, NÁŠHO SPASITEĽA A VYKUPITEĽA.

Hovorí nám o Božom ľude - ZJAVUJE NÁM CIRKEV, TAJOMNÉ SPOLOČENSTVO SPÁSY.

Teda zjavuje nám najzákladnejšie pravdy, týkajúce sa nášho života, na ktoré by sme sami od seba neboli nikdy prišli. Sväté písma obsahuje BOŽIE SLOVO. Pod Božím slovom rozumieme však nielen to, čo Boh povedal, ale aj všetky jeho zásahy do dejín ľudstva. U Boha niet rozdielu medzi slovom a činom.

Božie slovo je mocné. Božím slovom bolo stvorené všetko. Boh povedal, a stalo sa. Božie slovo je spasiteľné: zachraňuje nás a vykupuje. Sám Ježiš Kristus vyhlásil: "Slová, ktoré som vám povedal, sú duch a život."

ČO JE ČLOVEK?

Pýtali sme sa, odkiaľ je vesmír a Zem.

O človeku by sme však chceli vedieť niečo viac.

Lebo človek to som ja, ty, my všetci. Chceme vedieť nielen to, čo nám hovorí veda, ale i to, čo hovorí o nás sám Boh. Jeho pohľad na nás je najpresnejší a najplnší, lebo sme vznikli podľa jeho večného plánu.

Siahnime opäť po Svätom písme, kde sa hovorí o stvorení človeka a o jeho životnom ciele.

Boh povedal: "Urobme človeka na náš obraz. Nech vládne nad rybami mora, nad vtáctvom neba, nad dobytkom, nad všetkou divou zverou i nad všetkými plazmi." Boh stvoril človeka na svoj obraz.

Boh utvoril človeka z hlíny zeme a vdýchol doň dych života a človek sa stal živou bytosťou.

Boh povedal: "Nie je dobré, aby bol človek sám. Treba, aby som mu dal pomoc jemu pririeranú." Potom Boh dopustil na Adama hlboký spánok, vybral mu jedno rebro, urobil z neho ženu a priviedol ju k Adamovi. Vtedy Adam zvolal: "Toto je naozaj kosť z mojej kosti a telo z môjho tela."

/Z Knihy pôvodu, hl.1 a2/

Boh stvoril muža a ženu, požehnal ich a povedal: "Buďte plodní, množte sa, naplňte zem a podmaňte si ju! Panujte nad rybami mora, nad vtáctvom neba a nad všetkými zvieratami, čo sa plazia po zemi."

/Kniha pôvodu, 1,28/

ZÁHADA ČLOVĽKA

Niekedy sa nám zdá, že iné hovorí o človeku veda a iné Sväté písmo. Treba nám tento zdanlivý protiklad vyriešiť.

Úryvok z Písma, v ktorom sa opisuje stvorenie človeka

z hlíny a stvorenie ženy z mužovho rebra, nechce byť sta-
tou ani z biológie ani z dejepisu.

Čím je teda? - Je to obrazné rozprávanie, prispôbo-
né Izraelitom starých čias.

Keď vo Svätom písme čítame, že Boh stvoril prvého člo-
veka z hlíny, je to obrazný a antropomorfský spôsob rozprá-
vania. Ľudia už za starých čias pozorovali, že človek sa
po smrti rozpadá v prach a že dýchanie je znakom života.
Z toho vznikol ľudový názor, že Boh urobil človeka zo zeme,
z prachu a vdýchol mu dych života.

Čo však chce povedať Duch Svätý týmto obrazným rozprá-
vaním?

Chce nám zjaviť, že ČLOVEKA STVORIL BOH. A toto je
náboženské jadro tohto biblického rozprávania.

Sväté písmo nemá za cieľ vysvetliť, ako človek povstal.
To je úlohou vedy. Teda opis stvorenia človeka z hlíny je
iba literárnym obalom, literárnou formou.

STVORENIE ŽENY

Čo sa skrýva za obrazným rozprávaním o stvorení prvej
ženy z mužovho rebra?

Ani v tomto prípade Písmo sv. nemá za cieľ vysvetliť
ako vznikla žena, ale ČO JE ŽENA.

Sväté písmo jasne hovorí, že aj žena je práve tak člo-
vek ako muž. Pre nás je to dnes samozrejmé. No pred tisíc-
ročiami, keď autor písal tieto riadky o vzniku ženy, bolo to
v ostrej protive s vtedajšími názormi. Rovnosť muža a ženy
vyjadruje Sväté písmo veľmi výrazne. Vieme, že slovom "telo"
Izraeliti označovali celého človeka. Preto keď Adam hovorí:
" Toto je telo z môjho tela," chce tým povedať: "Eva je prá-
ve tak človek ako ja."

Boh človeku ponechal úžasné možnosti objavovať a pretvárať svet. On sám totiž neusporiadal všetko vo svete do podrobností.

Boh stvoril moria, a človek si postavil lode a spojil tak svetadiely. Všetky prírodné bohatstvá sú od Boha, ale človek ich má hľadať a využívať ich na zlepšenie svojich životných podmienok.

V tom práve spočíva povinnosť človeka spolupracovať s Bohom a podmaňovať si svet. Dve ruky, Božia i naša, majú spolupracovať, budovať lepší svet: svet spravodlivý, slobodný a bratský.

Touto spolupracou človek rozvíja svoj rozum, vôľu, city, lásku a slobodu.

Proti ubíjajúcemu materializmu postavme našu vieru, že človek prevyšuje všetku hmotu a je schopný premôcť i zlo. Verme Bohu, ako mu veril náš básnický génius Hviezdoslav. Prečítajme si pozorne jeden z jeho sonetov, v ktorom sa klania Bohu a prihovára sa mu svojím synovským "TY."

Ó, krásne zbudoval si dom svoj, veľký Bože,
navonok nesmierny, zdnu večný foriem tvar;
nie púhy stavitel', Tys`hneď i Hosudar,
pán, ktorý jak čo stvoril, priem i zničiť môže.

Zriem svety: vstávajú a zapadajú v lože;
sú hmoty obrazy, a preto idú v zmar.
Ja smiem však vyvolať: "Non omnis moriar!" +/
ja červ smiem! - Čože vesmír povie na to, čože?

Dost videl som i počul z dielne ruchu, zvuku,
predo mnou rozkrídlené deje, arcidielo
tu v rozkveté už plnom, tanto v čaro-puku.

Dost - teraz rád bych spatril raz i majstra čelo,
všeslávy obličaj - Mój Vodca, podaj ruku,
po stuňoch hviezd rušajme hore, hore smelo!

+/Non omnis moriar - lat.: ja celý nezomriem, t.j. nepomí-
niem sa ako čisto hmotné stvorenia

ODKIAĽ SA VZAL ČLOVEK?

Veľký učenec Adolf Haas vyhlásil: "V nijakej dobe sme nemali naporúdzi tolko vedeckých poznatkov o človekovi ako dnes. Ale na druhej strane nikdy sme nevedeli tak málo o pravej podstate človeka ako v dnešných časoch."

Predhistorická antropológia ako veda má sotva sto rokov. Podľa výpočtov arcibiskupa Usshera /1673/ človek bol stvorený roku 4004 pr. Kr. A v jeho dobe všetci verili týmto výpočtom.

Keď o sto rokov neskôr objavili kostru, ktorá bola stará okolo stotisíc rokov, mnohí sa v prvej chvíli domnievali, že ide o podvod. Keď potom neskoršie boli objavené ďalšie kostry, muselo sa priznať, že človek sa objavil na zemi pred státisícami rokov.

Hneď sa nastolil aj druhý problém: Človek sa objavil na zemi znenazujaj, alebo bol "padol z neba", alebo sa vyvinul cez tisíce a tisíce rokov z dajakého živočíšneho tela?

ZASTARANÉ TEÓRIE O VZNIKU ČLOVEKA

Už za starých čias Anaximander /610-547 pred Kr./ formuloval teóriu, podľa ktorej sa človek za dávnych čias vyvinul pod vplyvom slnka z ryby na pozemské zviera a zo zvierata na človeka.

Podobnej mienky bol aj grécky filozof Aristoteles. Aj Kant, najväčší nemecký filozof, tvrdil že telo človeka, ako aj jeho myseľ sa vyvinuli zo zvieracej ríše.

Evolučná teória dosiahla svojho vrcholu v 18. storočí. Lamarck /1744-1829/ prišiel k uzáveru, že okolitý svet sa

stále pomaly mení a s ním sa menia aj živočíchy a rastliny.

Charakteristické znaky nadobudnuté týmito zmenami sa môžu dedične prenášať, a tak sa po určitej dobe zvieratá rozlišujú čím ďalej, tým viac od pôvodných druhov.

Zdá sa, že táto teória pomalého postupného vývoja nemôže vysvetliť množstvo rozličných existujúcich druhov. Okrem toho je tu neodškriepiteľný fakt, ktorý svedčí proti teórii. Vo všetkých moriach sú tie isté ambientálne podmienky, a predsa v moriach existujú najrozličnejšie druhy živočíchov a rastlín.

Podľa Darwina vývoj bol zapríčinený "bojom o existenciu" a "prirodzeným výberom." Podľa neho slabý, chorý, nedokonalý jedinec hynie a silný prevláda. Dedičnosť zasa spôsobuje, že zdravé charakteristiky sa prenášajú a tým sa vytvárajú dokonalejšie jedince a druhy.

Haeckel /1834-1919/ rozšíril vývojovú teóriu aj na človeka. Podľa neho vývojový poriadok je takýto: prvoky, mechtárniky, červy, stavovce, ryby, obojživelníky, plazy, vtáky, cicavce, opice, človek. Vraj podľa presne zistených poznatkov človek pochádza z opice a pred opicami z dlhého radu stavovcov.

Žiaľ, niektorých vedcov zastávajúcich vývojovú teóriu viedla v ich výskumoch nie natolko túžba objaviť pravdu, ako skôr zarytý odpor proti viere v Stvoriteľa.

Problém vývoja je predovšetkým problém vedecký.

No čoskoro sa ho zmocnili aj ateistickí filozofi, lebo si mysleli, že argumenty z prírodných vied im dajú do ruky zbraň proti viere v Boha a proti náboženstvu vôbec.

Dnes vieme, že problém vývoja vôbec neprotirečí viere. Správne chápaná vývojová teória nie je nijako v rozpore so správnym výkladom biblického rozprávania o stvorení sveta a človeka.

V 19. storočí nastal veľký chaos v mysliach učencov predovšetkým preto, že vo všeobecnosti panoval náboženský názor, podľa ktorého Boh stvoril svet priamym definitívnym zásahom a potom sa už toho akoby vzdalil. Dôsledok bol veľmi ľahký: svet sa nemohol nijakým spôsobom vyvíjať.

Keby po "šiestom dni" stvorenia bola nastala dajaká zmena, bol by to býval dôkaz o nejestvovaní Boha.

Preto mnohí veriaci stáli pred osudnou voľbou: alebo veriť v stvorenie sveta Bohom bez vývoja, alebo prijať vývojovú teóriu bez Boha.

A mnohí vedci 19. storočia ako H.Spencer, E. Haeckel, K.Marx, F.Engels zvolili túto druhú cestu.

Kto mal pravdu? Ateistickí evolucionisti, alebo tí, čo verili, že Boh stvoril všetko priamo, bez vývoja? Ani jedni, ani druhí. Lebo dnes je už prekonaná mechanistická, slepá a náhodná vývojová teória, ale aj mienka o jedinom a definitívnom stvoriteľskom čine.

Kým ešte v minulom storočí mnohí teológovia zastávali mienku, že Boh stvoril všetko priamym a definitívnym zásahom, Pius XII. roku 1950 v encyklike "Humani generis" jasne povedal, že nie je proti viere zahrnúť do vývojového procesu živočíšneho sveta aj človeka pod podmienkou, že sa pripustí bezprostredné stvorenie duše človeka Bohom.

Teda veriaci dnes môžu prijať mienku o vývoji organizmov bez toho, že by tým bola ohrozená viera v stvorenie človeka Bohom.

PREDCHODCOM ČLOVEKA JE ČLOVEK...

Aj keď pripustíme mienku, že ľudské telo sa pomaly vyvíjalo až po stupeň, keď bolo schopné prijať nehmotnú dušu /ktorá bola stvorená priamym zásahom Božím/, vede sa doteraz nepodarilo zistiť, z ktorého živočíšneho kmeňa pochádza človek. Ohnivko, ktoré spája človeka so živočíšnym svetom, sa doteraz nenašlo a možno sa ani nikdy nenájde.

Významný vedec Osborn napísal: "Som presvedčený, že mienka o pôvode človeka z opice nemá nijakého základu. Považujem ju za celkom falošnú. Preto by mala byť vytretá z kníh. A to nie z dajakých citových príčin, ale z vernosti k vede a pravde. Naučme sa už raz vidieť predchodcov dnešných ľudí nie v ľudopoch, ale v primitívnych ľudoch!"

Herbert Fritsche výstižne napísal: "Predchodcom človeka je človek." Nižaký vážny vedec dnes už neoprijíma vývojovú teóriu v zmysle mechanistickom. Lnohí však pripíšťajú tzv. "stvoriteľskú" vývojovú teóriu. Určitý vývoj musíme pripustiť, pretože stav sveta v poslednom "dni" stvorenia bol istotne odlišný od dnešného stavu. "Môj Otec pracuje až dodnes" - povedal Ježiš Kristus. Boh pokračuje vo svojom stvoriteľskom diele, vkladajúc do "pôvodného" sveta zárodok a sily vývoja, ktorý sa uskutočňuje cez milióny a milióny rokov. Boh "stráži" a činne riadi svoj svet a ani na chvíľku ho nenecháva v moci náhodných mechanizmov. Bežne sa tvrdí, že vývoj je hlavným princípom Božieho stvoriteľského plánu. /Hurzeler/.

Viera v Boha je základom nášho života.
Treba ju rozvíjať v sebe a okolo seba!
Vieru v Boha neslobodno stratiť, lebo tým by
sme stratili seba!
Viera v Boha má v nás veľkých spojencov.
Sú nimi:
naša túžba byť šťastnými,
naša túžba vedieť, načo žijeme,
naša túžba po vyslobodení zo zla a z viny,
naša túžba po večnom živote,
naša túžba po bratstve a pokoji,
naša túžba po večnom, nekonečnom Bohu.

VIERA A VEDA O VESMÍRE

Dr. Enrico Medi, svetoznámý taliansky fyzik

Veľa ráz budete počuť, že viera je proti vede. Netreba sa toho báť.

Pozrime len, čo o tom vraví vedec našich čias dr. Enrico Medi, profesor fyziky na rímskej univerzite a riaditeľ Talianskeho ústavu pre geofyziku:

"Aby som bol úprimný, ja som nikdy necítil nejaký rozpor medzi vierou a vedou. A vôbec, môže byť medzi vierou a vedou rozpor?

Len si všimnime, čo je veda! Veda spočíva v tom, že kriticky skúmame hmotný svet a jeho zákony. Výsledky toho skúmania tvoria potom fyziku, chémiu, astronómiu, atď. Človek spoznáva svet rozličnými prostriedkami, ako sú inteligencia, pokusy, matematické výpočty, vedecké prístroje a pod. Nimi skúmame, ako je svet zostavený a akými zákonmi sa riadi. Už svojím okom môžem celkom dobre poznať svet. Ale mikroskopom ho poznávam oveľa lepšie! A elektrónkovým mikroskopom ešte lepšie. Predmet, ktorý skúmam, je vždy ten istý, ale môžem ho poznať stále dokonalejšie. V tom práve spočíva veda.

A viera, čo je to viera? To sú poznatky, ktoré nám zjavuje priamo Boh, a to i bez našich pokusov a vedeckých prístrojov.

Teda jednu časť našich poznatkov získavame vedou, druhú zase vierou. Kde je tu vôbec nejaký rozpor?

Treba robiť pokrok vo vede i vo viere. Treba sa vzdelávať v jednej i druhej. Treba poznať i posledné výdobytky prírodných vied, ale aj najnovšie objavy biblických vied. Musíme byť kresťanmi na výške!"

NEWTON, EINSTEIN A NA STÁ INÝCH

Viera a veda si neprotirečili v myšliach a v živote toľkých prírodovedcov: astronómov, fyzikov atď. Uvedieme z nich aspoň niektorých.

Izák Newton /1643-1723/, objaviteľ zákona príťažlivosti, zakončil svoje dielo Matematické základy prírodnej filozofie takto:

- Celý vesmír je zjavne vybudovaný podľa jednotného plánu, je rišou jediného Vládca. Vševediaci a Všemohúci Boh naozaj jestvuje, je nekonečne dokonalý a riadi celý vesmír.

Ako predstaviteľa moderných fyzikov spomenieme génia a nositeľa Nobelovej ceny Alberta Einsteina /1879-1955/. Róbert A. Millikan vo svojej knihe Autobiography /str.287/ o ňom napísal:

- V jednej zo svojich prednášok na tému Veda a náboženstvo Einstein vyhlásil: - Náboženstvo a veda sú podľa môjho názoru DVE VEĽKÉ A PRÍBUZNÉ SILY, ÚZKO MEDZI SEBOU SPRIAEVUJÚ. VIEDLI ĽUDSTVO VPRED A EŠTE VŽDY HO VEDÚ.

Roku 1950 v interview s novinármi Einstein vyhlásil:

- Kto si myslí, že som ateistom, je na veľkom omyle. A kto by to chcel vyčítať z mojich vedeckých teórií, ten ich istotne nepochopil...

JA VERÍM V OSOBNÉHO BOHA A NIKDY V ŽIVOTE SOM NEBOL ATEISTOM!

Ateizmus som zamietol už ako študent! Mnohí vynikajúci prírodovedci sú zajedno v tom, že náboženstvo a veda si neprotirečia. Som presvedčený, že bez náboženstva boli by sme ešte podnes barbarmi...

Bolo to náboženstvo, čo napomohlo ľudský pokrok na všetkých poliach vedy /podľa Evangelischer Pressedienst, Ausgabe B. 16.9.1957, str. 7-8/-

SVATÝ JOZEF

Svätá cirkev učí, že sláva svätých je primeraná ich zásluhám. Z tohoto hľadiska potom môžeme súdiť, že sv. Jozef po Božej Matke zaujíma jedno z najpoprednejších miest pri Božom tróne a že práve jeho orodovanie nám môže veľa sprostredkovať.

Terajší materiálne zmysľajúci človek túži predovšetkým len po hmotnom zabezpečení. Sv. Jozef práve tu hľadal poklady, ktoré majú cenu v nebi. Mal vždy dobrý úmysel. Robil to z lásky k Ježišovi a pre Ježiša. Jeho skutky mali nesmiernu cenu pred Bohom. Podľa jeho vzoru budme aj my veľkými a bohatými v čnostiach a dosiahneme nekonečnú odplatu v nebi.

Sv. Jozef nás svojím príkladom učí, že o večný a blažený život musíme bojovať. To je odkaz jeho príkladného života. Tento boj však nevedieme proti svojmu bratovi, ale sami proti sebe. Ak by sme bojovali jeden proti druhému, potečú slzy a hľadám aj krv. Ale ak budeme viesť boj sami so sebou, vytrvalo a sústavne, okolo nás sa bude ľahšie dýchať. Chodníky, ktoré nás spájajú, budú vyrovnané. Naše slová nebudú ráňať nikoho, ale budú prinášať svetlo a teplo. Teda musíme bojovať, viesť ustavičný zápas, zápas medzi dobrom a zlom. Sme v zápase o čnosť a proti neverstiam.

"Dobrý boj som bojoval," hovorí sv. apoštol Pavol. Budeme môcť takto odpovedať my na konci svojho života? Každý deň by sme si mali odpovedať na túto otázku, ako sme tento boj zvládli. Práve pre tento boj potrebujeme pomoc. Svätá cirkev nás učí, že Ježiš Kristus až do svojho tridsiateho roku žil v dome svojich rodičov v Nazarete a bol im poslušný /Lk 2, 51/. Za tieto roky pomáhal sv. Jozefovi pri práci. Často unavení prácou obaja sa spolu vracali domov. Roky prešli a sv. Jozef zostarol a zo dňa na deň slabol, kým ho staroba neprinútila ulahnúť.

Sv. Jozef odchádzal z tohto sveta pokojne a s odovzdaním do Božej vôle, v sladkom vedomí, že verne plnil svoje

povinnosti na tomto svete. Nič ho už nepýtalo k tejto zemi, lebo už dávno odumrel tomu svetu a žil jedine Bohu.

Keď sa priblížila jeho posledná hodina, pri jeho lôžku bol Božský Spasiteľ a Panna Mária. V ich prítomnosti vydýchol svoju čistú dušu. Nebola to smrť, ale skôr sladké usnutie.

Pán Ježiš sv. Jozefa veľmi miloval a preto ho vzal do neba. Tam stojí po boku svojej panenskej nevesty Márie v blízkosti trónu nebeského Otca, kde anjeli obdivujú jeho slávu, ktorú v nebi požíva v neobmedzenej miere. Aj my obdivujeme sv. Jozefa pre jeho svätý život a nábožnú smrť.

Uvažujme o tom, aká bude naša smrť a naše zmŕtvychvstanie. Bude k večnému životu, alebo k večnému zatrateniu: Príslovie hovorí, že "aký život, taká smrť." Ak vo svojom živote budeme horlivými ctiteľmi sv. Jozefa, verme, že sv. Jozef nás v tejto najväznejšej chvíli života neopustí a vyprosí nám šťastnú hodinu smrti.

"Svätý Jozef, volíme si ťa za svojho ochrancu. Chceme ťa ctíť a milovať, ako si ťa ctíli Ježiš a Mária. Prijmi láskavo toto naše predsavzatie a pomôž nám, aby sme boli hodní tvojej ochrany a pomoci. Ako sa Jozef Egyptský ujal svojich bratov, hoci s ním kedysi ukrutne zachádzali, tak aj ty prijmi nás do počtu svojich ctiteľov. Vypros nám u Ježiša Krista milosť, aby sme zostali pevní vo viere, oddaní do Božej vôle, usilovní a svedomití v plnení svojich dobrých predsavzatí a povinností, ale najmä aby sme svoj život dokonali v Božej milosti. Potom sa v nebi stretneme a spolu s tebou i s tvoujou prečistou Snúbenicou večne budeme oslavovať Ježiša Krista."

PO STOPÁCH APOŠTOLA PAVLA VO FILIPPÁCH

Nielen dnešní turisti, ktorí vstúpia na grécku pevninu sú plní vzrušenia, že sú v antickej krajine, ale aj v časoch prvého kresťanstva táto krajina očarovala prichádzajúcich.

Za čias rímskeho cisárstva bol tu zaručený pokoj, blahobyt a rozkvet obchodu i výstavby. Karavány kupcov - obchodníkov - neprestajne prechádzali z kraja do kraja, z mesta do mesta. Aj dnes táto krajina je príťažlivá. Kto prichádza cez južnú Macedóniu do severného Grécka - prechádza antickej územím starej Tesálie. Nečudo, že okolité hory sú bohaté na divú zver. Nejedna turista vidí z autobusu, či vlaku neďaleko cesty vlka i medveďa. Solún a Atény sú od seba vzdialené 10 - 12 hodín cesty /s oddychom/. Nikto sa nemôže vyhnúť dávnej a starodávnej ceste VIA EGNATIA, ktorá vychádza z Drače a končí v Carigrade. Bola to vtedajšia cisárska "autostráda." Pre väčšinu ľudí dnes Grécko znamená len Atény. Ale nie je to tak.

Macedónia - sever krajiny - je oddávna politicky v pohybe. Pre Grékov je to obilnica pre ostatnú hornatú krajinu. Pre Bulharov znamenala v minulosti prístup k stredozemnému moru. Pre Srbov bola pokračovaním stredoeurópskej dunajskej cesty tiež k Adrii. "Macedónska otázka" bola preto neprestajne živá: boj o hlavné mesto Macedónie - Solún. Bolo to druhé mesto po Carigrade s obrovským tranzitným obchodom. Všetky susediace krajiny majú svoju Macedóniu. Až po druhej svetovej vojne sa hranice stabilizovali.

Druhý najväčší prístav v Macedónii po Solúni je Kavala. Z nej vidno vzdialený zasnežený historický Olymp. Toto mesto za čias sv. Pavla sa volalo Neapolis - Novým mestom. Bolo vlastne prístavným mestom zázemia s prevelkým mestom Filippy. Tam sa r. 51 vylodil apoštol s Timotejom, Silasom a Lukášom. A tak prvým kresťanským mestom na európskej pevnine boli Filippy. Keďže obyvateľstvo bolo potomstvom rímskych veteránov, aj zachované nápisy z 1. - 2. storočia sú latinské.

Kresťanské obec sa tu sústredila v dome bohatej konvertitky Lýdie, obchodníčky s purpúrom. Tam mal Pavol v noci sen, v ktorom videl spoza hôr postavu prosiaceho Macedónčana s výzvou: "PRÍD K NÁM DO MACEDÓNIE A POMOŽ NÁM!" Pavlovi ako rodenému Židovi bola Malá Ázia psychologicky blízka, ale grécko-rímska kultúra mu bola cudzia. A naraz sa musel vžívať do postavenia Gréka a Rimana, aby pre Grékov bol Grékom a pre Rimanov Rimanom. Išlo o to, nepotlačovať to, čo bolo dané v ich vlastnostiach ako hodnotné a prirodzené.

Macedónia bola pripojená k Rímu r. 167 pr. Kristom. Rozdelili ju na 4 časti, z ktorých dve: Soli a Filipoi boli najväčšie. Macedónčanov charakterizovala priamosť a tvrdohlavosť. Ženy boli slobodné a nezávislé a hlasno na uliciach hovorili o politike. Zo susednej Trácie /dnes Bulharsko a Srbsko/ sem prenikali východné tajné náuky, ktoré zdrazňovali NESMRTEĽNOSŤ. Ženy to najväčšmi vzrušovalo. Pavol hodnotil situáciu v meste z tohto hľadiska: zainteresovať predovšetkým ženy o radostnú Kristovu náuku. A nakoniec si a-poštol pred nimi úprimne otvoril svoje srdce. Tiché miesto pri rieke za mestom bolo Pavlovou tribúnou. Prostredie umožňovalo mimoriadnu sústredenosť k modlitbám.

V zástupe žien, ktorým hlásal evanjelium ako prvým Európanom bola aj bohato odiata žena, na tie časy podnikateľka, pôvodom z terajšieho Turecka. Bola to múdra a rozvážna žena, blížiac sa k Židovstvu. Práve táto vnútorná hĺbka - podmienená duchovným hľadačstvom - urýchlila v nej rozhodnutie uveriť v Krista. A dala sa pokrstiť aj s celým svojím domom. Pavla požiadala - tam pri rieke - aby opustil mestský "hotel-nocľaháreň" a usadil sa v jej v dome.

A tento dom sa stáva aj prvým chrámom Európy. Ticho, pokojne, takmer idyllicky. Ani jedno mesto si Pavol tak nezamiloval ako slávne Filipoy. Títo filipania boli jeho najväčšou "radostou a korunou." Jedine tejto cirkvi nemusel nikdy nič vyčítať a navyše len tejto dovolil rozbiehať finančnú podporu pre seba. Len filipanz napísal: "BOH MI JE SVEDKOM, AKO TÚŽIM PO VÁS VŠETKÝCH..." /Fil 1,9/.

FILOZOFIA

*Šťastie musíte nájsť v priebehu
cesty, a nie na jej
konci*

Ťažký omysl často nadobúda význam
vločinnu

Seneca

Učinnkejší je ten, ktorý v spojení s
vedou píše do duše učiaceho sa člo-
veka.

Sokrates

Ustný výklad a jeho písaný je ako
živý človek a jeho sloka

Platón

Chcieť nájsť pravdu je zástuka
i keď cestou blúdime

Fr. Lichtenberg

II. POCHOP FILOZOFIE

1. Filozofický postoj

Človek každej doby bude stáť pred veľkými skutočnosťami narodenia, lásky, smrti a pod., ktoré vždy budú plné tajomstva a pred ktorými neraz zostane v nemom či spýtavom údive. V takomto základnom postoji spytovania sa nachodíme pred naším vlastným životom i pred životmi druhých. Tento postoj môžeme približne vystihnúť takými otázkami, ako "Čo to má všetko znamenať? Čo je človek? Odkiaľ pochádza - kam smeruje ľudský život?" Alebo sa môžeme pýtať spolu s Kantom: "Čo môžeme vedieť? Čo máme robiť? V čo môžeme dúfať?"

Pre takéto základný postoj spytovania, ktorý je duchovno-životnej povahy a ktorý nazývame filozofickým postojom, je charakteristické:

- že sa povznáša nad každodenný život, nie preto, aby ho ignoroval, alebo dokonca negoval, ale aby v cielavedomom "vznášaní nad každodennosťou" dospel k nevyhnutnej slobode a k pokoju duše
- že smeruje k celku, takže i jednotlivé nazerá z hľadiska celku, t.j. sub specie universi /Bacon/
- že smeruje k nekonečnému, večnému a nepodmienenému, takže všetko konečné sa usiluje chápať na pozadí nekonečného, časné na pozadí večného a podmienené na pozadí nepodmieneného
- že vyvoláva špecifický druh skúseností /alebo vstupuje do nich/, ktoré sa odohrávajú napätí medzi časťou a celkom, jednotlivcom a kolektívom, konečnosťou a nekonečnosťou, časnosťou a večnosťou, podmienenosťou a nepodmienenosťou, zviazanosťou a slobodou, statickosťou a pohybom, jednotou a slobodou a i.

V tomto postoji ide teda o základný integrálno-životný pohyb, usilujúci o poznanie a vedenie v tom najširšom slova zmysle. Vyvoláva ho v človeku dynamika integrálneho života, do ktorej víru je strhávaný. Každý človek aspoň dakedy v mladosti pocítil to "zatrasenie", keď jeho životný oblúk sa napojil na nekonečný oblúk integrálneho života. Možno hovoriť aj o existenciálnom nepokoji človeka, z ktorého pramení jeho túžba po poznaní, po vedení, po naplnení poznaním a vedením, po radosť, vyplývajúcej z takéhoto poznania a vedenia. Je to túžba po múdrosti a láske k múdrosti.

Takýto postoj však nezaujme len filozof, ale aj vedec, nábožensky mysliteľ a umelec. No zatiaľ čo filozof sleduje svojím spytovaním všeobecne platné odpovede na otázky pravdy, zmyslu, podstaty a pod., náboženský mysliteľ sleduje vieru, vedec objavenie teórií, zákonov a zákonitostí a umelec svoj umelecký výtvor s jeho krásou.

Pre filozofický postoj je ďalej charakteristické, že v poznaní a vedeňí, ako aj v ich spojení so životom, praxou, sa usiluje dostať až "na kĺb vecí", a to do poslednej konzekvencie. Smeruje k preskúmaniu a prevereniu všetkých predpokladov, východísk a princípov sveta, života i človeka samého. Hľadá základ základov, istotu istôt, zákon zákonov, pravdu právd. No neuspokojuje sa ani s týmto, ale kriticky preveruje i všetky výsledky, ku ktorým dospel, vrátane samotného svojho postoja.

Vo filozofickom postoji sa tiež prejavuje vôľa budovať novú budúcnosť a pretvárať staré. Tento utopistický a revolučný moment vo filozofii vyjadril Johann Fichte týmito slovami: "Svet nie je nič hotového, naša skutočnosť patrí tejto skutočnosti sveta a ona je aj tým, čo z nej vytvárame." Toto smerovanie k skutočnosti nového sveta sa nezastavuje na nijakých hraniciach a hlboko je v ňom zakotvený eschatologický náboj.

Súhrnne možno povedať, že vlastnej filozofii, prejavujúcej sa najmä vo forme vedeckej filozofie a náboženskej filozofie, predchádza filozofický postoj, ktorý je duchovno-životnej povahy, vychádza zo zdrojov integralneho života a sleduje jeho naplnenie. Tento postoj je v zásade jednotný a tiež smeruje k jednote pri rešpektovaní plurality individuálnych ľudských postojov. Filozofický postoj sa však pri svojom ďalšom uskutočňovaní zákonite diferencuje na postoj kozmologický /k vonkajšiemu svetu/ a psychologický /k vnútornému svetu/, ďalej na postoj metavedecký, synteticko-vedecký, gnozeologický, ontologický, negativistický a životno-pozitívny. /J. O. Wisdom/.

2. Podstata filozofie

Pri vymedzení integralneho pojmu filozofie /pozri kapitulo 8/ sa nezaobídeme bez pojmu podstaty filozofie. Inými slovami, vymedzenie pojmu filozofie predpokladá poznanie podstaty filozofie aspoň do takej miery, že sa neobhliadne ani jeden jej podstatný znak.

Prv než sa pokúsime o vymedzenie podstaty filozofie, uvedieme zvyčajné ponímanie podstaty vzťahované najmä na podstatu organického jestvujúcna, v ktorého prípade pozorujeme zrod, rast, /ontogénezu/, završenie a zánik spojený s jeho premenou. Ako je známe, filozofia patrí do kategórie takéhoto organického jestvujúcna.

Podstatu môžeme totiž definovať len ako podstatu niečoho, t.j. najvšeobecnejšie ako podstatu jestvujúcna. Podstata je v tomto jestvujúcne tým.

- čo existuje iba v tomto jestvujúcne, a nie bez neho osebe, a čo neexistuje v inom jestvujúcne
- čo existuje v tomto jestvujúcne nezmenené napriek všetkým jeho javovým /prípadkovým/ zmenám
- čo existuje v tomto jestvujúcne v sebe a sebou /per se/
- čo je identitným základom tohto jestvujúcna.

Keď filozofiu chápame ako organické jestvujúcno, analogicky dospievame k nasledujúcemu vymedzeniu podstaty filozofie:

Podstata filozofie je to,

- + čo v nej doteraz /od jej vzniku/ pretrváva a čo aj v budúcnosti /až do jej završenia a zániku/ ostane napriek jej dejinnému vývoju nezmenené /konštantné/
- čo existuje iba v nej a v nijakom inom kultúrnom útvare
- čo nikdy neexistuje, ba ani nemôže existovať samo osebe, t.j. subsistovať mimo konkrétnych dejinných foriem filozofie
- čo je identitným základom filozofie
- čo v prípade, keď zanikne, zanikne aj samotná filozofia.

Správne ponímanie podstaty filozofie a ujednotenie sa v ňom vyžaduje ešte uviesť základné charakteristiky podstaty filozofie, ku ktorým dospievame nepriamo v prejavoch tejto skutočnosti v javovej skutočnosti /podobne ako je tomu v prípade podstaty iných jestvujúcien/.

Ide o nasledujúce charakteristiky:

- a/ Podstata filozofie je skrytá a priamo nepoznatelná, a preto ju môžeme poznať len nepriamo prostredníctvom jej vyjadrení prejavovaných v dejinných formách filozofie
- b/ Podstata filozofie sa v doterajších dejinách filozofie síce nevyjadřila adekvátne a v budúcnosti sa nikdy adekvátne nevyjaví, predsa už dosiaľ sa vyjavila natoľko adekvátne, že ju môžeme našim poznaním zachytiť v jej integrálnej celosti

/no nikdy nie v plnosti/.

- c/ Podstata filozofie je iba jedna; teda z analýzy dejín filozofie - doteraz i v budúcnosti - nevyplýva ani nevyplynie nevyhnutná potreba hovoriť o dvoch alebo viacerých podstatne odhodných druhoch filozofie; inými slovami, filozofia napriek všetkej svojej obsahovej a štrukturálnej heterogenosti bude mať vždy len jedinú podstatu.
- d/ Podstata filozofie je živá a dynamická, t.j. nie je len akousi anorganickou konštantou, ale je životným a dynamickým základom každej konkrétnej filozofie, či formy filozofie; je s touto konkrétnou filozofiou vždy neoddeliteľne a jedinečne spojená.
- e/ Podstata filozofie je dejinná, t.j. v dejinách reálne existuje a novým a novým spôsobom sa vyjadruje.
- f/ Podstata filozofie je skúsenostná, t.j. je bytostne viazaná na individuálne i kolektívne skúsenosti človeka, najmä na osobité existenciálne skúsenosti, ktoré majú charakter metafyzickej skúsenosti.
- g/ Podstata filozofie vždy existovala a vždy plnšie bude existovať vo vzťahu k podstatám iných kultúrnych útvarov i k podstate duchovnej kultúry ako celku; našim ju teda napriek jej svojbytnosti chápať ako bytostne otvorenú.

Hlbším poznaním podstaty filozofie možno dospieť k takým znakom tejto podstaty, pomocou ktorých sa dá táto podstata integrálne popísať a charakterizovať. Takýto znak v tomto kontexte nie je súčasťou podstaty filozofie, ale má charakter kognitívnej kategórie, ktorým sa poznávaco zachytáva istá vždy významná stránka podstaty. Integrálny súbor týchto znakov spolu s ich vzájomnými vzťahmi je štrukturálnym vyjašením bytnosti /esen- cie/ podstaty filozofie. Táto bytnosť je jeden zo základov pre tvorbu integrálneho pojmu filozofie /pozri kapitolu 8/.

Skúmaním dejín filozofie, ako aj smerovania filozofie do budúcnosti možno sa dopracovať k nasledujúcim takýmto znakom:
1 - Fascinóznosť /údiv/: Filozofické spytovanie a vôbec filozofia sa začína tam, kde svet a život strácajú svoju samozrejmosť a dôvernú známosť. Stáva sa to predovšetkým v hraničných situáciách tvárou v tvár smrti, v utrpení, v boji, v situácií previnenia a i. Navyknutá každodennosť sa neraz prelomí pôsobením ticha a samoty. Každodenné vedenie sa v

tohto účlove premení na nevedomosť. Pre Sokrata začalo filozofovanie vedením, že nič nevie. Nevedomosť však nabáda k vedeniu, ktoré má iný charakter ako skúsenostné vedenie.

2 - Dôslednosť v pochybovaní: Stratou samozrejmosti sa vedenie založené na bežnej skúsenosti spochybňuje. Človek sa usiluje podrobiť toto vedenie a každodenný skúsenostný svet kritike a dosiahnuť nové, základnejšie istoty. Usiluje sa tak položiť nový základ svojej možnosti vedieť. To však dosiahneme iba vtedy, keď svoju pochybnosť vezme radikálne vážne a priveďme ju až na posledných dôsledkov. Iba tak ju môže prekonať. Najmä Augustín a Descartes geniálne odhalili tento základný znak filozofie a ukázali, že radikálna pochybnosť sa odstraňuje na základe nepochybného faktu vedomia a že pochybovanie je vôbec možné na základe tejto istoty. Veda neprivádza pochybovanie až do týchto krajných konzekvencií.

3 - Bezpredpokladovosť: Filozofia nepredpokladá nič ako hotové a definitívne dané. Filozofia nemá nijaké vopred dané východiská, vopred danú štruktúru i metódu. Jej spytovanie siaha za každú takúto danosť a problematizuje ju. Každá apriórna danosť stáva sa pre filozofiu problémom.

Na otázku, ako má filozofia postupovať, môže odpovedať iba samotná filozofia. Svoj obsah a metódu si musí dať sama. Nemôžu sa jej naočkovat' zvonku, napríklad z vied, ale musia vyplývať zo samotného filozofického spytovania a byť jednotaj v jeho službách.

4 - Univerzálnosť predmetu filozofie: Predmetom filozofie je všetko to, čo je, bolo a bude, ďalej čo môže byť, ako aj všetko, čo existuje ideálne; inými slovami entia realia, entia potentialia, entia idealia.

Filozofia od svojho vzniku po všetky časy svojej existencie a priori nevylučuje zo svojho zorného uhla nijakú časť skutočnosti /reálnej, možnej, ideálnej/, ani nijaký aspekt tejto skutočnosti. Keď tak robí, nemôže sa nazývať integrálnou a v konečnom dôsledku pravou filozofiou.

5 - Vrcholné, kľúčové a komplexné problémy: Filozofia vyhľadáva, nastoluje, formuluje a rieši osobité problémy každej skutočnosti a života, a to buď sama, alebo za svojej podstatnej účasti. Vrcholné, kľúčové a komplexné problémy vyplývajú z naj-

základnejšieho spytovania človeka, siahajúceho k najkrajnejšej hranici aktuálne poznateľného. Je to spytovanie na posledné príčiny, posledné dôvody, najvyšší cieľ, najvyšší zmysel, prvotný počiatok, prapôvod a i., krátko, vrcholné problémy sa týkajú podstaty, pôvodu, štruktúry, podstatných vzťahov, zmyslu a pod. Tieto problémy majú zároveň kľúčový charakter, lebo ich riešenie je akoby kľúčom k tajomstvu skutočnosti a života. Pri riešení týchto problémov filozofia si zväčša sama nevystačí a interdisciplinárne spolupracuje s rôznymi vedami. V novoveku filozofia čoraz väčšmi vykonáva funkciu metodologického základu pre toto interdisciplinárne riešenie.

6 - Vrcholné, panoramatické a syntetické poznanie a vedenie:

Ide o poznanie a vedenie získané na základe riešenia vrcholných problémov, teda o také syntetické inteligibilné zobrazenie skutočnosti, ktoré má základ v poznaní univerzálneho predmetu filozofie, so všetkými dôsledkami, ktoré so sebou toto poznanie nesie. Toto poznanie nezahŕňa v sebe len poznanie podstaty, zmyslu, najvyšších príčin, posledných dôvodov a pod., ale aj skrytej cieľovosti, noriem, účelu, hodnôt a pod. Toto syntetické poznanie je aj panoramatické, lebo filozofia je tou najvyššou zobrazovateľkou, ona sa nachodí v ohnisku perspektívy zobrazovaného.

7 - Stvárnovanie a pretváranie skutočnosti na základe tohto syntetického inteligibilného zobrazenia: Filozofia má najväčší podiel na stvárnovaní a pretváraní života človeka a cieľom dosiahnutia jeno múdrosti a mravnej výšky. Má, resp. by mala mať účasť, na každom stvárnovaní a pretváraní skutočnosti v úzkej spolupráci s vedou a technikou. Mala by byť rozhodujúcim regulatívom a normatívnou základňou tohto pretvárania. Tento podstatný znak sa týka praktickej roviny filozofie.

Záverom môžeme povedať, že existuje a bude existovať skutočné a jediné podstata filozofie, ktorú možno vyjadriť pomocou integrálneho súboru znakov. Takto vyjadrená bytnosť podstaty filozofie je jednou zo základov pre vymedzenie integrálneho pojmu filozofie.

3. Idea filozofie

Pri vymedzení integrálneho pojmu filozofie nepostačí vymedzenie na základe jej podstaty, resp. jej bytnosti. Filozofia je totiž životný kultúrny útvar, ktorý sa popri vývoji v rámci duchovnej kultúry vyvíja aj autonómne. Nie je len tým, čo stále je, ale je aj úsilím a smerovaním, sledujúcim v završení svoj ideál. Teda ak idea filozofie má byť totálna - a jedine totálna - idea filozofie môže byť postačujúcim základom pre jej výmer - základom pre jej tvorbu idea filozofie môže byť nielen podstata filozofie, ale aj vývoj filozofie, jej smerovanie a završenie v ideáli filozofie. Pritom si treba uvedomiť, že totálna idea filozofie nevychádza len z toho, čo filozofia je - bola a prípadne bude -, ale aj z toho, čo by mala byť. Teda vychádza jednak z reálne existujúcej filozofie, vrátane reálne možnej filozofie, a jednak z ideálne existujúcej filozofie, t.j. z ideálnej filozofie, ktorá sa nikdy v plnej miere neuskutoční.

Tieto dôležité konštatovania vyžadujú bližšie objasnenie idey a ideálu filozofie, ku ktorým možno dospieť po pochopení pochopenia idey idea filozofie je celostným a oštvídňujúcim obsahom filozofie, postupne utváraným na základe charakteristických črt filozofie, v ktorých sa vyjavil jej vnútorný vzťah i podstatný obsah. Zatiaľ čo pojem filozofie má na zreteli jej bytie, a v tomto pojme sa spodobňuje či zobrazuje jej podstata, idea filozofie predchádza jej bytie a filozofia je v nej nazereaná ako večný praobraz či pravzor, podľa ktorého je vo svojom dejinnom jestvovaní stvárňovaná. Idea filozofie je teda obsahovým stvárňujúcim princípom filozofie i jej exemplárnou príčinou. Pre náš rozum nadobudla aj charakter normy, podľa ktorej možno posudzovať dejinné formy filozofie a usmerňovať ich vývin.

S ideou filozofie úzko súvisí ideál filozofie, ktorý je vlastne konečným cieľom vývoja filozofie v jej završení. Ideál filozofie je vlastne završená, ideálna filozofia, ku ktorej sa bude ľudstvo svojou dejinnou rozvinutou filozofiou stále približovať, no s ktorou sa nikdy nebude môcť stotožniť. To však neznačí, že medzi dejinnou a ideálnou filozofiou je zásadný rozpor. Ideál filozofie reálne pôsobí v každom štádiu vývoja filozofie a určuje jej ďalšie smerovanie.

Súhrnne možno teda povedať, že integrálnemu vymedzeniu filozofie je adekvátne jedine totálna idea filozofie, ktorá v se-

be zahrnuje podstatu, vývoj a završenie filozofie, jej ideál. Totálna idea filozofie je stvárňujúcim princípom i normatívnym základom každej dejinnej formy filozofie, a to či si táto dejinná forma priznáva alebo nie, či sa tomu bráni alebo nie.

Pri tvorbe totálnej idey filozofie je potrebné vychádzať z dvoch základných zdrojov:

- z dejín filozofie, od ich začiatkov až po súčasnosť, ako aj z tendencií ich ďalšieho rozvoja
- z naddejinného utvárania filozofie, ako subjeti noosféry, či popperovského "tretieho sveta".

Pri takejto tvorbe sú neprijateľné dva metodologické prístupy:

- vytváranie totálnej idey filozofie na základe určitej dejinnej formy filozofie, významného filozofického smeru, ktorý sa položí ako základ pre uskutočnenie ideálnej filozofie; ide o koncept tzv. philosophiae perennis /filozofie vekov/, za ktorú sa považujú považované tomizmus, augustinizmus, marxizmus, platonizmus a iné smery
- konštruovanie totálnej idey filozofie jednoduchým zoskupovaním a syntetizovaním takých znakov z rôznych dejinných foriem filozofie, ktoré sa považujú za progresívne.

Prvý metodologický prístup je aprioristický a dogmatický, druhý pozitivistický a eklekticistický.

Za správny možno považovať taký metodologický prístup, v ktorom sa uplatňuje analetická metóda /pozri ďalej/: Znaký a tendencie dejinných foriem filozofie sa porovnávajú vzájomne i s aktuálne utváranou ideou filozofie ešte v jej iniciálnom štádiu vývoja a transformujú sa na vyššiu, naddejinnú úroveň tejto idey. Úspešné riešenie tohto prístupu je dané tým, že samotné dejiny filozofie sú filozofickým procesom. Sú dialógom filozofov, no aj dejinných filozofických foriem o jednej pravde. A tak napriek mnohosti filozofií existuje iba jedna filozofia, ktorej pokrok sa prejavuje predovšetkým v pokroku vo vedomí problémov.

Teraz môžeme charakterizovať ideu filozofie z obsahového hľadiska konkrétnejšie. Totálna idea filozofie zahrnuje päť znakov, a to:

- jedna podstata vyjadrená komplexom znakov ako bytnosť
- autonómny duchovný vývoj, t.j. možnosť vývoja filozofie v jej objektívovanej podobe bez ohľadu na väzby k dejinným subjektom

/individuálnym a kolektívnym/. V zmysle tohto znaku duchovná evolúcia filozofie sa uskutočňuje len v dejinnej rovine, t.j. v rôznych dejinných formách filozofie a vzťahov medzi nimi, ale aj v naddejinnej rovine, v samotnej filozofii;

- uplatňovanie čoraz väčšieho a čoraz zjavnějšíeho účelného smerovania k završeniu filozofie; teda súčasťou totálnej idey filozofie nie je len účelnosť v jej vývoji, ale aj vývoj tejto účelnosti, sledujúci vzrast rozsahu jej platnosti;
- ideál filozofie je vo väčšom či menšom zárodočnom štádiu svojho rastu reálne obsiahnutý v každom štádiu duchovnej evolúcie filozofie, teda, v každom vývojovom štádiu filozofie sa špecifickým spôsobom a v špecifickej intenzite anticipuje ideálna filozofia;
- ideálna filozofia je určená komplexom jej znakov, ktorým je vyjadrená jej bytnosť; komplex týchto znakov má normatívny charakter pre dejinné formy filozofie i pre filozofiu ako takú v každom štádiu ich vývoja.

Pre ideálnu filozofiu je charakteristické univerzálne myslenie, ktoré nepreferuje nijakú dejinnú formu filozofie, určitú oblasť reality a všetko spája do integrálneho, štrukturálne prepracovaného celku.

Ideálnu filozofiu charakterizujú tri triády univerzálnych znakov, a to:

I. Základná triáda

- komplexnosť a integrálnosť
- systémovosť
- dynamickosť a existenciálna skúsenosť.

Z I. triády vyplýva, že ideálna filozofia disponuje všetkými znakmi charakteristickými pre totálnu ideu filozofie. Tieto znaky tvoria komplexný a systémový celok. Ideálna filozofia sa metodicky vyvaruje každej jednostrannosti aspektu, spôsobu vyjadrenia i prístupu k syntéze. Ďalej z tejto triády vyplýva, že ideálna filozofia je dynamická a výsostne životná, že sa môže utvárať iba na základe neodcudzených, existenciálnych skúseností. I. triádou sa určuje základný pôdorys ideálnej filozofie.

II. Evolučná trieda

- duchovná evolučnosť
- dialektickosť
- univerzálna kritickosť.

Z II. triedy vyplýva, že pre ideálnu filozofiu je vlastná jej duchovná evolúcia, na ktorej má aktívny podiel človek. No človek nemôže byť jediným aktérom tejto evolúcie, lebo táto evolúcia je možná len vďaka zásadnému Božiemu príspevku /tzv. kreačná evolúcia/. Pre uplatnenie duchovnej evolúcie filozofie je nevyhnutná dialektická a kritická metóda. Ako univerzálna kritika filozofia podrobuje svojmu súdu každý názor, každý obraz sveta, každú hodnotu.

III. Duchovno-personálna trieda

- dialogickosť
- kenotickosť
- analektickosť.

Z III. triedy vyplýva, že ideálna filozofia sa formuje na základe najvyšších charakteristík personálnosti a tými sú dialektická otvorenosť a schopnosť sebauzdania pre prijatie vyššieho prvku, presahujúceho pôvodnú osobnostnú štruktúru. Obidva znaky sú základnými predpokladmi pre otvorenie myslenia Božiemu zjaveniu. Z podstaty ideálnej filozofie vyplýva, že dialektická, kritická, dialogická a kenotická metóda vytvárajú bázu pre uplatnenie syntetizujúcej analektickej metódy, pomocou ktorej sa umožňuje utváranie nových úrovní myslenia, a to v zásade výberovým zahrňovaním nižších úrovní myslenia a syntetizáciou spojenou s utváraním tejto vyššej úrovne.

Ideálna filozofia sa vyznačuje systémovo skíbeným metodologickým inštrumentárium, ktoré podriaďuje svojim cieľom a podľa nich ho formuje; do neho zahrnuje okrem uvedených metód aj ďalšie metódy, ako sú metóda transcendentálna, fenomenologická a iné. O všetkých týchto metódach budeme hovoriť podrobnejšie v IV. časti v rámci filozofického myslenia.

4. Filozofie ako múdrosť

Pre integrálne vymedzenie filozofie má veľký význam múdrosť. Múdrosť ukazuje jednak na mimovedecký či nadvedecký nárok filozofie a jednak na úzku spätosť jej teoretického a praktického komponentu. Z ďalšieho vyplynie, že nemožno hovoriť o vzťahu medzi filozofiou a múdrosťou v rovnakom zmysle ako o vzťahu medzi filozofiou a vedou, filozofiou a náboženstvom a pod., lebo múdrosť na rozdiel od vedy, náboženstva a pod. je súčasťou filozofického kultúrneho útvaru.

Slovo "múdrosť" pochádza z gréčtiny. Sloveso "filein" značí milovať. "Múdrosť" - "sofia" označovala najprv zručnosť a obratnosť, no neskôr najmä vedenie a poznanie, predovšetkým vyššie vedenie, ktoré zahŕňa čnosť a umenie žiť. Menom "sofos" sa označoval ten, kto je múdry. Preto sa slovo filozofia najčastejšie prekladá ako "láska k múdrosti".

Význam slova múdrosť je však mnohoznačný.

Múdrosť sa zvyčajne charakterizuje ako špeciálne vrcholné vedenie a chápanie týkajúce sa všetkého, čo je podstatné, ktorým sa uvažuje a posudzuje všetko vo svetle najvyšších hodnôt a vo svetle večnosti - sub specie aeternitatis. Takýmto vymedzením múdrosti sa prekračujú hranice filozofického kultúrneho útvaru a múdrosť zasahuje aj do kultúrneho útvaru náboženského. Tak napríklad Tomáš Akvinský rozlišuje tri stupne múdrosti:

- Životné chápanie vyrastajúce z filozofického, najmä metafyzického uvažovania - tzv. filozofická múdrosť
- Životné chápanie získavané z viery za pomoci teológie - tzv. teologická múdrosť
- Životné chápanie pochádzajúce z Ducha Svätého - a to je tzv. božská múdrosť.

V ďalšom budeme mať na zreteli len "filozofickú múdrosť", pričom však nijako nevyklúčujeme vyššie stupne múdrosti.

Prv než sa vyjadríme k uvedenej charakteristike múdrosti, stručne zdrazníme, že múdrosť nie je: Predovšetkým múdrosť nie je vedou ani v tom najširšom slova zmysle. Nie je len súhrnom poznatkov, ktoré majú vzájomnú súvislosť. Rovnako nemá žiadny pojmový systém, ani nie vymedzený predmet skúmania. Múdrosť zjavne presahuje vedu. Nijako však nie je proti vede. Naopak, jej chápanie sa zakladá na vedeckých poznatkoch, no nie len na nich.

Múdrosť sa opiera aj o každodennú skúsenosť, o rozumovú syntézu viery i o podmienky vedenia.

Teraz doplníme vyššie uvedenú charakteristiku múdrosti.

Predovšetkým múdrosť je životným vedením a chápaním na základe tohto vedenia. To značí, že vychádza zo skúsenosti integračného života a k hlbšiemu porozumeniu integračného života sa aj vracia. Je koherentným obrazom vyplývajúcim z reflektovanej syntézy všetkých troch existenciálov integralného života - viery, nádeje a lásky.

Ďalej múdrosť je habitus spásneho konania, čiže mravný habitus človeka, vďaka ktorému človek zaujíma správny postoj ku všetkým skutočnostiam, osobitne skutočnostiam života. Múdrosť nie je len pasívne uchovávanie tohto najvyššieho životného vedenia a chápania, ale predovšetkým aktívny postoj k vesmíru, životu a k Bohu, vyplývajúci z tohto vedenia a chápania. Súčasťou tohto aktívneho postoja je schopnosť rozhraničiť dobro a zlo, správne a nesprávne konanie, múdrych a nemúdrych ľudí, ďalej schopnosť správne hodnotiť základné fakty a typické životné situácie, ako aj schopnosť vyvarovať sa chýb a omylov /s tým úzko súvisí rozvaha, ostražitosť, prezieravosť/.

A konečne múdrosť je spätosťou vedenia a konania. Ňou sa účinne zabezpečuje prepojenie teoretickej a praktickej roviny filozofie. Ba ona je najvyšším storníkom tohto prepojenia. Sú to múdri ľudia, ktorí sú najvyšším garantom transferu filozofického vedenia do praxe.

Na základe takto doplnenej charakteristiky múdrosti možno už uspokojivo vyjadriť vzťah medzi filozofiou a múdrosťou. Predovšetkým treba mať na zreteli, že tento vzťah je imanentný, pôsobí vo vnútri filozofického kultúrneho útvaru. Aké miesto, aké poslanie a akú funkciu má múdrosť v rámci tohto útvaru?

Odpovede na tieto otázky, ktoré charakterizujú filozofický problém múdrosti, sme už naznačili.

Uviedli sme, že filozofia je láskou k múdrosti. Táto jej nominálna definícia nevyjadruje komplexne vzajomný vzťah filozofie a múdrosti. Filozofia je úsilím o múdrosť a zároveň dosiahnutím tohto úsillia. Láska je najvyššou motiváciou tohto úsillia, no je však prítomná i v dosiahnutí múdrosti; múdrosť je totiž vlastnená v láske a s láskou. Filozofia usiluje o skúmanie a spoznanie múdrosti, no usiluje aj o jej dosiahnutie a o jej transfer do

praxe. Teda múdrosť je na jednej strane subjektom filozofie, no v rámci filozofie sa môže dať aj spredzmetniť.

Múdrosť je najvyšším filozofickým poznaním a vedením, ktoré činí svojho ľudského nositeľa šťastným, spokojným, vyrovnaným, mravným a schopným správneho a účinného konania. Z hľadiska vzťahu k praxi je ešte viac. Sama je zárodkom a inšpiráciou tohto konania.

Múdrosť bola ideálom Sokrata, stoikov a mnohých iných filozofov najmä preto, lebo vyzýva k takej plnosti poznania, ktoré je spojené na činy a ľahko prechádza do správneho konania. Takúto jednotu mysle a činu nachodíme v plnej miere u Boha. Sme najbližšie k pravde, keď povieme, že múdrosť je naplnením Božieho vzoru pre človeka. Boh mudrca fascinuje svojou jednotou a bezozvyškovou prevoditeľnosťou Slova a Činu, takže mudrci sám túži sa k tomuto inšpirujúcemu ideálu aspoň priblížiť. Je si pritom dobre vedomý toho, že základnou podmienkou naplnenia tohto božského vzoru, je jasné a isté poznanie Boha. Preto pravá filozofická múdrosť sa vyznačuje poznaním Boha, a v Jeho poznávaní nachodí svoja najvyššie uplatnenie.

Z uvedeného na záver vyplýva, že múdrosť je vrcholným stavom či momentom filozofie. Najzákladnejším spôsobom naplnia zmyslom filozofický kultúrny útvar a napája ho na kultúrny útvar náboženský. Nachodí sa na rozhraní medzi teoretickou a praktickou rovinou tohto útvaru a najlepšie tieto roviny premostuje. Vo filozofickom kultúrnom útvere zaujíma ohniskové postavenie. K múdrosťi smerujú vo svojich najvyšších aspiráciách životná filozofia, náboženská filozofia a vedecká filozofia a z nej sa tieto filozofie napájajú novu zmysluplnosťou a entuziazmom.

5. Filozofia ako veda

V prvej časti sme ukázali /I/6/, že filozofia a veda tvoria samostatné kultúrne útvary, ktoré sú konštituované ich základnou kultúrotvornou činnosťou. Z týchto skutočností vyplýva, že filozofia nemôže byť vedou a veda nemôže byť filozofiou. Medzi samostatnými kultúrnymi útvarmi sú však také úzke vzťahy a prepojenia, ktoré dovoľujú, aby jeden kultúrny útvar s určitým cieľom do určitej miery prevzal úlohu druhého kultúrneho útvaru. Platí to predovšetkým vo vzťahu filozofie k ostatným kultúrnym útvarom.

V tomto prípade všetky kultúrne útvary môžu prevziať úlohu akéhosi symbolického nositeľa kultúrneho útvaru filozofie. Tak napríklad nositeľmi filozofického myslenia môžu byť literárne, výtvarno-umelecké, historické, náboženské a v neposlednom rade i vedecké práce. No môže tomu byť aj opačne.

Z dôvodov väčšej exaktnosti vyjadrenia, komunikatívnosti a zabezpečenia užšej prepojenosti s vedou je pre filozofiu účelné, aby prebrala aj úlohu vedy a prejavila sa v takej špecifickej forme vedy, ktoré by najadekvatnejšie vyjadrovala filozofické myslenie. A tak sa aj v dejinách filozofie čoraz častejšie stávalo a stáva sa i v súčasnosti: Filozofia často fungovala ako vedecká filozofia. Dôležité však pritom je, aby sa filozofia nestotožnila s vedou a na základe tohto stotožnenia sa nechápala ako určitá veda. Keď filozofia v rámci príslušnej podoby vedy dosiahne svoj cieľ, odpúta sa od nej a dospeje k riešeniam, ktoré presahujú rámec vedy. Inými slovami, filozofia si slobodne volí vedecké metódy ako nástroj svojho poznávania. Keď si vo svojom výskume a spytovaní s týmito metódami nevystačí, použije iné metódy, ktoré nie sú vede vlastné, ako sú napríklad metóda diaľogická, kenotická, analéktická a pod.

Z uvedeného vyplýva, že filozofia nielenže je voči špeciálnym vedám^x a ich metódam autonómna, ale je úplne samostatná, od nich nezávislá. Svoje zámery môže uskutočňovať aj úplne mimo nich a bez nich. Pravda, keby však svoje zámery uskutočňovala iba mimovedeckými spôsobmi, nebola by dostatočne komplexná a integrálna a nedokázala by uspokojivo využívať poznatky vied. Keď sa filozofia aj spodobňuje na spôsob určitej vedy, ostáva kritická i k tomuto spodobneniu, ako aj ku každej forme vedy, ktorú si prepožičia. Teda vedecká podoba filozofie, otázka legitimity vedeckej filozofie, ktorá sa zaoberá s každým filozofickým problémom, ktorý v každom svojom aktuálnom sebavyjadrení nanovo rieši.

x/ Existuje niekoľko možností klasifikácie špeciálnych vied.

Z nich sa ukazuje ako najvhodnejšia táto:

- reálne vedy

- prírodné vedy /fyzika, chémia, biológia, astronómia, teoretická medicína a i./
- spoločenské /alebo kultúrne/ vedy
- duchovné vedy /historické, náboženské, jazykové, vedy o umení a i./

Filozofia zaujíma zásadne iný postoj k skúsenosti ako veda. Reálne vedy skúmajú čiastkové oblasti skúsenostného sveta a obmedzujú sa len na empirickú skúsenosť, t.j. skúsenosť priamo alebo nepriamo sprostredkovanú zmyslami. Filozofia naproti tomu vy-

-
- sociálne a ekonomické vedy
  - formálne vedy: formálna logika, všeobecná teória systémov, matematika a i.

Reálne vedy majú tieto tri podstatné znaky:

- sú skúsenostné /prírodné vedy výhradne empirické/, t.j. ich predmetom je čiastková oblasť skúsenostného sveta; popis a výklad, ktorý počávajú, môže sa dať overiť len v tejto čiastkovej oblasti a nepresahuje ju;
- sú tematicky redukované, t.j. ich téma /predmet/ je obmedzená na určité hľadisko /aspekt/, zatiaľ čo iné hľadiská ostávajú nepovšimnuté;
- sú metodicky abstraktné, t.j. svoju tému postihujú tak, ako to pripúšťajú nimi používané metódy. Čo je mimo dosahu týchto metód, to nie je ich témou a od toho abstrahujú.

Formálne vedy skúmajú iba čistú formu, iba štruktúru súvisov a realizujú sa vždy len v určitej metodologickej abstrakcii.

Vedu vo všeobecnosti môžeme definovať ako súbor poznatkov, ktoré majú vzájomnú súvislosť. Táto súvislosť poskytuje tomuto súboru povahu celku, systému.

Podľa niektorých autorov /napríklad Fritjof Capra, Teilhard de Chardin a i./ okrem špeciálnych a univerzálnych vied môžu byť ešte tzv. komplexné vedy, vychádzajúce z úzkej interdisciplinárnej prepojenosti medzi vedami, v ktorých sa súbor špeciálnych vied alebo súbor špeciálnych vied spolu s filozofiou zjednocuje do novej vyššej jednoty. Ideálom je tvorba jedinej najvyššej komplexnej vedy, v ktorej sú zjednotenú všetky špeciálne i univerzálne vedy. V takejto superkomplexnej vede by sa každý problém skúmal z mnohých partikulárnych aspektov, no aj z univerzálneho aspektu, a to simultánne v jednom postupe.

chádza zo skúseností v celej šírke, t.j. aj z námo, empirických skúseností, a to z vonkajších a vnútorných. Prítom neostáva len pri takto široko ponímaných skúsenostiach, ale sa sputuje i na ich podmienky možnosti, ako aj na skúsenosť ako celok. Tým, že sa filozofia takto vyjadruje v celku, významne prispieva k určeniu postavenia reálnych vied v rámci celku vedenia.

Filozofia sa tiež zásadne odlišuje od formálnych vied. Pre svoje ciele využíva aj niektoré formálne vedy, najmä formálnu logiku a všeobecnú teóriu systémov, to však neznačí, že tieto vedy treba považovať za súčasť filozofie, ba dokonca za určité filozofické disciplíny. Formálna logika slúži len - ukázal to už Aristoteles - ako nástroj /organon/ filozofie. Má teda len inštrumentálnu funkciu, lebo učí správne argumentovaniu a pomáha pri presnej analýze filozofických problémov. Filozofia nie je úplne odkázaná na tieto svoje inštrumentária a môže ich - podobne ako v prípade svojich metód - vhodne pre svoje účely doplniť a modifikovať.

Keď filozofia vystupuje v úlohe vedy, nemá charakter špeciálnej vedy, ale charakter univerzálnej vedy, ktorá zo svojho univerzálneho aspektu obopína všetky špeciálne /reálne i formálne/ vedy.

Univerzálna veda je univerzálnou z dvoch základných hľadísk. Jednak neskúma len empirickú skutočnosť, ale celú skúsenostnú skutočnosť /t.j. skutočnosť, ktorú možno človekovi sprístupniť skrze akúkoľvek skúsenosť/ a jednak túto skutočnosť neskúma z určitého špeciálneho aspektu a v zmysle určitých metód, ale celostne. Teda univerzálna veda je univerzálnou z hľadiska skúmania celostnosti skúsenostnej skutočnosti a z hľadiska uplatnenia celostného aspektu skúmania. Je evidentné, že takéto dva celostné aspekty môže uplatňovať jedine filozofia.

Filozofia v úlohe univerzálnej vedy je racionálnou. Napriek rôznym i neracionálnym gnozeologickým východiskám a postupom si nárokuje, že všetky jej výpovede musia byť rozumové, musia byť rozumovo komunikovateľné a každou normálnou rozumovou bytosťou nahliadnuteľné až po možnosť ich záväzného prijatia alebo neprijatia. K takémuto rozumovému uznaniu /ktoré neslobodno zamieňať s existenciálnym až bytestným stotožnením/ filozofia sa usiluje dospieť pomocou dôkazov. Ak sa nedopracuje k takýmto dôkazom, uspokojuje sa so súborom argumentov, pomocou ktorých dochádza k

vysokéj pravdepodobnosti svojich teórií. Teda z hľadiska svojich výpovedí je filozofia obdobne racionálna ako reálne vedy.

Filozofia v úlohe univerzálnej vedy je tiež univerzálne kritickou. Uplatňuje univerzálnu kritiku, pomocou ktorej podrobuje svojmu súdu každý názor, každý obraz sveta i každú hodnotu. Principiálne uvádza do pochybnosti celý skúsenostný svet. Je základnou kritikou všetkých kultúrnych útvarov, kritikou spoločnosti, Sloveka a v neposlednom rade i seba samej. Má funkciu meta-kritiky, lebo je kritikou každej kritiky - filozofickej i nefilozofickej. Bojuje proti každej nekritickejšti a proti všetkým prejavom a formám dogmatizmu.

Súhrnne možno povedať, že je nanajvýš účelné a potrebné, aby filozofia vystupovala aj v úlohe vedy, no v tejto svojej úlohe sa s nijakou formou vedy nesmie stotožniť. Pokiaľ tak učiní, stratí status pravej filozofie.

Filozofia v legitímnej úlohe univerzálnej vedy sa nazýva vedeckou filozofiou. V nijakom prípade sa však nemôže uplatňovať v úlohe špeciálnej vedy.

6. Filozofia ako svetónázor

Pre integrálne pochopenie filozofie má ďalej zásadný význam svetónázorová funkcia filozofie. V rámci tejto funkcie ide

- a/ o úlohu filozofie pri vytváraní a pôsobení svetónázoru
- b/ o úlohu filozofického svetónázoru vo filozofii.

V prvom prípade ide o objasnenie transcendentálneho vzťahu medzi svetónázorom a filozofiou, ako aj vzťahu medzi svetónázorom a ďalšími samostatnými kultúrnymi útvarmi; v druhom prípade o objasnenie imanentného vzťahu medzi filozofickým svetónázorom a filozofiou.

Svetónázor je kategóriou vzťahujúcou sa tak na celú duchovnú kultúru, ako aj na jednotlivé samostatné kultúrne útvary. Môžeme teda hovoriť o kultúrnom svetónázore ako celku i o svetónázore vedeckom, mýtickom, náboženskom, umeleckom, filozofickom a pod. V dejinách reálne jestvuje len kultúrny svetónázor s dominantnosťou vždy jednej svetónázorovosti príslušného samostatného kultúrneho útvaru; teda kultúrny svetónázor náboženský, filozofický, vedecký a pod.

Svetonázor je viac-menej systematický a ucelený celostný súbor názorov, poňatí a presvedčení subjektu /človeka, jednotlivca alebo sociálnej skupiny/ o podstate a pôvode, o hodnote, zmysle a ciele sveta a ľudského života /spoločnosti i jednotlivca/, ako aj aktívny postoj subjektu k svetu a životu, najmä k ich hodnotám.

V svetonázore nachodíme tri hlavné komponenty:

- kognitívno-obsahový komponent, vyjadrujúci svetonázorový obsah /súbor názorov a poňatí/
- subjektívno-identifikačný komponent vyjadrujúci dejinné a existenciálne zakotvenie svetonázorového obsahu v nositeľovi svetonázoru /súbor presvedčení/
- hodnotiace-pretvárajúci komponent, vyjadrujúci svetonázorový aktívny postoj /aktívny postoj subjektu k svetu a životu/.

Nositeľom svetonázoru môže byť individuálny subjekt /osobnosť/, sociálny subjekt /komunitárny i nekomunitárny/, ako aj spoločnosť až celé ľudstvo. Potom hovoríme o svetonázore individuálnom /resp. osobnostnom/, sociálne skupinovom /komunitárnom/, triednom, celospoločenskom až všeľudskom. Vzhľadom na vzťahy svetonázoru ku kultúrnemu útvaru vedy môže byť svetonázor predvedecký, mimovedecký, nadvedecký a vedecký. Vedecký svetonázor je svetonázor konštituovaný vedou ako aj filozofiou a prípadne aj inými kultúrnymi útvarmi, pokiaľ vystupujú v úlohe vedy. Takto chápaný svetonázor je značne úzkeho rozsahu a má blízko k chápaniu obrazu sveta. Obraz sveta je v podstate zhrnutím výsledkov reálnych vied /najmä prírodných vied/ do celkového vedeckého pohľadu; Ostáva čiste tematicko-obsahový a nekladie posledné, metafyzické otázky bytia a zmyslu sveta a života ako celku. Svetonázor naproti tomu prekračuje hranice jednotlivých špeciálnych vied a svojím spytovaním po pôvode a zmysle siaha až k absolútnu. Z tohto dôvodu, ako aj z ďalších dôvodov, svetonázor nemôžeme limitovať na vedecký.

Predvedecký svetonázor je svetonázor konštituovaný inými samostatnými kultúrnymi útvarmi ako veda /najmä mýtickým, náboženským a filozofickým/ buď v dobe, keď ešte veda ako samostatný kultúrny útvar nejestvovala, alebo v prípade, keď veda nemá na príslušný subjekt vplyv. Mimovedecký svetonázor je taký svetonázor, ktorý je dominantne konštituovaný inými ako vedeckými kultúrnymi útvarmi, pričom sa v ňom nevyklučuje úloha vedy v spolu-

konštitúovani svetonázoru. A konečne nadvedecký svetonázor je taký mimovedecký svetonázor, v ktorom subjekt si uvedomuje vyššiu hodnotu niektorých mimovedných svetonázorových konštituentov ako je hodnota svetnázorového konštituentu vedy.

Pri konštitúovaní svetonázoru má rozhodujúci význam myšlienková funkcia duchovnej kultúry ako celku a každého jej samostatného kultúrneho útvaru. Pri formovaní svetonázoru spolupôsobia všetky kultúrne formy myslenia, no najmä myslenie znakov-symbolické, intuitívne a diskurzívne. Pritom sa vo svetonázore nevyhnutne nepredpokladajú nové myšlienkové výtvary, ale len kritický výber a transformácia existujúcich myšlienkových výtvarov, ako aj ich osvojenie príslušným subjektom. Ak subjekt je producentom nového myšlienkového výtvaru, je tvorcom tzv. myšlienkového projektu. Existujú teda z tohto hľadiska dvojaké svetonázory: svetonázory se zakomponovaným myšlienkovým projektom a svetonázory bez vlastného myšlienkového projektu.

Po objasnení pojmu "svetonázor" najprv bližšie ukážeme úlohu filozofie pri konštitúovaní svetonázoru. Z kľúčového a ohniskového postavenia filozofie v štruktúre duchovnej kultúry /pozri I/1/, vyplýva, že táto úloha je určujúca a podstatná. Bez účasti filozofie by nijaký kultúrny svetonázor nebol svetonázorom, ale len obrazom sveta /náboženským, mýtickým, vedeckým a pod./. Svetonázor totiž nemôže existovať bez akceptovania určitých riešení vrcholných problémov, ktoré sú však doménou filozofie. Človek si nemôže neklásť otázky podstaty a pôvodu, hodnoty, zmyslu a cieľa, a to aspoň v rámci sveta a života, v ktorom je situovaný. Klásť tieto otázky a odpovedať na ne môže však iba filozofia, a to bez ohľadu, či vystupuje zjavne ako filozofia alebo v úlohe iných kultúrnych útvarov a bez ohľadu, či si to príslušný subjekt uvedomuje alebo nie. Teda filozofia, osobitne filozofické myslenie, je substanciálnym konštituentom každého pravého svetonázoru. Každý svetonázor pri jeho hlbšej analýze ukazuje na viac alebo menej skryté filozofické východiská a filozofické stvárnenie. V každej z troch vyššieuvedených komponentov možno zistiť podstatné spoluurčenie filozofiou: V kognitívno-obsahovom komponente je to obsah filozofických problémov a ich riešení, v subjektovo-identifikačnom komponente dejinné a existenciálne zakotvenosť filozofického myslenia v hodnotiaceo-pretvárajúcom komponente axiologický a praktický moment filozofie. Vidíme, že vo

svetonázore sa prejavuje filozofia v jej reálnom dejinno-existenciálnom jestvovaní.

Filozofia uplatnená v svetonázore tvorí špecifický komponent svetonázoru, tzv. filozofický svetonázor. Filozofický svetonázor existuje v každom kultúrnom svetonázore ako jeho konsubstanciálny viac-menej zjavný komponent. V tomto prípade neexistuje samostatne /napríklad u človeka, ktorého svetonázor je dominantne náboženským svetonázorom/. No filozofický svetonázor jestvuje aj samostatne v rámci filozofického kultúrneho útvaru ako jeho komplexný konkrétny a osobitý výraz. V ňom sa osobitne nevyjadruje len praktická a teoretická rovina tohto útvaru, ale aj rovina myšlienková a mimomyšlienková, ako aj rovina subjektová a objektivovaná.

V jednotlivých rovinách sa prejavuje nasledujúcim spôsobom: V teoretickej rovine ako systematický súbor poznatkov a teórií, ktoré vyplynuli z riešenia filozofických problémov; v praktickej rovine ako súbor aktívnych, hodnotiacich, morálnych a múdrosťných postojov a činov. V myšlienkovej rovine ako filozofické myslenie s jeho metódami, štruktúrou a predpokladmi a normami; v mimomyšlienkovej rovine ako bližšie neuvedomené a nereflektované predpoklady tvorby svetonázoru a jeho uplatňovania v praxi, ako vplyv rôznych iracionálnych pocitov života, povahových determinantov - t. j. a konečne v subjektivej rovine ako vzťah filozofie k svojmu subjektovému nositeľovi, najmä ako aktivnosť, kreativnosť tohto subjektu a osvojenie týmto subjektom; v objektivovanej rovine ako obsah filozofie osebe, abstrahovane od vzťahu k dejinným a existenciálnym subjektom.

Tento výraz filozofického kultúrneho útvaru vo filozofickom svetonázore sa reálne neuskutočňuje globálne za celú filozofiu ako takú, ale v rámci určitých foriem filozofie, ktoré sa predstavujú rôznymi dejinnými i dejinne presežnými filozofickými, t. j. objektivovanými filozofickými smermi.^{x/} Inými slovami, o filozofickom svetonázore môžeme hovoriť v prípade každého dejinne a myšlienkovy štandardizovaného filozofického systému alebo srie-

---

x/ O týchto otázkach budeme bližšie hovoriť v časti VI Pôjde hlavne o teóriu plurality filozofických smerov a systémov, ako aj o typológiu svetonázorov.

ru ako o jeho svetonázorovom vzhlade. Svetonáhľadovosťou týchto systémov a smerov sa zdôrazňuje ich prax, mimomyšlienkový /bazálny skúsenostný/ základ a subjektové zakotvenie. Tak svetonázorové vzhlady môžeme odhaliť v platonizme, sokratizme, augustinizme, tomizme, hegelianizme, kantianizme a pod.

V tejto súvislosti je dôležitý vzťah medzi filozofickým svetonázorom a filozofickou múdrosťou. Z hľadiska tohto vzťahu múdrosť je výrazom duchovnej zrelosti tých najvyšších stránok správneho svetonázoru. Z druhej strany, každý správny, dostatočne komplexný svetonázor vidí v múdrosti svoj ideál, čiže múdrosť je v ňom skutočne prítomná a uskutočňuje sa. Nositeľom takéhoto svetonázoru je mudrc alebo prinajmenej skutočne múdry človek.

Čo je teda cieľom filozofického svetonázoru? Je to dosiahnutie naplnenia duchovného života jeho nositeľa. Prítom toto naplnenie sa vidí predovšetkým v dosiahnutí múdrosti a v jej uplatnení najmä v uvedenom morálnom živote. Filozofický svetonázor sa teda usiluje uskutočňovaním v praktickej rovine overiť svoju správnosť a dostatočnú komplexnosť, nájsť správnu a účinnú odpoveď na otázku zmyslu života /osobitne života tohto nositeľa/, ako aj na otázku životného ideálu a spôsobu jeho dosiahnutia. No tak otázka zmyslu života, ako aj otázka životného a asketického ideálu sú v centre záujmu filozofickej múdrosti.

7. Filozofia ako ideológia

Nevyhnutnou súčasťou integrálneho ponímania filozofie je jej ideologická funkcia.

Prv ako prikočíme k objasňovaniu tejto funkcie, pokúsime sa o vystihnutie podstaty pojmu ideológia, ktorá má v dejinách myslenia veľmi rôznorodý význam.

Ideológia je viac-menej ucelený systém spoločenských poznatkov a názorov /politických, ekonomických, právnych, pedagogických, umeleckých, morálnych, filozofických a pod./ vyjadrujúcich záujmy určitej spoločnosti alebo určitej jej vrstvy /triedy/ a zahrnujúcich zodpovedajúce formy správania, postoje a hodnotenia.

Vidíme, že ideológia je podobne ako svetonázor /pozri kap. 6/ kategóriou celej duchovnej kultúry, lebo zahrnuje poznatky a názory všetkých samostatných kultúrnych útvarov, vrátane filozofického. Obsah pojmu ideológia je veľmi blízky obsahu pojmu sveto-

názoru, a to až natoľko, že ideológia je vlastne svetonázorovým komponentom zdôrazňujúcim sociálny moment, a to či už v sociálnej štruktúre poznatkov a názorov, ako aj v spôsobe, akým tieto poznatky a názory príslušný sociálny subjekt produkuje. Na rozdiel od svetonázoru, v ideológii sa nekladie taký dôraz na vrcholovosť, hraničnosť a otvorenosť týchto poznatkov a názorov, ako je tomu vo svetonázore. V dôsledku toho ideológia byva zmesou svetonázoru a obrazu sveta rozšíreného najmä o oblasť spoločenských poznatkov a názorov.

Rozhodujúci rozdiel však je v chápaní vzťahu medzi subjektom a vedením. Zatiaľ čo vo svetonázore sa v tomto bode zdôrazňuje moment presvedčenia, t.j. nakoľko si subjekt osvojil svoje vedenie, v ideológii

- individuálny, osobnostný subjekt ustupuje do úzadia a berie sa do úvahy iba sociálny subjekt
- okrem otázky osvojenia vedenia sociálnym subjektom sa skúma, akým spôsobom sociálny subjekt aktívne formuje vedenie a ako toto vedenie je určené konkrétnou formou sociálneho subjektu, ako aj podmienkami jeho utvárania.

Ideológia nepochybne predstavuje "spoločenskost" v oblasti ducha /.../ alebo presnejšie sociálny moment svetonázoru. Vyčerpáva sa však týmto sociálnym momentom či... alebo inak, nakoľko je svetonázor sociálne determinovaný? V rôznych riešeniach tohto problému nachodíme základ pre rôzne ponímanie svetonázoru. Podľa marxistického ponímania, každý svetonázor, vrátane filozofického svetonázoru, je celkom ideologizovaný, teda i každý osobnostný svetonázor odráža sociálne a triedne záujmy sociálnych subjektov. Naopak podľa pozitivistického ponímania svetonázoru za ideologické sa považujú teoreticky nelegitímne výroky, ktoré nemožno potvrdiť ani poprieť teoretizovaním; ide najmä o výroky metafyzické a náboženské. Teda ideologizovaním sa svetonázor vybudovaný predovšetkým na vedeckých teóriách odveduje. Ideologizovaná spoločnosť /napríklad spoločnosť s marxistickým svetonázorom/, vystupuje ako uzavretý sociálny systém a utopisticky si nárokuje vytvoriť ideálnu spoločnosť. Hlavní reprezentanti tohto ponímania, kritickí racionalisti /najmä Karl Popper/ požadujú otvorenú spoločnosť nezávislú od ideológie. Tým sa dostali do priamej opozície k marxizmu.

Proti týmto krajným pozíciám tzv. sociológie vedenia a naj-

má sociológovia frankfurtskej školy /M. Horkheimer, T. Adorno a iní/ síce pripúšťajú značnú sociálnu podmienenosť vedenia, domysleli však dôsledky a hranice tejto sociálnej podmienenosti. Ukázali, že každý kultúrno-dejinné situovaný sociálny subjekt produkuje svoj svetonázorový korelát zákonite skreslene, lebo subjektovo doň premieta svoje limitované záujmy, ktoré idú na úkor celku. Teda ideológia je síce zákonným momentom svetonázoru, ale nikdy sa nemôže stotožniť so svetonázorom ako celkom, ani nie s osobnostnými svetonázormi.

Keďže filozofický svetonázor spoluntvára každý svetonázor, nemôže byť nijaký opravdivý svetonázor plne ideologizovaný. Je to práve filozofia, ktorá najmä svojimi osobnostnými svetonázormi bráni tomuto ideologizovaniu. Ideologickú funkciu svetonázoru teda neslobodno chápať ako jeho determináciu ideológiou, ale ako zabezpečenie účinného transferu obsahu svetonázoru do spoločnosti.

Keďže filozofický svetonázor spoluntvára každý svetonázor, nemôže byť nijaký opravdivý svetonázor plne ideologizovaný. Je to práve filozofia, ktorá najmä svojimi osobnostnými svetonázormi bráni tomuto zideologizovaniu. Ideologickú funkciu svetonázoru teda teda neslobodno chápať ako jeho determináciu ideológiou, ale ako zabezpečenie účinného transferu obsahu svetonázoru do spoločnosti. Ideológia totiž uľahčuje a stabilizuje ľudské správanie, uspokojuje ľudskú potrebu kontinuity, orientácie a istoty vo svete a znižuje zložitú možností ľudského konania.

I v rámci filozofického kultúrneho útvaru má ideológia svoje legitímne miesto v tom, že zabezpečuje asociáciu filozofického svetonázoru do väčšej sociability a jeho transfer do širších spoločenských vrstiev. Táto ideologická funkcia filozofie sa však zvyčajne neudrží v potrebnej rovnováhe. Ideologický nárok prekročí svoju kompetenciu, a využívajúc rôznych mocensko-politických nástrojov, zasahuje aj do osobnostných filozofických svetonázorov. No sú to práve osobnostné, ďalej dyadické a komunitárne svetonázory^{x/}, ktoré sa formovali slobodne bez ich determinácie sociálnymi skupinami, triedami či inštitúciami. Len v nich sa prejavuje tá "vznášajúca sa inteligencia" schopná univerzálneho nahliadnutia skutočnosti, synteticky zahrnujúceho všetky aspekty.

---

x/ Ide o svetonázory konštituované dyádou alebo spoločenstvom.

Na druhej strane filozofické svetonázory sociálnych /no nekomunitárnych / subjektov sa dajú natoľko zideologizovať, že stratia svoju opravdivosť a presvedčivosť.

Toto závažné tvrdenie ozrejníme na príklade. Tomáš Akvinský ako zakladateľ významného filozofického smeru "tomizmu" svojím filozofickým svetonázorom, zahrnujúcim nepochybne i jeho osobnostný projekt, sa prirodzene usiloval sprístupniť svoj svetonázor aj iným premýšľajúcim súčasníkom, najmä však filozofom a teológom. Tento transfer svojho svetonázoru mohol uskutočniť dvojakou cestou: Adekvátnym, neideologizovaným spôsobom v rámci náročne sformovaného duchovného spoločenstva, pozostávajúceho z profesionálne i spirituálne kongeniálnych duchov, teda tvorbou komunitárneho svetonázoru. Tento svetonázor však ešte nie je svetonázorom tomizmu, ale Tomášovho spoločenstva prípadne Tomášovej školy. Alebo sa uskutočnil neadekvátnym, zideologizovaným spôsobom v rámci šírenia Tomášových myšlienok vyučbou, najmä na filozofických a teologických učilištiach, kde však väčšinou neboli vyššie uvedené spoločenstvá, ale len rôzne formy sociálnych skupín. Tam sa Tomášov svetonázor v ideologickom milieu dominujúcej ideológie vtedajšej doby transformoval, čím sa nevyhnutne degradoval a natoľko zosubjektívizoval, že skutočne odrážal záujmy vládnucich tried. Následkom tohto procesu sa Tomášov svetonázor v jeho dobe i v budúcnosti transformoval do dvoch podôb:

- do podoby ideologickej, reprezentovanej najmä "školským" tomizmom, ktorý nakoniec viedol k úpadkovým formám dejinného tomizmu
- do podoby nadideologickej, prejavujúcej sa najprv väčšmi skryte vo všetkých osobnostiach tomistického myslenia v XIV-XVIII. storočí, najmä v Španielsku, a neskôr otvorene a programovo v hnutí novotomizmu.

Záverom možno povedať, že ideologická funkcia svetonázoru má zásadný význam, lebo umožňuje transfer obsahu svetonázoru do relatívne stabilizovanej spoločnosti. Nesmie však prekročiť svoju kompetenciu, pričom základné kritérium toho, nakoľko má ideológia zasahovať do svetonázoru, má poskytnúť správne filozofia, formovaná predovšetkým na základe osobnostných a komunitárnych filozofických svetonázorov. Tento typ filozofických svetonázorov je určujúci pre formovanie pravej filozofie, ktorá vo svojej podstate má nadideologický charakter. To však neznačí, že ideológia nemá svoju legitímnu funkciu aj vo filozofii: pomocou nej sa u-

skutočňuje transfer filozofického svetonázoru do širšej sociálnej bázy, a to najmä prostredníctvom výchovno-vzdelávacieho kultúrneho útvaru. Filozofické smery nie sú homogénne svetonázorové útvary, ale majú v nich vysokú autonómiu a hodnotovú nadradenosť osobnostné a komunitárne filozofické svetonázory, ktoré jedným svojím pólom patria do tohto smeru, ale druhým ho presahujú a ukazujú na univerzalistický ideál filozofie. Okrem toho vo filozofickom smere pôsobí relatívne homogénna vrstva ideologizovaného svetonázoru, ktorá sa v adekvátnych kultúrno-spoločenských podmienkach transformuje do širšej spoločenskej bázy. Ak filozofický smer je preideologizovaný alebo úplne zideologizovaný, je potrebné ho pomocou iného univerzalisticky otvoreného filozofického svetonázoru odideologizovať, a tak odкрыť jeho pôvodnú nadideologickú hodnotu.

8. Vymedzenie integrálneho pojmu filozofie

Prv ako pristúpime k vlastnému vymedzeniu integrálneho pojmu filozofie, objasníme niektoré základné metodologické prístupy.

a/ Predovšetkým je to možnosť len relatívneho vymedzenia pojmu filozofie. Mnohé výskumy totiž ukázali, že akékoľvek teoreticko-definičné fixovanie pojmu filozofie vedie k základnej apórii vyplývajúcej z toho, že aj určenie pojmu filozofie je predmetom filozofie. Filozofia sa totiž nemôže definovať sama zo seba. Mohla by sa dať definovať z nejakého vyššieho horizontu myslenia, no takýto horizont nemôže existovať mimo nej, veď filozofia sama si nárokuje tento najvyšší horizont myslenia. Túto apóriu bližšie rozoberieme vo štvrtej časti v súvislosti s indefinitnou diskusiou vo filozofii, vyplývajúcou z bezpredpokladovosti filozofie.

Napriek tejto zásadnej nemožnosti teoretického výmeru pojmu filozofie, je možný aspoň aproximatívny výmer filozofie, pomocou ktorého je možno sa do značnej miery priblížiť k správne porozumeniu esencie /bytnosti/ filozofie. Existuje niekoľko spôsobov uskutočnenia takéhoto aproximatívneho výmeru.

a/ Druhy aproximatívneho výmeru filozofie
- Formálno-logickej výmer: Najbližší nadriadený pojem /genus proximum/ k pojmu filozofie, resp. filozofickému kultúrnemu útvaru, je duchovná kultúra. Rozlišujúcim znakom /differentia specifica/ je "filozofický útvar", takže filozofiu zžeme formál-

no-logicky definovať ako "filozofický útvar duchovnej kultúry", Z uvedeného vidno, že definovanie filozofie na báze jej kultúrneho pozadia vyžaduje určiť pojem rozlišujúceho znaku "filozofický". No keby nám bol známy obsah pojmu "filozofický", vedeli by sme už, čo je to filozofia.

- Slovný výmer: Ním sme sa už zaoberali v kapitole 4. "Filozofia ako múdrosť". Na základe vymedzenia pojmu múdrosťi môžeme vymedziť pojem filozofie. Nejde však o integrálny pojem filozofie, ale - ako ukážeme ďalej - len o komponent integrálneho pojmu.
- Dejinnno-aproximatívny výmer: Pri jeho uskutočnení sa postupuje tak, že najprv sa hypoteticky určí východiskový pojem filozofie a ten sa skonfrontováva s rôznymi výmermi pojmu filozofie, pochádzajúcimi od filozofov, alebo odvodenými z dejinných filozofických smerov. Takýmto spôsobom sa jednak verifikuje správnosť tohto východiskového pojmu a jednak sa tento pojem upresňuje. No nech vykonávame tento postup akokoľvek starostlivo, skutočnosť hypotetického východiska vždy ostane, a tak výslednému výmeru bude vždy chýbať definitívne osvedčenie.
- Systémovo-analytický výmer: Východiskový hypotetický pojem filozofie sa podrobí systémovej analýze, uskutočnenej osobitne vo vzťahu k systémovému okoliu všetkého toho, čo sa v dejinách považovalo za filozofiu. Z tejto analýzy vyplynie, že filozofia je také oblasť myslenia, ktorú nemožno identifikovať s nijakými inými oblasťami myslenia. Takto možno dospieť k pojmu filozofie ako k najvyššiemu mysleniu integrujúcemu, syntetizujúcemu a vysvetľujúcemu všetko ostatné myslenie. Týmto spôsobom možno nájsť vo vzťahu k systému všetkého myslenia integrujúco-systémovú i metasystémovú funkciu filozofie. Systémovo-analytický výmer sme už vykonali v I. časti, keď sme hovorili o postavení filozofie v štruktúre kultúrnych útvarov.
- Štruktúralno-dejinný výmer: Pri uskutočňovaní tohto výmeru sa výmery filozofie významných filozofov, filozofických škôl, filozofických prúdov a smerov podrobia štruktúralnej analýze jednak v synchronnej línii, v rámci jednotlivých paradigmatických období, a jednak v diachronnej línii dejinného súvisu. Z tejto analýzy o.i. vyplýva
  - že nemožno jasne a definitívne určiť hranice toho, čo filozofia je a čo nie je, t.j. rozsah pojmu filozofie,

- že obsah výmeru filozofie je do značnej miery podmienený dejinným prostredím, v ktorom bol vytvorený, ako aj konsenzom filozofov, ktorí mali rozhodujúci vplyv,
  - že obsah toho, čo je filozofia treba vymedziť tak, aby to najlepšie zodpovedalo tomu, čo sa pod filozofiou rozumelo po všetky časy,
  - že treba nájsť dvojice centrálnych parciálnych obsahov, v rámci ktorých obsah pojmu filozofie osciluje.
- Výmer na základe odchodnosti filozofie ako vedy od ostatných vied : Tento prístup sme uplatnili v kapitole č. 5 "Filozofia ako veda", s tým rozdielom, že filozofiu neponímame ako vedu, ale v úlohe vedy, a to univerzálnej vedy.

b/ Pochop integrálneho pojmu filozofie

Tento pochop sme postupne modelovali v kapitolách 1 až 7. Zistili sme, že integrálny pojem filozofie nemožno odvíjať len z podstaty filozofie, ale aj z jej idey. Ďalej, že pre vymedzenie integrálneho pojmu filozofie sa ukázali ako dôležité štyri kategórie duchovnej kultúry, ktoré majú osobitný význam pre filozofický kultúrny útvar. Sú to múdrosť, veda, svetonázor a ideológia. Aj keď tieto kategórie nemožno stotožniť s filozofickým kultúrnym útvarom, predsa plnia v ňom významné funkcie, ktoré sa musia prejavovať aj v integrálnom pojme filozofie.

c/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie

Pri formulovaní výmeru budeme postupovať tak, že najprv zostavíme čiastkové formulácie na základe podstaty, idey a štyroch kategórií filozofie a potom tieto čiastkové formulácie zjednotíme do jedného logického celku.

Pritom samozrejme budeme mať na zreteli všetkých šesť prístupov k tvorbe aproximatívneho výmeru integrálneho pojmu filozofie.

c₁/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie na základe podstaty filozofie:

- 1 - Filozofia reálne jestvuje v dejinách ako samostatný kultúrny útvar a napriek všetkej mnohosti a mnohotvárnosti jej foriem ako jeden fenomén s jednou podstatou, ktorá je skrytá, dejinami filozofie vyjaviteľná len neadekvátne,

dynamické, životné a skúsenostné.

- 2 - Filozofia je autonómny, kľúčový a ohniskový samostatný kultúrny útver, konštituovaný osobitnou skúsenosťou, ktorá sa vyznačuje údivom, dôslednosťou v pohybovaní a bezpredpokladovosťou.
- 3 - Filozofia, vychádzajúc zo svojho univerzálneho predmetu, charakterizovaného ako totalita reálneho a ideálneho, nastoluje a rieši všetky vrcholné problémy a výsledky riešenia týchto problémov vyjadruje ako syntetické a panoramatické poznanie a vedenie, ktoré využíva na stvárňovanie a pretváranie skutočnosti, osobitne života človeka, predovšetkým na dosiahnutie múdrosti a mravnej výšky.

e₂/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie na podklade idey filozofie:

- 4 - Filozofia progresívne narastá tak v dejinnej, ako aj naddejinnej duchovnej evolúcii; tento jej vývoj sa prejavuje v rozmanitých subjektových a objektivovaných formách, ktoré sú abstrahované od väzieb k dejinným subjektom. Vývoj filozofie sa uskutočňuje účelne i s narastaním účelnosti jej vývoja pri čoraz aktívnejšej i uvedomenejšej účasti človeka.
- 5 - Filozofia vo svojej duchovnej evolúcii čoraz cieľavedomejšie sleduje svoj ideál, a to reálne takým spôsobom, že tento ideál je už zárodočne a v náznakoch prítomný v každom štádiu jej evolúcie.

6 - Objektivovaným vyjadrením ideálu filozofie je ideálna filozofia, ktorá má normatívny charakter pre všetky dejinné i naddejinné formy filozofie v každom štádiu ich duchovnej evolúcie. Z hľadiska ideálnej filozofie filozofia má byť v požadovaných väzbách a proporcionálnosti:

- komplexná, integrálna, systémová, dynamická a skúsenostná
- duchovno-evolučná, dialektická a univerzálne kritická
- dialogická, kenotická a analektická.

e₃/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie pomocou kategórie múdrosti:

- 7 - Filozofia svoje najvyššie naplnenie nachodí v múdrosti, ktorá je jej vrcholným stavom či momentom; je úsilím o múdrosť v zá-

kiade motivovaným láskou. Filozofická múdrosť je najvyšším filozofickým poznaním a vedením, ktoré šinia svojho ľudského nositeľa šťastným, spokojným, vyrovnaným, mravným a schopným správneho a účelného konania.

c₄/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie pomocou kategórie vedy:

- 8 - Filozofia nie je vo vlast^{om} zmysle vedou, ale za účelom sledovania niektorých svojich intermediálnych cieľov môže použiť vedu s jej metódami a prechodne vystupovať v úlohe vedy. Pre sledovanie svojich najvyšších cieľov však musí vystúpiť z roly vedy.
- 9 - Filozofia - pokiaľ vystupuje v úlohe vedy - je univerzálna kritická a univerzálna veda o podmienkach možnosti skiseneostnej skutočnosti ako celku.

c₅/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie pomocou kategórie svetonázoru:

- 10 - Filozofia je konsubstanciálnym konštituentom každej formy kultúrneho svetonázoru /mýtického, náboženského, umeleckého a pod./. Pritom svetonázor sa chápe ako systematický a ucelený súbor názorov, ponímaní a presvedčení ľudského subjektu /individuálneho i sociálneho/ o podstate a pôvode, o hodnote, zmysle a cieľi sveta a ľudského života, ako aj aktívny postoj tohto subjektu k svetu a životu.
- 11 - Filozofia nachodí svoj komplexný, konkrétny a osobitý výraz vo filozofickom svetonázore, v ktorom sa vyjadruje a naplňuje jej rovina:
  - teoretická a praktická
  - myšlienková a mimomyšlienková
  - subjektová a objektivovaná.Každá dejinná forma filozofie /osobnostná, komunitárna i sociálna/ má svoj filozofický svetonázor.

c₆/ Formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie pomocou kategórie ideológie:

- 12 - Filozofia pri transfere svojho svetonázoru do sociálnej praxe vystupuje v úlohe ideológie; za niekych okolností sa však s ideológiou nestotožňuje. Inak sa nachodí nad ideológ

giou a saza si je základným kritériom svojho ideologizovania, resp. oideologizovania.

d/ Fokus o stručné formulovanie výmeru integrálneho pojmu filozofie

Stručné formulovanie možno dosiahnuť vhodným stiahnutím a zhutnením uvedených 12-tich častí vyššie uvedeného širšieho formulovania výmeru.

Filozofia je kľúčový a ohniskový samostatný kultúrny útvar, konštituovaný osobitnou skúsenosťou, vyznačujúcou sa predovšetkým údivom, dôsledným pochybovaním a bezpredpokladovosťou, a určený jednou dynamickou, životnou a dejinnou podstatou; vychádzajúc z totality reálneho a ideálneho, nastoľuje a rieši všetky vrcholné problémy a výsledky týchto riešení vyjadruje ako syntetické zobrazenie využívané na stvárňovanie a pretváranie skutočnosti, osobitne života a človeka. Filozofia v každom štádiu svojej duchovnej evolúcie sleduje svoj normatívny ideál poukazujúci na uplatňovanie v nevyhnutných väzbách a proporcionálnosti, komplexnosti a integrálnosti, systémovosti, dynamickosti a existenciálnej skúsenosti, duchovnej evolučnosti, dialektickosti, univerzálnej kritickosti, dialogickosti, kenotickosti a analektickosti. Filozofia za účelom sledovania svojich cieľov, vlastného sebauskutočnenia a transferu do praxe môže a má účelne vystupovať v úlohách múdrosti, univerzálnej vedy, svetonázoru a ideológie bez toho, žeby sa s niektorou z týchto úloh stotožnila.

Z cyklu "Za hlbavé myslenie"

Štefan Barnaš

OBRANA HLBAVÉHO MYSLENIA

Na Slovensku badať nechut, ba až odpor k hlbavému /špekulatívnemu/ mysleniu. Verejnosť nerada počúva hlbavé reči, nerada číta hlbavé štúdiá a knihy. Ťažko im vraj rozumieť a ani tak nemajú vraj praktický zmysel. Tak napríklad v istom vážnom týždenníku sa zosmiešňoval a bagatelizoval z pera známeho publicistu základný príspevok jedného francúzskeho mysliteľa, uverejnený v prvom ročníku tohto časopisu, s poznámkou, že je nezrozumiteľný, hoci - ako je známe - katolícki akademici o ňom diskutovali na pracovných seminároch a našli v ňom bohatú látku a prenikavé myšlienky.

Rozhodne treba poprieť poušálne tvrdenie, že by každé filozofovanie nemalo praktický zmysel. Stará skúsenosť veľmi dobre vedela, že theoria sine praxi, currus sine axi /teória bez praxe, voz bez osi/, ale aj praxis sine theoria, caecus in via /prax bez teórie, slepý na ceste/. Takto sa rapídne vystihla dialektická súvislosť a spätosť praktického myslenia a konania so špekulatívnym myslením.

Hlbavé myslenie sa usiluje uchopiť metafyzickú podstatu vecí. Chce vystihnúť v posledných príčinách a v samom základe vecí jej zloženie a zmysel. Tu nejde len o akési "apeiron" /zmätené rozumkarenie/, ale o "aprehenziu" /uchopenie/ bohatú na "komprehenziu" /pochopenie/. Nejde tu - ako sa zdá pri povrchnom pohľade - iba o zaujímavú hru slov, o akési nominalistické "flatus vocis" /zvuk slova/, ale o hlboké poznanie vecí, diania a skutočností, vyjadrené slovami ako odbornými filozofickými termínami s presným významom a obsahom. Takto hlbavé myslenie načim chápať ako hĺbevnaté myslenie o najlepšiu teóriu určenú pre najvzdarenejšiu prax. Zdravá špekulácia je ozajstnou filozofiou, ktorá svojím noetickým východiskom a zdôvodnením, nosnými fundamentálnymi princípmi uskutočňuje opravdivý a bytostne zainteresovaný výskum sveta a života. Buďuje a ucevnňuje základ pre každú činnosť, vymierava a určuje jej rozsah a smer.

Hlbavé myslenie si všima aj materiálny svet. Lenže vidí

v ňom predovšetkým duchovný obsah. Veď i materiálny svet má svojho "ducha", ktorým je jeho podstata. Forma dat esse rei. /Tvar dáva bytie veci./ Forma veci, chápaná metafyzicky, v konovom zmysle, je jej duch /duša/, t.j. činný prvok.

Spekulatívny mysliteľ sa teda usiluje:

1. analyticky-induktívnou metódou vystihnúť ducha viditeľného sveta,
2. zisťovaním tohto ducha vo faktickom materiáli prírody a dejín dospieť k všeobecným ontologickým princípom,
3. logickým usporiadaním ideí a princípov, logickými závermi dosiahnuť syntetický pohľad, zahrnujúci tak jednotlivé, ako aj súhrnné poznatky.

Tak sa potom najlepšie poznávajú veci v ich najhlbšej podstate, ďalej sa poznávajú aj ich vzájomné vzťahy, čiže kozmický poriadok. Vnikáť do podstaty veci, vystihovať jej ideu, znamená zostupovať do hĺbky. Je to vystupňovaná práca ducha, namáhať sa usilujúceho o objektivitu poznania. Ak je ťažká práca baníka, ktorý z útrob zere vynáša skryté bohatstvá, o čo ťažšie je práca duchovného priekopníka, ktorý z "viditeľnej ríše ideí" svetového poriadku chce vyniesť na povrch duchovné skvosty!

Kto vniká do hĺbky skutočnosti, vniká do Božích tajov, lebo idea veci odzrkadľuje vešnú Božiu myšlienku. Vzájomné vzťahy a spoje ideí sú akoby schodíky, po ktorých stúpa ľudský um ku svojmu poslednému bytostnému zakotveniu v Absolútne. A teda hĺbavý človek takto bezpečne stúpa k Absolútnu, k svojmu Bohu. Tak prirodzeným spôsobom sa hĺbavým myslením poznáva Boh /isteže len analogicky/ a vzájomný vzťah Boha a sveta. Nuž kto sa bojí hĺbky, ten nevníkne do Božích tajov.

A to je najvyššia múdrosť. Tak sa dosahuje vrchol vedenia. Lenže tu ide vlastne o Božiu múdrosť, skrytú v stvoriteľskom diele a v prozreteľnostnom pláne. Keď mysliaci človek chce byť naozaj múdry, môže len vystihovať a kopírovať túto Božiu múdrosť, ktorú sv. Pavol /Rim 11, 33/ obdivuje takto: "Ó, hĺbka bohatstva a múdrosti a vedomosti Božej!" Poklady "sapientiae intellectus" - múdrosti rozumu /Ekl. 1, 26/ sú v hĺbke ukryté.

Potreba hĺbavého myslenia sa nám ukáže ešte väčšmi pri Božom zjavení. Veď "fons sapientiae verbum Dei in excelsis" - prameň múdrosti je Božie slovo na výsostiach /Ekl. 1, 5/.

Keď už vo stvorených veciach skúmať Božiu múdrosť značí vnárať sa do Božích tajov, o čo potrebnejšia je hĺbavosť pri vnikaní do tajomstiev zjaveného Božieho slova. Tu je filozofia len "ancilla theologiae" /pomocníčka bohovedy/. Teológia, predtým a dnes, je skutočnou kráľovnou múdrosti, Božej i ľudskej.

Isteže, kresťanstvo neznamena mysliteľskú sústavu. Vo svojej najhĺbšej podstate znamená nadprirodzený život, ktorý prinieslo na svet. Lenže podstata tohto nadprirodzeného života vyžaduje pokiaľ možno najživšie uvedomenie, najhĺbšie poznanie. Život kresťana je sviatostný, liturgický. Má mať svoje korene v liturgii, lebo to je život Cirkvi. Kresťan ako úd Kristovho tajomného tela, ako ratolesť na viniči, musí žiť životom Cirkvi. No liturgia má dogmatický základ. Jej dnom a zároveň aj prameňom sú dogmy. Bez dogmatického vzdelania ju teda nemožno náležite pochytiť, nemožno sa do nej zapojiť, ako sa patrí. Dogmatika predstavuje totiž špekulatívnu hĺbku, akaj sa nevyrovná nijaká len číro prirodzená filozofia.

Strach pred hĺbavým myslením a najmä pred záväzkami z neho vyplývajúcimi má zlé následky. Môže znamenať aj istý druh duchovnej apostázie. Len čiste moralizujúce náboženské snahy, aké často pozorujeme u nás v rečiach a v tlači, musíme kvalifikovať ako

- povrchnú duchaplnosť bez vieroučnej podstaty
- prirodzený psychologizmus bez pravého nadprirodzeného obsahu.

V prvom prípade ide o nadržovanie náboženskému farizejstvu, v druhom o prekrvené a denervované citové náboženstvo.

Takto sa v ľudoch nevybuduje Božie kráľovstvo podľa zásad evanjelia! Odpor pred hĺbavou špekuláciou vedie až k takýmto strašným koncom.

Zviera sa upriamuje iba na telesno-zmyslové veci, ku ktorým ho vedie pud a ku ktorým sa prebija slabulinkým svetielkom zvieracej inteligencie. Naproti tomu človek sa má ako rozumová bytosť prebojovať k pravde, skrytej v metafyzickej podstate. Poriadok bytia, ktorý je prvotný, má postihovať poriadkom myslenia, ktorý je druhotný. Medzi nimi má vytvárať súlad. Poriadok myslenia má určovať poriadok konania /logos je pred etosom/. Aj medzi nimi má panovať harmónia. Útek do psychologična /a odtiaľ tiež vyviera čiste moralizujúci náboženský postoj!/, prílišné kultivovanie historizmu, jednostranne odbornícke prirodovedné

sondovanie necí celkom človeka. V takýchto prípadoch sa jeho duch pohybuje iba po periférii a povrchu skutočnosti. Dnešnému človeku, naladenému alebo iracionálne alebo pozitivisticky, uniká metafyzično. Je to veľký nedostatok, kvôli ktorému nielo pevnej opory pre inteligenciu a duchovnosť, ktoré sú nevyhnutnými predpokladmi každej opravdivej kultúry a to tým viac kresťanskej. Več kresťan bez hlbavého myslenia, nemôže byť apoštolom a jeho slovo nemôže byť evanjelium!

Čím hlbšie vie kto zachytiť pravzor vecí, vzorovú ideu v Božom duchu, čím dokonalejší vhlad má kto do svetového poriadku a do Božieho plánu spásy, meradla a cieľa každého čiania, tým ľahšie vyplní svoju osobnú úlohu tak v zmysle individuálnom, ako aj sociálnom. Lebo vie spoľahlivo rozsúdiť, čo je pravé, čo nepravé, čo cenné, čo bezcenné; lebo vie vystihnúť skutočné ciele a úlohy, použiť správne prostriedky, hospodárne a účinne. A takto sa stáva užitočným pri dosahovaní najvyšších a absolútnych cieľov Stvoriteľa neba i zeme.

Dôkladná filozofická príprava, ešte dôkladnejšia špekulatívno-dogmatická pohotovosť a hlbavá pracovná metóda dopomôže človekovi k tomu, aby sa pomocou Božej milosti premenil na všeužitočný prostriedok uskutočňovania večných Božích zámerov.

Keď chceme na Slovensku naozaj budovať kresťanskú kultúru, musíme premočť odpor k hlbavému mysleniu, zlomit lenivosť a tŕbavosť ducha: a musíme sa húževnate dvíhať k výškam a prenikať k hlbkam Božích tajomstiev vo svetle prirodzeného rozumu i rozumu osvieteného vierou Zjavenia.

- - - - -

Barnáš, Štefan: Obrana hlbavého myslenia. Verbum 2, 1947, č. 2, s. 29-31. /Jazykovo upravené, vynechaný jeden odsek/

- - - - -

Štefan Barnáš /1900-1964/: Slovenský novotomistický filozof a teológ zameriavajúci sa na základné otázky kresťanskej filozofie a na spirituálno-asketickú problematiku. Po získaní doktorátu teológie roku 1931 pôsobil na Spišskej Kapitule, kde od roku 1933 bol profesorom teológie a filozofie. Od roku 1945 pôsobil v rezidencii spišského biskupa Jána Vojtaššáka ako titulárny biskup a koadjunkt spišskej diecézy. Roku 1950 bol zaistený priamo v biskupskej rezidencii a uväznený. Posledný rok bol ako

ťažko chorý prepustený z väzenia do rodiska - /Spišskej/ Slovenskej Vsi.

Bol činný v mnohých kultúrnych a náboženských spolkoch. Prispieval do týchto časopisov a novín: Duchovný pastier, Katolícke noviny, Kultúra, Bratá rodina, Verbum, Svoredov, Obroda, Smer, Filozofický zborník MS a Nová práca. Niekedy používal pseudonym Dr. Spišský.

Z viac ako 50 článkov a štúdií uvedme aspoň niektoré filozofické práce:

- Filozofia v modernej protestantskej teológii. Spišské Kapitola 1938.
- Niektoré črty modernej filozofie. Filozofický zborník MS, 1942, č. 4.
- Ešte k otázke kresťanskej filozofie. Kultúra, 1944, s. 70-75.
- Duchovná kultúra. Verbum, 1947, č. 2.
- Zmysel našich čias. Nová práca, 1946, č. 7.

DUCH PRAVDY

POKOJA LÁSKY

TRI SÍTÁ

Vysloviť, čo si myslíme, sa nepatrí hocikde. Veď vypovedané slovo sa už nedá späťky vziať. Neraz v rozčúlení hovorme slová, ktoré potom ľutujeme. A zas niekto po niekom opakuje výroky, ktoré nie sú pravdivé. Klasický vzdelaný radi pritom citujú: relata referro - ľudovo: "ako som kúpil, tak predávam."

Raz k Sokratovi, gréckemu filozofovi, pribahol rozčúlený muž. "Sokrates, si môj priateľ a preto ti musím povedať, že..." Počkaj a nič mi nevrav!" prerušil ho rázne filozof. "Precošial si to, čo mi chceš povedať cez tri sítá?"

"Cez tri sítá? Nevieam, čo chceš povedať" - odvetil muž. "Hej, priateľu, cez tri! Prvé sito je pravda. Prevaril si si to, či je to pravdivé?"

"Nie, počul som to od druhých, a ..." Tak vidíš. Ale iste si to skúsil na druhom site. Je to sito dobroty. Ak máš dôkazy pre to, čo mi chceš povedať, tak potom uvaž, či je to aj dobré!"

muž váhal. "Myslím, že to dobré nie je. Skôr naopak!"

"Tak, tak" - prerušil ho filozof. "Precošjme to ešte na treťom. Spýtaj sa sám seba, či to, čo mi chceš porozprávať, je pre mňa aj potrebné. Treba, aby som to vedel?"

"Celkom potrebné to pre teba nie je." "Tak vidíš" - pousmial sa Sokrates, "keď to, čo mi chceš povedať, nie je zaručene ani pravdivé, ani dobré, ani potrebné, tak si to pokojne ponechaj pre seba a nezatažuj tým ani mňa ani seba."

[+++]

EKUMENIZMUS

Boli by sme naozaj zo všetkých ľudí najnerozumnejšími, keby sme sa radovali z roztržiek a rozdelení cirkvi a spojencie Kristovho tela nepokladali za najväčšie dobro

Sv. Bazil, list 156

Kiež Troje učenici na prahu tretieho tisícročia konečne sa ponáhľajú a poslúchnu príkaz, ktorý im dal Majster: aby jedno boli v jednote Otca, Syna a Ducha Svätého

Ward. Suenens

Svätý Cyril a Metod, kaskárí ochrancovia slovanských národov a spolupatróni Európy, orodujte za nás, aby nás Pán prebudil k pravému pokánniu, aby nás priviedol k poznaniu našich hriechov a nedostatkov, a aby nám dal silu napraviť svoj život.

Aká je naša láska k Cirkvi? Vidíme v nej kráska - aj keď neraz zohaveného slabosťami a hriechami nás kresťanov? Cítíme sa zodpovední za pomery v Cirkvi? Čo robíme, aby Cirkev u nás, na tomto mieste, bola svätejšia, káňavejšia a tým vierneho dnejšia v dnešnom svete?

CIRKEV

Ak netvorí Ježiš Kristus jej bohatstvo, potom je Cirkev úbohá. A navyše je neplodná, ak v nej nerozkvitá Svätý Duch. Jej murivo sa rozpadá, ak ju Kristus nestavá a Svätý Duch nevytvára maltu ore "živé kamene", z ktorých je stavaná. Zostáva bez krásy, ak neodráža jedinečnú krásu Kristovej tváre a nie je stromom, ktoré korene sa neživia Kristovým umučením. Veda, ktorou sa Cirkev vyzbrojuje, je falošná a prevrátená múdrosť, ak nemá opäť svoj vzor v Kristovi. Spúťavá nás do okovov sarti, ak ju neožiaruje Kristovo svetlo. A celé jej učenie je lož, ak neklása Pravdu, ktorou je Kristus. Celá jej sláva je pomínelná, ak sa neponára do jeho pokory. Samo jej meno nám ostáva cudzie, ak v nás nezobúdza len jedinečné meno, v ktorom ľudia nachádzajú spásu. JE PRE NÁS NIČÍM, AK PRE NÁS NIE JE SVIATOSŤOU, ÚČINNÝM ZNAMENÍM JEŽIŠA KRISTA.

/Henri de Lubac/

Blažení sú tí, ktorí trpia, že nevidia Cirkev tak krásnu, akoby ju chceli vidieť, a ktorí sú preto ešte poslušnejší a pokornejšie sa modlia. Je to hlboká bolesť, ale má vysokú nadprirodzenú hodnotu.

/Pierre T. de Chardin/

Vážení čitatelia! Tie dva citáty sú na úvod do téry: EXUMENIZMUS. Táto téma nás neprestajne ponúka vracat sa k prenehom a v ich duchu hodnotiť či prehodnocovať to, čo tu uverejňujeme, aby sme všetko skúmali a to najlepšie si ponechali. ROZHOVORY O VIERE od kardinála Ratzingera - i keď jedinci ich dostali do rúk - posielame k Vám na posilnenie Vašej viery. /Bude to na pokračovanie/.

Vittorio Messori

ROZHOVORY O VIERE

PRVÁ KAPITOLA: ÚVOD DO ROZHOVOROV O VIERE

1. Ako prišlo k rozhovoru

K rozhovorom s kardinálom prišlo tak, že vydavateľstvo EDITIONI PAOLINE v Miláne poverilo svojho novinára, teologického ho spisovateľa, Vittoria Messoriho, aby požiadal kardinála Ratzingera cez jeho dovolenku o rozhovor. Ak rozhovor bude krátky, iba niekoľkohodinový, vydavateľstvo ho uverejní ako článok vo svojom mesačníku, ak však kardinál bude ochotný venovať rozhovoru niekoľko dní, vznikne z neho kniha. A tak sa stalo.

Rozhovor sa začal 15. augusta 1984 v malom slávnom mestečku, ktoré Taliani nazývajú Bressanone a Nemci Brixen. Pretože kardinál chce sa cez svoje prázdniny vyslobodiť z rímskych horúčav a stráviť niekoľko dní v chladnejšom údolí Brixenu. /Nemecká menšina v Taliansku/. Nebýva v hoteli alebo v dakej vile, ale je ubytovaný v seminári, kde v tom čase nie sú bohoslovci. Má k dispozícii niekoľko izieb. Poplatok, ktorý kardinál zaplatí, použije seminár ako pomoc na vydržiavanie

bogoslovcov. Aj viacerí iní, najmä starší kňazi, tam trávajú dovolenku za menší poplatok. Kardinál sa v seminári aj stravuje. Má rád jednoduché jedlá, ktoré pripravujú tyrolské sestričky a stoluje spolu s ostatnými kňazmi, čo tam trávajú prázdniny. Je tam bez svojho nemeckého tajomníka, ktorého má po ruke v Ríme.

Kardinál venoval žurnalistovi viac dní na rozhovory. Je to nezvyčajný prípad. Veď prefekt takejto kongregácie býval vždy legendárne zdržanlivý a jeho normou je spravidla uzavretosť. Z tejto súvislosti si môžeme vysvetliť mimoriadne veľký záujem o knižné vydania rozhovorov.

2. Osobnosť kardinála

V úvode knihy sa stručne opisuje osobnosť kardinála. Narodil sa v roku 1927 v Bavorsku. Ordinovaný bol v roku 1951, potom bol promován na doktora teológie, k čomu prispela jeho dizertačná práca o sv. Augustínovi. Stal sa profesorom teológie na najslávnejších nemeckých univerzitách v Múnsteri, Tubingene a v Requesburgu. Ako profesor napísal viaceré vedecké diela a mnohé eseje, v ktorých popularizoval teologické témy. Tie sa stali bestsellermi v mnohých krajinách. Kritici obdivujú v jeho prácach úspešné podanie podstaty viery modernému svetu. V tomto ohľade je reprezentatívne jeho dielo EINFÜHRUNG IN DAS CHRISTENTUM /čiže Úvod do kresťanstva/, ktoré sa stále nanovo vydáva a má zásluhu na výchove celej generácie kňazov i laikov zanietených pravdou absolútne katolíckou a zároveň absolútne otvorenou pre nové ovzdušie Koncilu.

Mladý teológ Ratzinger sa zúčastnil na koncile ako expert nemeckého episkopátu a získal tam úctu a vážnosť u všetkých, ktorí sa v pastoračnej praxi cirkvi usilovali prispôsobiť dnešným časom. Bol tam všeobecne pokladaný za progresivistu. A takto sa roku 1964 stal jedným zo zakladateľov medzinárodnej teologickej revue nazwanej Concilium. Táto revue má nervové centrum v Holandsku a disponuje s poltisícou spolupracovníkov rozličných

národností, ktorí ročne vyprodukujú dve tisíc strán, prekladaných do všetkých jazykov [mutácie]. Je to teda už vyše dvadsať rokov, čo Ratzinger patril medzi zakladateľov a direktorov tohto časopisu. Ten je veľmi kritický voči Kongregácii pre náuku o viere.

Ratzinger sa neskôr stal prefektom tejto kongregácie. Ako sa asi pozerá na svoju spoluprácu s týmto časopisom? Ako na nehodu? Ako na hriech mladosti? A čo sa udialo odvtedy? Obrat v myslení? Alebo "Litost"? Takéto otázky mu kládol žurnalista.

Kardinál odpovedal pohotovo a vážne: "Nie ja som sa zmenil, ale tím. Ja som od samých začiatkov žiadal od svojich spolupracovníkov dve veci. Po prvé: Naša skupina nesmie byť sektárska, arogantná, ako keby sme my boli nová a pravá cirkev, akoby sme boli druhé magistérium, ktoré má vo vrecku pravdu o kresťanstve. Po druhé: Žiadal som, aby sme mali pred očami Druhý vatikánsky koncil, a to aj podľa litery, aj podľa ducha a nie dajaký imaginárny tretí vatikánsky koncil, čiže aby sme si nedovoľovali dajaké samotárske úniky dopredu. Tieto dve opísadavky sa stále menej a menej zachovávali, až napokon okolo roku 1973 prišlo k úplnému zvratu, keď ktosi začal hovoriť, že texty Koncilu nemôžu byť bodkou pre katolícku teológiu. Začali hovoriť, že Koncil uviazol v "tradicionalistickej a klerikálnej epoche" cirkvi, ktorú treba prekročiť, takže koncil je dohroky iba východiskovým bodom a nič viacej. No, ale v tých rokoch, v ktorých sa takto začalo hovoriť, som ja už vystúpil aj zo skupiny direktorov, aj zo skupiny spolupracovníkov časopisu. Ja som vždy chcel zostať verný Koncilu, čiže dnešku cirkvi. Nepocitujem nijakú nostalgiu za včerajšok cirkvi. Včerajšok sa nenávratne minul. A nie som ani neďočkavo zameraný na zajtrajšok. Zajtrajšok nám ešte nepatrí."

Potom kardinál orešiel od teoretickej abstrakcie ku konkrétnej pastoračnej skúsenosti takto: "Vždy som mal rád svoju prácu profesora a teológa. Nikdy som neaspiroval na to,

aby som sa dostal na čelo mníchovskej diecézy a potom kongregácie pre náuku o viere. Toto ťažké poverenie mi však umožnilo zo správ, ktoré prichodia z celého sveta na môj stôl, spoznať, čo je to starosť o všeobecnú cirkev. Pochopil som, že akási "kontestácia," ktorá vyžaruje z niektorých teológov, je poznačená typickou mentalitou zámožnej buržoázie Západu. Realita konkrétnej cirkvi, čiže pokorného Božieho ľudu je podstatne odlišná od reprezentácie, ktorú niektorí vytvárajú v laboratóriách, kde sa destiluje utópia."

Pri pohľade na osobnosť kardinála treba sa zmieniť aj o jeho osobných postojoch k výrazom: konzervatívny - progresívny, pravý - ľavý, optimista - pesimista. Kardinál vraví, že formuly konzervatívny + progresívny a pravý - ľavý už nemajú zmysel, pretože pochádzajú z veľmi odlišnej reality, a to z politickej ideológie, a nemožno ich aplikovať na náboženský jav, ktorý, ako hovorí Pascal, "je takého druhu, že prevyšuje do hĺbky i do výšky všetky ostatné."

Kardinál upozorňuje, že Koncil "vyznačkoval" prechod od konzervatívneho postoja k postoju misionárskemu. Môžeme teda používať ako oboznie ku konceptu konzervatívny už nie koncept progresívny, ale misionársky. Takže správna dvojica pre náboženský jav bude znieť: konzervatívny - misionársky.

A čo sa týka dvojice optimista - pesimista, kardinál hovorí, že čím viac človek prežíva udalosť Kristovho zmŕtvychvstania, tým viac si môže dovoliť byť realistou, ktorý sa odváži nazvať problémy vlastným menom a nezatvárať sa pred nimi oči, ale ani nevidieť všetko ružovo. Dnes nám Spasiteľ zvlášť dáva najavo, že iba on môže zachrániť cirkev. Od nás žiada, aby sme pracovali zo všetkých síl, ale aby sme pritom vedeli, že sme neužitoční sluhovia. To je realizmus.

Z takýchto hlboko náboženských postojov vychodí, ako píše autor, že kardinál bol síce občas kormútený, ale zväčša bol z celého srdca veselý; rozprával anekdoty a bol plný jasného humoru. Táto charakteristika jeho osobnosti silno kontrastuje

s predstavou inkvizítora, ktorú chceli niektorí na neho aplikovať.

Novinár navyše dodáva ...ienku, ktorá sa nám môže veľmi zapáčiť. Hovorí, že jeden kardinál mladý rímsky spolupracovník rozprával o intenzívnom modlitbovom živote, že kardinál bojuje proti nebezpečenstvu stať sa veľkým byrokratom. Povedal má doslovne: "Kardinál nás často zmieta do kaolnky na spoločnú meditáciu a modlitbu. On ustavične pociťuje, že našu každodennú prácu, často nevďačnú, keďže tu ide o patológiu viery, treba vkoreňovať do žitého kresťanstva."

Koho z nás by nenadchla takáto poznámka o práci prefekta Kongregácie a jeho spolupracovníkov?

3. Vysvetlenie o Svätom oficiu

Z pohľadu na osobnosť kardinála prejdeme teraz k zaujímavejšej poznámke o Svätom oficiu. Kardinál zdôrazňuje, že dnešná kongregácia, ktorej je prefektom, už celkom iste nie je tým Svätým oficiom, okolo ktorého sa vytvorila strašná "čierna legenda," a to aj pod vplyvom proticirkevnej propagandy osemnásteho storočia, ktorá niekde trvá až po naše časy.

Dnes však samo historické bádanie zo strany laikov uznáva, že opravdivé Sväté oficium bolo oveľa spravodlivejšie, miernejšie, múdrejšie, ako to môže pripustiť živelný mýtus človeka z ulice. Dnešní odborníci historickej vedy odporúčajú, aby sme robili rozdiel medzi "španielskou inkvizíciou" a "rímskou inkvizíciou." Táto takzvaná "Rímska a všeobecná inkvizícia" bola založená roku 1542 pápežom Pavlom III. Tým istým pápežom, ktorý túžil za každú cenu zvoliť tridentský koncil so zameraním na katolícku reformu a zastavenie bludu, ktorý hrozil všeobecne sa rozšíriť z Nemecka a zo Švajčiarska.

Pavol III. založil špeciálnu inštitúciu pozostávajúcu zo šiestich kardinálov, ktorú splnomocnil zasiahnuť všade, kde to bolo potrebné. Táto nová inštitúcia svojimi nemala trvalý charakter a nemala ani oficiálny názov. Až neskôr bola nazvaná menom Svätej ofícium alebo menom Kongregácia rímskej a všeobecnej inkvizície. Táto inštitúcia nikdy nepriustila, aby do nej zasahovala svetská moc. Používala stanovené procedúry, pričom brala ohľad na právne predpisy a na drsnosť vtedajšieho boja.

V španielskej inkvizícii to bolo ináč. V skutočnosti to bol tribunál španielskeho kráľa, alebo nástroj štátneho absolutizmu. Španielska inkvizícia bola pôvodne ustanovená proti židom a moslimom, ktorí boli podozriví z "predstieranej konverzie" na katolícku vieru. A katolicizmus sa vtedy šíril španielskou kráľovskou autoritou ako nástroj politiky. Je pochopiteľné, že kráľovská inštitúcia, akou bola španielska inkvizícia, dostávala sa často do opozície proti Rímu a pápeži ju často napomínali a protestovali proti jej činnosti.

Rozumie sa, že toto všetko - počítajúc do toho aj názov - je dnes iba spomienka. Kongregácia pre náuku o viere bola prvá zo všetkých, ktorá bola reformovaná. Pápež Pavol VI. to urobil 7. decembra 1965 teda hneď v posledný deň koncilu. Reforma spočívala v tom, že sa urobila zmena v procedúrach a okrem povinnosti bedliť nad pravosťou viery a že sa Kongregácii vytýčila aj pozitívna úloha: stimulovať, navrhovať a ukazovať cestu k prehĺbeniu náuky o viere.

Kardinál sa o tejto reforme vyslovil takto: "Nikdy by som nebol prijal túto službu v cirkvi, keby bola moja úloha predovšetkým v kontrolovaní. Pravdaže, Kongregácia si aj po reforme podržala úlohu rozhodovateľa o náuke - a z tohto dôvodu môžu vyplývať aj intenzívne disciplinárne príkazy, ale možu proprio Pavla VI. dávať Kongregácii ako prvoradú náplň konštruktívnu prácu, ktorá rozvíjať posvätnú náuku, aby poskytovala nové podnety hlásateľom evanjelia." Stále sme síce povolani na to, aby sme bedlili a opravovali omyly a vracali poblúdených na pravú cestu." Ako to hovorí ten istý dokument, ale túto ochranu viery musí sprevádzať aj jej "rozvíjanie."

4. Obhajoba Kongregácie

Keď sme si takto vysvetlili podstatu Kongregácie, zaoberajme sa ďalej jej významom v dnešných časoch. Lebo veľa katolíkov napriek všetkým reformám nevie pochopiť zmysel tejto Kongregácie a ťahá ju na lavicu obžalovaných. Keďže sa to takto stáva stále častejšie, kardinál sa nazdáva, že Kongregáciu treba obhájiť. A uvádza dva dôvody na obhajovanie Kongregácie.

Prvý znie takto: Viera je dobro veľmi vznešed- a uraho-
cenné. A to už aj z toho hľadiska, že pravda je základným
elementom ľudského života. Teda bedliť než tým, aby sa vie-
ra neporušila, neskazila, by sa malo aspoň u veriacich pokla-
dať za cennejšie, ako starať sa o zdravie tela. Veď evanje-
lium hovorí, že sa nemáme báť tých, čo zabíjajú telo, ale
sa máme báť tých, ktorí spolu s telom môžu i dušu zahubiť.
/Porov. Mt 10,28/. A to isté evanjelium pripomína slová Sta-
rého zákona, že človek nežije len z chleba, ale z každého
slova, ktoré vychádza z Božích úst. /Porov. Mt.4,4./
Božie slovo musí byť oveľa starostlivejšie prijímané vo svo-
jej pôvodnosti a uchránené od každej skazy, než obyčajná
potrava. Nemôžeme pokladať teda službu našej kongregácie za
bezvýznamnú a za anachronickú, či dokonca za škodlivú.

Druhý kardinálov dôvod na obhajovanie Kongregácie znie
takto: Šíria sa ľahké heslá. Podľa jedného z nich je dnes
dôležitá iba takzvaná ortopraxia, čiže "spravodlivá prax,"
alebo inými slovami "lásky k bližnému." Staráť sa o ortodoxiu,
ináč povedané o "správnu vieru" podľa pravého zmyslu čítaného
Písma v duchu tradície žijúcej v cirkvi, to je čosi druhoradé,
ba i cudzie dnešnému človeku.

Toto heslo je ľahké, lebo je povrchné. Veď v skutoč-
nosti vždy platilo, a tým viac v našich časoch platí, že
obsah ortopraxie, nábož. lásky k bližnému sa mení - často ra-
dikálne - podľa spôsobu, akým načúvame ortodoxiu. Môžeme si
na to uviesť aktuálny príklad z páľčivej témy Tretieho sveta

a Latinskej Ameriky, ktorú možno vyjadriť takto: Akou braxou sa má pomôcť chudobným, aby to bol spôsob naozaj kresťanský a pritom účinný? Či voľba správnej akcie neobpredpokladá tu správnu myšlienku? Či sa tu nevyžaduje najprv hľadanie, bádanie, výskum ortodoxie?

Dva kardinálove dôvody, ktoré sme si uviedli, dostatočne obhajujú význam Kongregácie pre náuku o viere. Kardinál však k tomu dodáva ešte túto myšlienku: "Vo svete, v ktorom skepticizmus preniká aj medzi mnohých veriacich, pokladá sa za škandalózne presvedčenie cirkvi, že jestvuje jedna Pravda písaná veľkým začiatočným písmenom a že táto Pravda môže byť poznaná, vyjadrovaná a v istej miere presným spôsobom definovaná. Takto sa škandalizujú aj niektorí katolíci, ktorí stratili z dohľadu podstatu cirkvi. Cirkev predsa nie je čisto ľudskou organizáciou. Ona musí bedliť nad niečím, čo dostala do opatery, musí zaručiť ohlasovanie a podávanie Božej pravdy svojím magistériom a prispôsobivo ju predkladať ľuďom všetkých čias."

5. Bludy

Napriek pozitívnej úlohe, ktorú má Kongregácia, má aj povinnosť intervenovať tam, kde sa zjavujú bludy, ktoré ohrozujú autentickosť viery. Našim moderným ušiam znejú výrazy "olud" a "bludár" tak cudzo, že sme nútení dávať ich do úvodzoviek. Keď ich vyslovujeme alebo píšeme, zdá sa nám, že sme zavlečení do čias, ktoré dávno uplynuli. A predsa na otázku novinára, či jestvujú aj dnes bludári, kardinál odpovedá takto: Odkazujem vás na nový Kódex. V kánone 751 sa hovorí: "Bludom sa nazýva tvrdošijné popieranie pravdy, ktorá po prijatí krstu má sa veriť Božou a katolíckou vierou, alebo tvrdošijné pochybovanie o tej pravde." A potom kánon 1364 určuje, že bludár upadá do exkomunikácie "latae sententiae" tak isto ako odpadlík alebo rozkolník. Toto platí pre všetkých veriacich,

ale sankcie sú prísnejšie proti bludárovi, keď je to kňaz. Vidíte teda, že i v pokoncilovom období bludári a bludy jestvujú a Kódex ich kvalifikuje ako "delikty proti náboženstvu a jednote cirkvi." Preto treba pred nimi spoločenstvo chrániť.

Ďalej kardinál pokračuje svojím teologickým štýlom takto: Slovo Svätého Písma je aktuálne pre cirkev všetkých čias. Ale zároveň je stále aktuálna náklonnosť ľudí k omylom, ktorá charakterizuje človeka. A preto je rovnako príhodné aj upozornenie Petrovho listu: mať sa na pozore pred falošnými prorokmi a pred falošnými učiteľmi, ktorí hlásajú zhubné nauky. /porov. 2 Pt 2,1/. A nemožno zabúdať na to, že pre cirkev je viera "spoločným dobrom," bohatstvom všetkých, začínajúc chudobnými, ktorí sú najmenej odolní voči deformáciám. Z toho vychodí, že ochraňovať ortodoxiu je pre cirkev aj sociálnym dielom v prospech všetkých veriacich.

V tejto perspektíve, keď ide o blud, sa síce nemá zabúdať, že treba brániť práva každého teológa, ale tým viacej treba pamätať, že takisto treba brániť práva spoločenstva. Prirodzene, to všetko sa má konať vo svetle veľkého upozornenia evanjelia, ktoré znie:

"pravda v jednote s láskou." Z tohto dôvodu exkomunikácia, do ktorej aj dnes bludár upadá, sa ukladá ako medicínska sankcia, ako liečebná sankcia, ktorá bludára nechce trestať, ale skôr napraviť a vyliečiť. Keď sa bludár presvedčí o svojom omyle a uzná ho, je vždy znovu prijatý s otvoreným náručím do cirkevného spoločenstva ako syn mimoriadne drahý.

Do tohto kardinálovho výkladu sa novinár vsunul s poznámkou, že sa mu to vidí celkom jednoduché a jasné. Kardinál však pokračoval takto: V konkrétnych prípadoch to nie je tak jasné, ako v Kódexe. Napríklad "tvrdošijné pocieranie" a "tvrdošijné pochybovanie," o ktorom hovorí Kódex, dnes už nenachádzame v otvorenej forme. Často sa osobné teologické hypotézy stavajú proti magistériu cirkvi tým spôsobom, že hovoria o magistériu, ako by nevyjadrovali vieru cirkvi, ale

iba "rímsku archaickú teológiu." Hovorí, že nie Kongregácia, ale oni, "bludári," obhajujú autentický zmysel pôvodnej viery. Keď ide o osoby, ktoré sa predstavujú ešte ako zviazané s cirkvou, obdivujem ich teologickú obratnosť, s ktorou obhajujú pravý opak toho, čo je jasne napísané v dokumente magistéria, a predsa túto prevrátenosť podávajú ako "pravý" význam toho alebo onoho dokumentu. Tolko povedal kardinál v úvodnom stretnutí o probléme dnešných bludárov.

Kniha má viacero kapitol: Úvod do rozhovorov, Koncil, Cirkev a jej reforma, Kňazi voči biskupom, Päť nebezpečenstiev pre vieru, Problémy morálky, Problémy Žien a reholníčok, Fatimská Panna Mária, Duchovnosť v dnešných časoch, Sekty, Stará a nová liturgia, Osem ťažších teologických otázok, Odlúčení bratia, Teológia oslobodenia, Misie.

DRUHÁ KAPITOLA

1. Situácia v Cirkvi po koncile

Už pri desiatom výročí zakončenia koncilu kardinál napísal, že koncil je zahalený akoby súmrakom alebo pološerom. Lebo z jednej strany takzvaní progresisti ho pokladajú za celkom prekonaný a neprikladajú mu nijaký význam pre prítomnosť. Z druhej strany konzervatívci mu pripisujú zodpovednosť za súčasný úpadok katolíckej cirkvi a vidia v ňom odpad od Tridentského a od Prvého vatikánskeho koncilu. Ba mnohí zašli až tak ďaleko, že žiadajú jeho anuláciu.

Kardinál oproti týmto dvom postojom zdôrazňuje, že Druhý vatikánsky koncil je založený na tej istej autorite ako Prvý vatikánsky a Tridentský koncil, totiž na obojeví a na kolégiu biskupov zjednotených s ním. Z toho vychodí, že

katolík sa nemôže rozhodovať za Druhý vatikánsky koncil, a pritom byť proti Tridentškému a Prvému vatikánskemu. Lebo kto prijíma Druhý vatikánsky koncil, prijíma tým zároveň celú nesporušenú tradíciu cirkvi a teda aj dva predchádzajúce. A tým istým spôsobom je nemožné prijímať priaznivé Tridentký a Prvý vatikánsky a stavať sa proti Druhému vatikánskemu koncilu. Veď kto popiera Druhý vatikánsky koncil, popiera autoritu, ktorá podopiera aj tieto dva predchádzajúce. Každá voľba tu narušuje celek, ktorý môže jestvovať iba ako nerozdeliteľná jednota.

Kardínal si kladie otázku, kde pramena tieto chybné postoje ku koncilu?

A odpovedá: Koncil svojimi dokumentmi a svojimi oficiálnymi výrazmi nemôže byť zodpovedný za takýto vývoj postojov. Naopak, Koncil svojimi textami a svojím duchom protirečí takémuto vývoju.

Postoje, ktoré sa v cirkvi vynorili po koncile, hrubo protirečia očakávaniam všetkých, vrátane pápeža Jána XXIII. a Pavla VI.. Títo pápeži a koncilní otcovia očakávali novú katolícku jednotu, a namiesto toho prišlo k roztržke. Očakávali nové oduševnenie, a namiesto toho sa dospelo často k núde a k malomyselnosti. Očakávali krok dopredu, a namiesto toho sa začal rozvíjať proces úpadku. A toto všetko sa stalo s odvolávaním sa na údajného "ducha koncilu." Lenže práve tým spôsobom ho diskreditovali.

Kardínal Július Döpfner pred desiatimi rokmi charakterizoval pokoncilovú situáciu tak, že cirkev po koncile je veľké stavenisko. Ale je to stavenisko, ktorého projekt sa stratil a každý tu pokračuje v stavbe podľa svojho vkusu. Výsledok je evidentný.

A tak kardínal Ratzinger vraví, že škody, ktoré na nás dobehli počas dvadsiatich rokov od zakončenia koncilu, nemožno opraviť "opravidivými" koncilu, ale rozbitaniu skrytých agresívnych odstredivých síl vo vnútri cirkvi a zvonka zasa vplyvu kultúrnej revolúcie Západu. Kultúrnou revolúciou

Západu kardinál rozumie presadenie novej buržoázie, ktorej liberálno-radikálna ideológia má individualistický, racionalistický a hedonistický charakter.

Pod týmto dvojakým vplyvom vyvíjala sa nepriaznivá pokoncilová situácia v cirkvi v odklone a v proteste proti koncilu. Tento odklon a protest je dvojakého druhu.

Je to najprv odklon doľava, ktorý obsahuje rozličné zblúdenia a odchýlky v myslení a v činoch dnešnej cirkvi. Hoci sú tieto odchýlky veľmi početné, nezhodli sa na spoločnej právne uchopiteľnej podobe.

Ináč je to pri odklone doprava. Hnutie arcibiskupa Marcela Lefébvre je pravdepodobne numericky menej rozsiahle, ale má presne vymedzenú právnu organizáciu, napríklad semináre, rehoľné domy, farnosti a pod.

O tomto hnutí kardinál vraví: "Nevidím nijakú budúcnosť pre postoj, ktorý v základe odmieta Druhý vatikánsky koncil, pretože tento postoj je nelogický. Hnutie totiž vychodí zo striktnej vernosti k magistériu Pia IX. a Pia X. a z vernosti k Prvému vatikánskemu koncilu, ktorý definoval pápežský primát. Ale prečo má na mysli pápežov len po Pia XII. a ďalej nie? Či sa azda môže meniť poslušnosť k Svätej stolici podľa rokov alebo podľa blízkosti niektorej náuky k vlastným osobným presvedčeniam?"

Je evidentné, pokračuje kardinál, že treba urobiť podľa možnosti všetko, aby sa toto hnutie nestalo schizmou. Schizmou by sa stalo, keby sa Mons. Lefébvre rozhodol ordinovať jedného biskupa. Vďaka Bohu, dosiaľ to ešte neurobil. Keď si dnes v ekumenickom hnutí ťažkáme na predchádzajúce obdobia, že sa neurobilo všetko, aby sa predišlo rozkolom prejavom ochoty na rekonziliáciu a na všetko možné pochopenie voči príslušným skupinám, tak to musí byť, prirodzene, pravidlom pre nás v prítomnom čase. Musíme sa usilovať o uzmiernenie, pokiaľ je to len možné a využiť na to každú príležitosť. Na tomto mieste prerušil žurnalista kardinálovu reč poznámkou, že Lefébvre predsa ordinoval a stále ordinuje kňazov.

Kardinál pokračoval takto: Cirkevné právo hovorí o kňazských vysviackach, ktoré sú síce nedovolené, ale sú platné. Musíme mať na mysli ľudský aspekt týchto mladých mužov, ktorí sú pred cirkvou pravými kňazmi, hoc aj v protizákonnej situácii. Východisko a orientácia každého z nich je zaiste rozdielna. Niektorých ovplyvňuje ich rodinná situácia a rozhodli sa podľa nej. U iných zohralo rozhodujúcu úlohu sklamanie s dnešnou cirkvou, ktoré ich priviedlo k trokému a negatívnemu stanovisku. Veľa iných, ktorí by radi normálne pracovali na spásu duší v lone cirkvi, dali sa priviesť k takémuto rozhodnutiu neuspokojujúcou situáciou, ktorá nastala v seminároch v nejednej krajine. A tak máme na jednej strane takých, ktorí sa prispôbili akémusi rozkolu, ale na druhej strane máme veľa iných, ktorí majú nádej na uzmierenie a ktorí zotrávajú v spoločensve Mons. Le-fébvra jedine pre túto nádej.

O tejto neopriaznivej pokoncilovej situácii v cirkvi platia slová Pavla VI., ktorý povedal: "Absuráné situácie sa udržuú tým, že sa živia svojvoľnosťou a ľahkomyselnosťou mnohých pokoncilových interpretácií."

A týmto citátom prichodíme k druhej otázke: Ako zamedziť nepriaznivý pokoncilový vývoj v cirkvi?

2. Liečba situácie v Cirkvi po koncile

Kardinál hovorí takto: Ako som už viac ráz zoširoka vysvetlil, moja diagnóza znie, že tu ide o naozajstnú krízu, ktorú treba liečiť a uzdraviť. A hneď zdôrazňujem, že na to uzdravenie je treba prijať Druhý vatikánsky koncil naoľno. Teda nie ako odrazový mostík, od ktorého sa možno vzdaľovať, ale ako základňu, na ktorej treba solídne budovať. Dnes práve objavujeme prorockú funkciu koncilových textov. Niektoré texty koncilu sa vo chvíli ich vyhlásenia javili ako predbiehajúce svoju dobu. Keď potom v nasledujúcom období prišlo ku kultúrnym revolúciám a k sociálnym otrasom, ktoré otcovia

koncilu nemohli predvídať, ukázalo sa, že výpovede koncilových otcov boli primerané aj nasledujúcim časom. A preto je dnes osobitne vhodné sa vracaať ku koncilným dokumentom. Sme povolani prebudúvať cirkev nie "proti" koncilu, ale "vďaka" pravému koncilu.

Musíme teda vystúpiť proti akémusi schematizmu, ktorý chce hovoriť o cirkvi predkoncilovej a pokoncilovej. Koncilové dokumenty takéto schematický pohľad na cirkev neuznávajú. Práve naopak: potvrdzujú kontinuitu katolicizmu. Nejestvuje cirkev "pred" a "po" - koncilová. Je iba jedna jediná cirkev, ktorá je na ceste k Pánovi, keď ustavične prehľbuje a stále hlbšie spoznáva poklad viery, ktorý jej Pán zveril. V jej dejinách nejestvujú skoky ani trhliny a nie je v nich nijaké prerušenie kontinuity. Úmyslom pápeža Jána XXIII., ktorý sa ujal iniciatívy zvolať Druhý vatikánsky koncil, a pápeža Pavla VI., ktorý v ňom pokračoval, nebolo postaviť do diskusie poklad viery. Ten bol pre oboch nedotknuteľný a mimo diskusie.

Na tomto mieste sa novinár vmiešal do kardinálovho vysvetľovania otázkou: "Chcete azda, ako to mnohí robia, podčiarknúť pastorálny zámer koncilu?"

Kardinál odpovedá: Chcem povedať, že koncil zaiste nechcel vieru pozmeniť, ale ju predstaviť novým účinnejším spôsobom. Bolo treba objasniť identitu viery, lebo sa veľa hovorilo, že viera sa môže alebo musí otvoriť pre svet. Ak pápeži a koncilní otcovia usudzovali, že sa môžu s dôverou otvoriť všetkému. čo je v modernom svete pozitívne, tak iba preto, že si boli vedomí svojej identity a svojej viery.

Naproti tomu sa v pokoncilových rokoch stretáme u mnohých katolíkov s bezuzdným a s nedisciplinovaným otváraním sa svetu, čiže k panujúcej modernej mentalite, pričom zároveň vložili do diskusie základy viery obsiahnuté v poklade viery. Robili tak preto, že im otázky viery neboli dosť jasné. Potom kardinál pokračoval doslovne takto: "Druhý vatikánsky koncil mal dôvody na to, aby revidoval vzťahy medzi cirkvou a svetom. Skutočne totiž jestvujú hodnoty, ktoré hoci, vznikli mimo cirkvi,

môžu nájsť svoje miesto v cirkevnom ohodnotení, najmä keď boli preskúmané a upravené. V týchto rokoch sa táto úloha už neuskutočňuje. Ale ten, čo by si myslel, že svet a cirkev sú reality, ktoré sa môžu spolu stretať bez konfliktu, alebo dokonca identifikovať, prejavil by, že nepozná ani cirkev, ani svet."

Do tohto vysvetlenia sa vsunul novinár s tvrdou otázkou: Navrhujete teda vrátiť sa ku starej špiritualite, ktoré sa nazýva "opozícia k svetu?"

Kardinál pohotovo odpovedá: "To nie kresťania sa stavajú proti svetu. Ale svet sa stavia proti nim, keď ohlášajú pravdu o Bohu, o Kristovi, o človeku. Svet sa búri, keď sa hriech a milosť nazývajú pravým menom. A tak po období "otvárania sa" bez rozlišovania je na čase, aby si kresťan znovu uvedomil, že prináleží už k menšine a že často stojí v kontraste s mentalitou, ktorú Nový zákon nazýva odmietavo "duchom sveta." Je na čase znova nájsť odvahu k nonkonformizmu. Znova nájsť schopnosť postaviť sa proti. Poukázať na rozmanité tendencie okolitej kultúry. A vzdať sa zároveň akejsi euforickej pokoncilovej solidarity."

Po tomto výklade opýtal sa novinár kardinála, či cirkevná hierarchia nemá v úmysle uviesť do pohybu akési reštaurovanie smerom dozadu, do čias pred koncilom.

Kardinál odpovedal doslovne takto: "Keď sa reštaurovaním myslí cesta naspäť, nie je reštaurovanie vôbec možné. Cirkev kráča dopredu k naplneniu dejín, hľadá dopredu na Pána, ktorý príde. Nie, nepýjde sa dozadu, nie je možné vracieť sa. Teda v takomto zmysle nemožno hovoriť o reštaurovaní. Ale ak sa reštaurovaním rozumie hľadanie novej rovnováhy po prehnanom otváraní sa svetu, ktoré sa dialo bez rozlišovania, a po unáhle- ne pozitívnych interpretáciách agnostického a ateistického sveta, tak v takom zmysle je reštaurovanie priam želané, ba dokonca je už v chode."

Táto výpoveď kardinála nebola správne pochopená a komentovaná v tlači, preto kardinál oslal do jednej revue obširne vysvetlenie, z ktorého si môžeme vybrať tieto základné myšlienky:

Slovo reštaurovanie rozumejme ako slovo reforma. A reformu si vysvetlíme na príklade z dejín. Karol Boromejský je klasickým príkladom pravej reformy. Jeho reforma znamená obnovenie, ktoré vedie dopredu, pretože učí prežívať novým spôsobom pretrvávajúce hodnoty. Karol Boromejský zreformoval katolícku cirkev, ktorá v milánskom regióne bola takmer zruinovaná, ale sa pri tom nevracal do stredoveku. Naopak, vytvoril novú modernú formu cirkvi. Napríklad zrušil rehoľu, ktorá bola v rozklade a pridelil jej majetky novým spoločnostiam, ktoré boli plné životného elánu. Nie každý má dnes odvahu vyhlásiť, že definitívne patrí minulosti to, čo je vnútorne mŕtve a žije už len navonok. A kto má odvahu dôverovať silám nového času? Radšej sa krčovite obhajujú staré inštitúcie, ktoré sa udržujú pri živote napriek vnútornému rozporu, ktorý v nich vládne. Karolovi Boromejskému sa reforma podarila, pretože bol kresťanom v plnom zmysle slova, čiže bol celkom zameraný na Krista. A toto je pri reforme najdôležitejšie. Nikoho nepresvedčíme čírou argumentáciou. Vzťah ku Kristovi sa musí prežívať a potom sa stane vierohodným aj pre iných. Tak je sv. Karol Boromejský vzorom pravej obnovy, ktorú chce uviesť do pohybu koncil.

Ale vráťme sa znova k rozhovoru s kardinálom a všimnime si štylizáciu jeho záverečnej terapie na dnešnú situáciu v cirkvi. Kardinál hovorí: "Je pravda, že reformy si vyžadujú čas, trpezlivosť a pripravenosť na riziko, ale zato nesmieme povedať: "Nerobme ich, lebo sú nebezpečné." Ja myslím, že pravý čas Druhého vatikánskeho koncilu ešte neprišiel, pretože sme ešte nezačali prijímať ho autentickým spôsobom. Jeho dokumenty boli čoskoro zahádzané hromadou povrecných alebo jednoducho nepresných publikácií. Čítanie litier dokumentov nám umožní odhaliť reálnosť pravého ducha. Keď takto znova objavíme ich pravdu, tak nám tieto vecné dokumenty umožnia porozumieť, čo sa stalo, a reagovať na to s novou silou. Opakujem: Katolík, ktorý vidí jasne - a v dôsledku toho s bolesťou - škody, ktoré vznikli v cirkvi chybným výkladom a deformáciou Druhého vatikánskeho koncilu, musí nájsť možnosť znovuoživenia práve v tom istom Druhom vatikánskom koncile.

Koncíl patrí katolíkovia a nie tým, ktorí chcú pokračovať na ceste s katastrofálnymi dôsledkami. Koncíl nepatrí ani tým, ktorí si už nevedia rady s ním, lebo ho pokladajú za "skamenelinu klerikálnej éry."

A tak, stručným slovom, kardinálova terapia na situáciu našich čias znie takto: Nevracajme sa dozadu, ale vracajme sa znova a znova k autentickým textom autentického Druhého vatikánskeho koncilu.

3. Nádejné znamenia v dnešnej Cirkvi

Vittorio Messori položil kardinálovi takúto otázku: Váš negatívny obraz o cirkvi po koncile neopúšťa nijaký priestor pre ďalšie pozitívne prvky?

Kardinál odpovedá: Je to paradoxné, že sa práve toto negatívne obracia na pozitívne. Mnohí katolíci ostatných rokov zažili skúsenosť Exodu. Prežili následky konformizmu a ideológiami, skúsili, čo znamená očakávať od sveta vykúpenie, slobodu, nádej. Ako vyzerá život bez Boha a svet bez viery, to sa doteraz vedelo iba z teórie. Teraz sa skutočnosť stala názornou a v jej prázdnote mohli sme objaviť novým pohľadom bohatstvo viery a jej nevyhnutnosť. Bolo to pre mnohých ako tvrdá očista, ako prechod cez oheň, ktorý pripravil podmienky na nové prehlásenie viery.

Nesmieme zabudnúť, pokračoval kardinál, že každý koncíl je najprv reformou "pyramídy" a potom musí prejsť na základňu veriacich. To znamená, že po každom koncile musí prísť vlna svätosti, ak má byť koncíl naozaj úrodný. Tak sa stalo po Trientskom a práve preto dosiahol svoj cieľ, praví reformu. Spása prichodí v cirkvi, z jej vnútra, ale tým nie je povedané, že prichodí iba z dekrétov hierarchie. To, či Druhý vatikánsky koncíl a jeho výsledky budú raz cirkevné dejiny hodnotiť ako periódu plnú svetla, to bude závisieť od všetkých katolíkov, ktorí sú povolani, aby dali koncilu život. Takto to povedal Ján Pavol II. v Miláne pri svojej spomienke na sv. Karola Boromejského:

"Cirkev dneška nepotrebuje nijakých nových reformátorov. Cirkev potrebuje nových svätcov."

A potom kardinál pokračoval doslovne takto: "Znakom nádeje v celej cirkvi a najmä v prostredí cirkevnej krízy za edného sveta je rozkvet nových hnutí, ktoré nik nenaplánoval a ku ktorým nik nevyzýval. Vzišli jednoducho z vnútornej vitality viery. V nich sa naznačuje - pravda celkom ticho - akoby zorníčka Turíc v cirkvi. Myslím napríklad ne charizmatické hnutie, ne neokatechumenát, ne cursillo, ne fokolárov, ne Communione e liberazione atd. Je isté, že tieto hnutia prinášajú so sebou aj niektoré problémy a skrývajú v sebe v menšej alebo väčšej miere nejaké nebezpečenstvá, ale takto je to pri všetkom, čo je živé. Stále častejšie stretávam skupiny mladých, u ktorých nachádzam živé prijatie celej viery cirkvi, ktorí chcú vieru naplno prežívať a ktorí prechovávajú v sebe veľké misionárske oduševnenie. Pri všetkej intenzite modlitbového života nemožno u nich hovoriť o dajakom úteku do vnútorného života alebo o návrate do súkromia. Žijú jednoducho plnú, nerozdelenú katolícku vieru. Radosť z viery, ktorá ich naplňuje, má v sebe čosi "chytľavé." Takže medzi nimi narastajú akoby samy od seba povolania do kňazského a rehoľného stavu. Prekvapujúce je, že toto všetko nevypracúva dajaká plánovacia pastorálna administratíva, ale vzniká to samo od seba. Má to taký následok, že administratívne orgány, aj keď chcú byť progresívne, nevedia, čo si s tým počať, pretože sa to nezapasúva do ich konceptu. A tak vznikajú napätia, keď ide o zaradenie týchto hnutí do aktuálnej štruktúry inštitúcií, ale to nie sú napätia v ich vzťahu k hierarchickej cirkvi ako takej. Tu nastupuje nova generácia cirkvi, na ktorú hľadím naplnený nádejou. Žasnem nad tým, že Svätý Duch sa opäť ukazuje silnejší ako naše plánovanie, a že sa uplatňuje celkom iným spôsobom, než sme si to predstavovali. V takomto zmysle sa obnova uskutočňuje ticho, ale účinne. Staré formy, ktoré uviazli v blate samoprotirečenia a v obľube neobčasných postojov, opustia scénu. Nové je už na ceste. Rozumie sa, že vo veľkom rozhovore vládnuúcich ideí toto nové ešte nemá hlas. Rastie v tichosti. Úloha cirkevných predstavených

a teológov je nechať tomuto novému otvorené dvere a pripraviť preň priestor. Veď trendy, ktoré až dodnes vládnu, uberajú sa bez pochyb v inom smere. Takže keď máme na mysli celkovú duchovnú situáciu dneška, musíme ešte stále hovoriť o kríze viery a cirkvi. Ale môžeme ju prekonať, keď jej budeme odporovať bez strachu a sebavedome." Potiaľ výpoveď kardinála.

TRETIA KAPITOLA

Nesprávne chápanie Cirkvi zapríčiňuje krízu viery

1. Fasáda a tajomstvo

Začnime otázkou, ktorú redaktor Messori položil kardinálovi Batzingerovi takto: "Kde sa nachádza podľa vašej mienky trhlina, ktorá svojim narastaním ohrozuje stabilitu celej budovy katolíckej viery?"

Kardinál nepochybuje o tom, že hlavné nebezpečenstvo krízy spočíva v nesprávnom chápaní cirkvi.

Stadiaľ pochádzajú mnohé nedorozumenia, ba i skutočné bludy, ktoré ohrozujú teológiu, ba aj všeobecné katolícke povedomie.

Kardinál doslovne hovorí: "Mám pocit, že pravý katolícky zmysel skutočnosti, ktorú označujeme názvom "cirkev", sa poľichu vytráca bez toho, že by sa výslovne odmietala. Mnohí ľudia už neveria, že ide o skutočnosť, ktorú tu chcel mať Ježiš Kristus. Aj u niektorých teológov javí sa cirkev ako ľudská konštrukcia, ako nástroj, ktorý sme si sami utvorili a preto si ho môžeme sami ľubovoľne reorganizovať podľa požiadaviek prítomnej civilizácie. Mnohé dnešné ekleziologické predstavy vyzerajú tak, ako keby si brali vzor slobodné cirkvi Severnej Ameriky, do ktorých keňysi zutekali veriaci, keď chceli uniknúť pred nátlakovými formami "štátnej cirkvi," čo vznikla z reformácie. Keďže títo utečenci neverili v jednu inštitucionálnu cirkev, akú chcel Kristus, a zároveň chceli uniknúť zo štátnej cirkvi, stvorili si "svoju cirkev" ako organizáciu štruktúrovanú podľa ich potrieb.

Aj pre katolíka - vysvetľuje kardinál - skladá sa cirkev z ľudí, ktorí utvárajú jej vonkajšiu tvár, ale za touto vonkajšou tvárou sa nachádzajú základné štruktúry, ktoré chce sám Boh a preto sú nedotknuteľné. Za ľudskou fasádou sa nachádza tajomstvo nadľudskej skutočnosti, do ktorej nesmie autoritatívne zasiahnuť nijaký reformátor alebo sociológ, či organizátor. Keby sme však chápali cirkev ako ľudskú konštrukciu, ako napríklad výrobok, tak by sa stal aj sám obsah viery ľubovoľným. Pri čírom sociologickom chápaní cirkvi aj sama kristológia stráca božský obsah a stáva sa čisto ľudským projektom. A evanjelium sa vysvetľuje ako záležitosť človeka Ježiša, ako námiet sociálneho oslobodenia, alebo ako návod na svetské dejinné úlohy, ktoré sa ešte môžu pokladať za náboženské, ale v skutočnosti sú v podstate ateistické."

Novinár skočil do kardinálovho vysvetľovania a pripomienkou, že Druhý vatikánsky koncil veľmi nástojil na koncepcii cirkvi vyjadrenej názvom "Boží ľud" a že táto koncepcia prevláda v pokoncilových ekleziologických úvahách.

Kardinál odpovedal: "Je to pravda, že sa kladol a kladie akcent na túto koncepciu, lenže v koncilových dokumentoch je ona vyvážená inými koncepciami, ktoré ju dopĺňajú - a práve táto rovnováha sa stráca u mnohých teológov... Takže tu hrozí nebezpečenstvo, že opustíme Nový zákon, aby sme sa vrátili k Starému. Biblia totiž má pri názve Boží ľud na mysli izraelský ľud v dôsledku jeho vzťahu k modlitbe a jeho vernosti k Bohu. Ale obmedzovať sa iba na tento jediný výraz pri úvahe o cirkvi by znamenalo zanechať koncepciu, ktorú má o cirkvi Nový zákon. V Novom zákone výraz Boží ľud poukazuje na starozákonný element cirkvi, čiže na jej kontinuitu s Izraelom. Ale v Novom zákone cirkev nadobúda evidentnejšiu charakteristiku, keď je označená výrazom "Kristovo telo." Lebo cirkvou sa stávam a do cirkvi vstupujem nie v dôsledku akejkoľvek sociologickej príslušnosti, ale integráciou čiže včlenením sa do tela Kristovho, a to prostredníctvom krstu a eucharistie. Keď sa opierame o koncept cirkvi vyjadrený výhradne ako "Boží ľud," podliehame vplyvom ekleziológií, ktoré sa de facto vracajú k Sta-

rému zákonu. A možnože sme pritom ovplyvňovaní aj politickými alebo straníckymi, prípadne kolektivistickými sugesciami. V skutočnosti však nejestvuje novozákonný koncept cirkvi bez priameho a vitálneho vzťahu predovšetkým ku kristológii. Pojem cirkvi sa nemôže redukovat' na pojem "kolektív veriacich." To by sme zohľadnili iba sociologickú stránku cirkvi. Ale cirkev je oveľa viac ako jednoduchá suma veriacich.

Treba tu znova utvoriť pravú katolícku klímu, znova nájsť zmysel cirkvi ako Pánovej cirkvi, ktorá je miestom reálnej prítomnosti Boha vo svete. Je to tajomstvo, o ktorom koncil vyslovuje úžasne náročné slová, ktoré však zodpovedajú celej katolíckej tradícii a znejú takto: "Cirkev je Kristovo kráľovstvo, tajomne tu už prítomné" /SN, čl. 3/.

Hľa, takto sme si s kardinálom Ratzingerom uvedomili rozdiel medzi fasádou a tajomstvom cirkvi, a to je prvý stupeň k pravému chápaniu cirkvi.

2. Nie naša cirkev, ale jeho cirkev

A teraz môžeme postúpiť na druhý stupeň pravého pochopenia cirkvi a ten môžeme vyjadriť takto: Cirkev je Ježišova záležitosť.

Kardinál totiž vo svojom rozhovore zdôraznil kvalitatívny rozdiel medzi cirkvou a akoukoľvek inou ľudskou organizáciou. Povedal: "Na tomto svete jedine cirkev prekračuje hranicu, ktorá je pre človeka neprekročiteľná: hranicu smrti. Členovia cirkvi, či sú živí alebo mŕtvi, žijú navzájom spojení tým životom, ktorý pramení zo zapojenia všetkých do Kristovho tela. Túto skutočnosť nazývame *Communio sanctorum* - čiže Spoločenstvo svätých.

Ale kardinál upozornil, že latinský výraz *communio sanctorum* neznamená iba úniu členov cirkvi, živých i mŕtvych. *Communio sanctorum* znamená aj mať spoločné "sväté veci," čiže milosti prúdiace zo sviatostí, ktoré pochádzajú od Krista ukrižovaného a vzkrieseného. A práve toto tajomné, a predsa reálne puto, táto zviazanosť života je dôvodom tej skutočnosti, že cirkev nie je našou cirkvou, s ktorou by sme mohli zaobcho-

diť podľa našej ľubovôle, ale je jeho cirkvou. Všetko, čo je na cirkvi naše, prináleží k jej ľudskému a vedľajšiemu aspektu.

Po takomto vysvetlení pojmu cirkvi sa novinár opýtal, či nahádzanie na tento pojem alebo popieranie tohto pojmu nemá vplyv na vzťahy k cirkevnej hierarchii.

Kardinál odpovedá: "Má, a dokonca veľmi vážny vplyv. Ved stadiaľ pochádza úpadok pôvodného pojmu "poslušnosti." Niektorí si totiž myslia, že poslušnosť nie je kresťanská čnosť, ale že je dedičstvom autoritatívnej dogmatickej minulosti, ktorú vraj treba prekonať. Ak je cirkev skutočne našou cirkvou, ak sme iba my cirkvou a ak jej štruktúry nepochádzajú z Kristovej vôle, potom sa hierarchia nechápe ako založená Kristom na službu veriacim. Popiera sa autorita, ktorá by sa mohla dovolávať Boha a prijímať sa iba predstava takej autority; ktorá spočíva v súhlase väčšiny členov organizácie, ako je to v politických štruktúrach.

Lenže Kristova cirkev nie je dajaká partaj, dajaký spolok, nejaký klub. Jej hlboká štruktúra nie je demokratická, ale je sakramentálna a v dôsledku toho hierarchická. Hierarchia založená na apoštolskej postupnosti je neodmysliteľnou podmienkou, aby sa mohla dosiahnuť sila a účinnosť sviatostí. Autorita sa tu nezakladá na hlasovaní väčšiny, ale na autorite samého Krista, ktorú on ďalej odovzdal ľuďom, aby boli jeho reprezentantmi až po jeho definitívny návrat. Iba keď sa znova prijme táto predstava, bude sa môcť znova objaviť potrebnosť a užitočnosť poslušnosti voči zákonitej hierarchii v cirkvi."

3. Pravá reforma

Po tomto kardinálovom konštatovaní redaktor prečítal 43. článok Konštitúcie Radosť a nádej, o potrebe reformy v cirkvi. Koncil sa vyslovuje takto: "Hoci cirkev pôsobenia Ducha Svätého zostala vernou nevestou Pánovou a nikdy neprestala vernou nevestou Pánovou a nikdy neprestala byť znamením

spásy vo svete, predsa veľmi dobre vie, že v priebehu mnohých stáročí nechýbali medzi jej členmi, klerikmi aj laikmi, takí, čo boli neverní Svätému Duchu. Ani v našich časoch cirkvi neuniká, ako ďaleko je posolstvo, ktoré hlása, od ľudskej krehkosti tých, ktorým je zverené evanjelium. Akýkoľvek je súd histórie o týchto nedostatkoch, my si ich musíme byť vedomí a sme povinní proti nim energicky bojovať, aby neškodili šíreniu evanjelia."

Po prečítaní tohoto koncilového textu sa redaktor opýtal takto: Hoci uznávame, že cirkev je mystérium, či nie sme predsa len povolani usilovať sa o premenu cirkvi?

Kardinál odpovedá: "Celkom iste, veď cirkev vo svojich ľudských štruktúrach je semper reformanda. Čiže: Vždy sa musí opravovať vo svojich ľudských prvkoch. Ale musí byť jasné ako, kde a pokiaľ. Citovaný text koncilu nám ^{na}to dáva jasný návod, keď hovorí o "vernosti Kristovej nevesty." Túto vernosť nenarúša nevernosť niektorých jej členov. Aby som sa vyslovil lepšie, poukážem na latinskú formulu rímskej liturgie, ktorú cirkev dávala vysloviť kňazovi pri omši v obrade pokoja pred prijímaním.

Celebrant sa takto modlí: Domine Jesu Christe... ne respicias peccata mea, sed fidei Ecclesiae tuae." - "Pane Ježišu Kriste... nehľad na moje hriechy, ale na vieru svojej cirkvi." Dnes v obnovenom vydaní misála, sa táto formulácia pozmenila tak, že z formulácie "ja" sa prešlo na formuláciu "my," a tak preklad znie: "nehľad na naše hriechy." Nechcem tu diskutovať o vhodnosti alebo nevhodnosti tejto zmeny, ale chcem poukázať na problém, ktorý sa pritom nastoluje," povedal kardinál.

A potom podal takéto vysvetlenie: "Je podstatne dôležité, aby bola prosba za odpustenie formulovaná v prvej osobe singularu. Tým činom sa vyjadrí nevyhnutnosť osobného obrátenia. Dnes sa totiž osobné obrátenie rado prekrýva anonymnou masou "nás" masou skupiny, masou "systému" a masou ľudstva, kde všetci hrešia a kde, nakoniec, ako by nikto nehrešil.

Takto sa vytráca zmysel pre zodpovednosť, zmysel pre osobnú vinu jednotlivca.

Prírodnene, túto novú úpravu misálovej modlitby možno chápať aj správne, keďže v hriechu sa vždy stretá naše "ja" so všeobecným "my." Ale je dôležité, aby to "ja" nezanikalo, keď sa dáva nový dôraz na "my."

A ďalej pokračuje takto: "Vráťme sa ešte na chvíľu k modlitbe, ktorú cirkev predkladá pred svätým prijímaním. Kedysi cirkev vychádzala z toho, že každý, kto celebroidoval omšu, pokladal za potrebné povedať: "Ja som zhrešil; Pane nehľad na moje hriechy."

To bolo záväzné zvolanie každého kňaza. Biskupi, ako aj sán pápež, museli vo svojej každodennej omši vyrieť tieto slová tak ako každý božský kňaz. Ba aj laici a všetci ostatní členovia cirkvi boli vyzvaní pridat sa do tohto uznania svojej viny. Z toho vyplynulo, že všetci, bez výnimky všetci, museli si priznať svoje hriechy a prosiť za odpustenie, a tak sa dať na cestu svojej ozajstnej nápravy. Ale nevyplývalo z toho, že aj cirkev ako taká by bola hriešnicou. Veď cirkev, ako sme si to už boli povedali, je skutočnosť, ktorá tajomne a nekonečne prevyšuje sumu veriacich. A takto sa môj hriech musel postaviť do opozície k viere jeho cirkvi cez prosbu za odpustenie od Krista.

Lenže dnes sa zdá, že mnohí teológovia, mnohí kňazi a mnohí laici na to zabúdajú. Nejde len o to, že sa urobil prechod od "ja" k "my," čiže od osobnej zodpovednosti k zdôrazneniu kolektívnej zodpovednosti. Ale vzniká dojem, že mnohí, azda nevedomene, prevracajú tradičnú formulu modlitby na novú, ktorá znie takto: Nehľad na hriechy cirkvi, ale na moju vieru... Keď sa to naczaj stane, nastanú ťažké následky: z hriechov jednotlivých ľudí robia sa hriechy cirkvi a viera sa redukuje na chápanie a uznanie Boha a jeho príkazov svojím vlastným spôsobom, podľa vlastného osobného vkusu. Bojím sa, skutočne, ra- ví kardinál, že dnes je tento spôsob myslenia a cítenia veľmi rozšírený. A to je ďalší príznak, že na mnohých miestach sa

všeobecné zmýšľanie vzdialilo od autentického konceptu cirkvi.

4. Čo robiť?

Po tomto vylíčení krízovej situácie v cirkvi opýtal sa redaktor stručnou otázkou: Čo teda robiť?

Kardínal odpovedá: "Musíme sa naučiť zmýšľať takto: "My, my hrešíme, ale cirkev, ktorá je tvoja a ktorá je nositeľkou viery, nehreší." Viera je odpoveď, ktorú dáva cirkev Kristovi. A cirkev je natoľko cirkvou, nakoľko je ona sama aktom viery. A potom viera už neostane individuálnym, izolovaným činom, už to nie je odpoveď jednotlivého človeka. Veriť znamená spoločne veriť, veriť s celou cirkvou."

Po týchto hlbokých slovách novinár položil kardínalovi túto poslednú otázku: "Načo sa potom majú zameriavať tie reformy, ktoré sme povinní vnášať do spoločenstva veriacich v našich časoch?"

Jeho odpoveď: "Musíme mať stále na pamäti tú skutočnosť, že cirkev nie je naša, ale jeho. A z toho vychádza, že reformy a obnovy, ktoré sú vždy potrebné, nebudú sa zameriavať na utváranie nových zjemnených štruktúr cirkvi. To, čo by z takýchto nežiadúcich námah vzniklo, by bola cirkev "od nás," cirkev podľa nášho vkusu, ktorá by síce mohla byť zaujímavá, ale nebola by pravou cirkvou... Chcem povedať, že to, čo my dokážeme urobiť, je nekonečne nepatrné pred Bohom, o ktorého tu vlastne ide. A tak ojazdná reforma nespočíva v tom, aby sme sa namáhali vybudovať nové fasády, ale aby sme tam, kde pracujeme, nechávali, pokiaľ to je len možné, miznúť to "naše," aby sa čím väčšími zviditeľňovalo to "jeho," to, čo je Kristovo. A to aj vtedy, keď niektorí ekzeziológovia rozkýšľajú opačne. Práve preto, že v cirkvi stále vzniká veľa toho "nášho," je tu veľmi potrebná reforma. Ukazovateľmi cieľa nám tu musia byť svätci. Oni reformovali cirkev nie tým, že vymýšľali plány na nové štruktúry cirkvi, ale tak, že sami seba reformovali. To, čo cirkev potrebuje na to,

aby v každom období vedela odpovedať na potreby človeka, je svätosť jej členov a nie manažérstvo."

5. Záver

Takto subtilne vysvetlil kardinál Ratzinger, čo je príčinou krízy viery v dnešnej cirkvi a akí reformu tu treba podniknúť. Z jeho vysvetlenia si zaiste radi vezmeme poučenie a povzbudenie pre svoju vlastnú duchovnosť, ako aj pre pastoračnú veriacich.

/Pokračovanie/

PLURALITA V DOCHOVNOM ŽIVOTE

V 5. kapitole *Lumen gentium* hovorí koncil, že všetci kresťania akéhokoľvek stavu a druhu sú povolani k plnosti kresťanského života a k dokonalosti v láske, teda k svätosti. Kresťanská svätosť, ktorá spočíva v láske, je teda jediná, ako hovorí koncil, a keď je uskutočňovaná v rôznych formách a povolaniach od všetkých, ktorí sú vedení Božím Duchom a z poslušnosti k Otcovmu hlasu sa klaňajú Bohu Otcovi v duchu a pravde, nasledujú Krista v jeho chudobe a pokore a nesú s ním kríž, aby si zaslúžili účasť na jeho oslávení.

1. Oprávnenosť plurality ciest k Bohu

Tým, že k svätosti sú povolani všetci kresťania vo svojej rôznosti povolania a spôsobu života, je zároveň naznačená oprávnenosť ciest. K jednému a tomu istému cieľu je možné dospieť rôznymi cestami. Jedna a tá istá milosť, z ktorej ako z prameňa vyviera život Boží v duši, pretvára ľudské duše k Božej podobe, bez toho aby rušila ich prirodzenú individualitu. Naša účasť v Božom živote je obmedzená, nedokonalá a tým je daná možnosť rôznosti foriem duchovného života, zvlášť keď vieme, že pôsobenie Ducha Svätého rešpektuje prirodzený charakter každej duše, ktorú vedie svojou milosťou a nadprirodzenými darmi.

Pri generálnej audiencii 14. mája 1969 hovoril svätý Otec Pavol VI. o pluralizme. Ukázal najprv na rôzny zmysel slova pluralizmu a jeho používanie. Existuje pluralizmus politický, vedecký, lingvistický, administratívny atď. A potom sa pýta: Sme pluralisti? A odpovedá: Áno, sme pluralisti, práve preto, že sme katolícki, t. j. univerzálni.

Dôležité je však, hovoriť, pripomenúť si tu oprávnenosť a hranice nášho náboženského pluralizmu. Dnes máme liturgiu vo všetkých jazykoch sveta, teda z toho hľadiska pluralistická ale všetky tieto jazyky chvália Boha v jednej viere.

Tá zjednocuje v jednej harmónii rôzne jazyky a rôzne obrady. To isté môžeme povedať o pluralizme v teológii, i keď tu je potrebná veľká opatrnosť, pretože ide o zjavenú pravdu a jej výklad. Môžeme však povedať, že žiadne ľudské slovo nie je schopné vyjadriť nepreniknuteľnú hĺbku teologického obsahu dogmatickej formuly, a to je dôvod oprávnenosti rôznych teologických a duchovných škôl. Neboli by sme však verní jednoznačnému charakteru Božieho slova a magistériu cirkvi, ktoré s nej vychádza, keby sme dovoľovali vykladať definované učenie subjektívnym spôsobom, podrobiť ju "alobodnému súdu," podriadili ju kritériam profánnych vied alebo dokonca verejnej mienke... "Viera nie je pluralistická." /D.C. 1969 n.1541/.

A v tejto viere sa schádzajú všetky teologické školy, ktoré vždy boli a budú v cirkvi a zostávajú katolíckymi, dokiaľ sú zjednotené v jednej viere, ktorú interpretujú tak, že neporušujú jej základy. Tak je tomu aj s pluralizmom v duchovnom živote. Jednotlivé smery duchovného života ostatne väčšinou tesne súvisia s teologickými smermi, ku ktorým patria alebo z ktorého vychádzajú. Preto sme videli v dejinách duchovného života, ako sa omyly teologickej oblasti často premietali v duchovnom živote. A ak cirkev odmieta teologické omyly, musela odmietnuť aj ich praktickú aplikáciu. Prípadem 1. som aspoň dva prípady z dejín duchovného života. V prvom prípade nesprávne teologické názory beghardov a beghardiok /príslušníci kresťanskej sekty, ktorá bola rozšírená v 13. storočí najmä v Belgicku a Holandsku/ o stave dokonalosti, ktorý až tu na zemi môže byť na takom stupni, že človek nie je schopný hriechu - impeccabilis, - viedli k tvrdeniu, že v tomto stave je človeku všetko dovolené /D.Sch. 891 n./.

A druhý prípad: v 17. storočí odsúdila cirkev kvietistické hnutie vyvolané Michaelom de Molinos. Kvietizmus charakterizovala naprostá pasivita a z nej vychádzal rad omylov, ktoré sa nemôžu možné zrovnáť so zásadami viery. Istú pasivitu voči Božiemu pôsobeniu obsahuje aj odovzdanosť do Božej vôle, ale táto pasivita je veľmi odlišná od pasivity kvietizmu. A preto cirkev odporúča odovzdanosť do vôle Božej, ale kvietizmus zavrhuje. /D.Sch. 2201 n./.

Za predpokladu jednoty vo viere a takých foriem duchovného života, ktoré sú v súlade so zásadami viery ako v teológii, tak aj v duchovnom živote cirkiev mala vždy zmysel pre pluralizmus. Cirkev si bola vždy vedomá, že jednota nie je uniformita. Nikdy nežiadala, aby v jej mystickej záhrade bol len jeden druh kvetín. Tým by sa táto záhrada stala jednotvárnou. Skutočnú krásu zaručuje mnohosť smerujúca v harmonickom súlade k jednému cieľu. Preto cirkev nebránila vzniku nových rehôľ, ktoré spravidla znamenali nový smer v duchovnom živote, novú školu, novú cestu k nebeským príbytkom, ktorých je, ako hovorí Kristus, v dome jeho otca mnoho. /Ján 14,2/

Tak, ako sa vyvíjala homogénnym spôsobom teológia a kresťanské myslenie vyvíjal sa aj duchovný život. Cirkev je živý organizmus a preto ju nesmieme vidieť príliš staticky, ako zdôrazňuje kard. Suenens. Cirkev je realita, ktorá prechádza dejinami. Prítomnosť, ktorú prežívame, bude jasnejšia, ak sa budeme usilovať zapojiť ju na budúcnosť /D.C.1970 n.1565,n573/.

Tak sa vyvíjala aj katolícka špiritualita a vytvorila počas dejín rôzne školy, ktoré majú spoločnú knihu evanjelia, spoločné základy v nasledovaní Krista a spoločný cieľ, ktorým je oslava Božej svätosti života. Každá z týchto škôl alebo ciest svätosti má však niečo svojho, má svoje charakteristické znaky, ktoré jej dal hlavne jej zakladateľ, ale ktoré sú tiež poplatné dobe, kraju, teologickému mysleniu a iným príčinam. Vystihnúť charakteristické znaky jednotlivých škôl duchovného života nie je ľahké úlohou. Je to vec dosť zložitá a bolo by potrebné vždy podrobne poznať ako autora príslušnej školy, tak aj dobu, v ktorej žil a úlohy, ktoré mal v cirkvi. Nasledujúci pokus o charakteristiku najvýznačnejších škôl duchovného života bude iste nedokonalý a neúplný. Z mnohých smerov duchovného života vyberáme len najznámejšie. Preto sa zastavíme pri špiritualite benediktínskej, františkánskej, dominikánskej, ignáciánskej a nakoniec v krátkosti pri špiritualite diecéznych kňazov.

2. Charakteristika jednotlivých škôl duchovného života

Spiritualita benediktínska - je z časového a obsahového

hľadiska najbližšie duchovnému životu prostých kresťanov.

Ani vplyv filozofického učenia, ani potreba určitých úloh v cirkvi nie je tu badateľná. Je to prosté nasledovanie Krista podľa evanjelia v celej svojej kráse zanietnosti k jeho osobe.

On je stredom myslenia a života. Ním sa zaoberá duša vo dne aj v noci a k nemu zameriava celý svoj život. Sv. Benedikt /480-550/ ako študent práv opustil "večné mesto" a v Albánskych horách v Subiaku poblíž Ríma začal žiť pustovníckym životom. Neskôr sa presťahoval s nimi na Monte Cassino a napísal Regulu na základe dlhodobých akúseností spoločného života.

Benediktova regula, ktorá pretrvala storočia, je základom duchovného života v jeho duchu a jej charakteristické črty sú charakteristickým znakom benediktínskej spirituality.

Malcolme zhodnotil Benediktovu regulu tak dokonale ako Bossuet. Hovorí o nej: "Táto regula je súhrnom kresťanstva, mírdym a tajomným výberom učenia evanjelia, všetkých rád a úplnej dokonalosti. V plnej miere je s nej zrejmalá opatrnosť a prostota, prísťnosť a umiernenosť, aloboda a záviaosť. V nej má napomínanie svoja celú pevnosť, zhovievavosť všetku príťažlivosť, príkaz všetku silu a podriadenosť, všetok klud i mlčanie, svoju vážnosť a slovo, svoj pôvab."

Na ilustráciu možno uviesť známu príhodu zo života sv. Benedikta. Raz mu bratia oznámili, že spadli v lese, ako sa dal nejaký prišany askét pripnúť ku skale, aby nepodľahol vzdať sa tejto kresťanskej služby. Tieto extrémne formy asketického života sa pricíli Benediktovej rozvaha a opatrnosti, prostote a umiernenosti. Preto odkázal askétovi: Non teneat te catena ferri, sed catena Christi.

Tým chcel povedať, že málo by pomohlo ničenie tela, keby duša nebola spojená s Kristom. A tu je, zdá sa, centrálna myšlienka duchovného života sv. Benedikta: byť stále s Kristom a v Kristovi, formovať svoju dušu podľa jeho vzoru. Ak čítame vynikajúce

diela veľkého syna sv. Benedikta, opáta Marmiona, Le Christ vie de lame, Le Christ idéal du Moine, z ktorých hovorí duch sv. Benedikta aj dnes, vidíme pravú tvár benediktínskej spirituality, plne kristologickú. Všade a vo všetkých vidieť Krista a žiť stále s ním. Tak tomu učí aj kapitola Reguly o prijatí Krista v každom pútnikovi a v službe Kristovi vo všetkých, ktorým máme slúžiť.

Význačné miesto v benediktínskej spiritualite má láska k liturgii, ktorá znamená, tak povediac polovicu života sv. Benedikta, ktorý sa delí na ora a labora.

Je to však dôležitejšia polovica, ktorú nazval Benedikt opus Dei a prehlásil vo svojej Regule: Operi Dei nihil praeponatur. Boh musí byť na pravom mieste, v slávnej liturgickej bohoslužbe musí jeho služba ustúpiť každej inej službe. Benediktínska spiritualita má byť školou liturgie v ozajstnom zmysle. Liturgická modlitba musí dať celému životu človeka isté zafarbenie, prežívanie Kristových tajomstiev počas cirkevného roku viesť človeka k stále intímnejšiemu pomaru ku Kristovi a k cirkvi.

Odtiaľ tryká ten pokoj, vnútorný klud, tak príznačný pre tých, ktorí idú po stopách sv. Benedikta. Je to pokoj, prameňom ktorého je spojenie s Kristom, ktorý je nazvaný Kniežatom pokoja.

Špiritualita františkánaka je odbleskom života sv. Františka z Assisi, ktorej blahodárny účinok v cirkvi stále trvá. Spolu so sv. Dominikom patrí František medzi tie osobnosti stredoveku, ktorí pre život cirkvi znamenali obrovský prínos.

Dante charakterizoval v Božskej komédii týchto dvoch zakladateľov rehočných rodín a nových smerov v duchovnom živote takto:

Prozreteľnosť, čo riadi z vysočiny tou radou svet...

jej cirkvi za sprievodcov k tej i onej strane

dvoch princov dá, dvoch božských bohatierov.

Jeden z nich láskou serafínskou vzplanie,

múdroťou druhý z opačného kraja

sa bleskom žiary cherubínskej stane./Raj 11,29-39/

Serafín horiaci ohňom lásky charakterizuje život sv. Františka. A láska je hlavným znakom špirituality tých, ktorí sa učia v jeho škole.

Lásku ku Kristovmu človečenstvu hlásal už sv. Bernard, vo sv. Františkovi však táto láska dosahuje vrcholný stupeň. Pre Františka nie je Kristus abstraktným pojmom, nevidí ho ani v jeho božakom majestáte, ale v ľudakej prirodzenosti, ktorú vzal z lásky na seba. Vidí ho ako dieťa v Betleheme a preto zhotovuje prvé jasičky, v ktorých je všetko živé a vo svätú vianocnú noc prežíva všetko, čo prežívali v betlehemskej jaskyni Mária s Jozefom.

O našej spáse neuvažuje František ako teológ, ktorý vytvá-
ra závery o potrebe vykúpenia a o nekonečnej cene Kristovej vyk-
kupiteľskej smrti. Jeho láska objíma Krista Vykupiteľa, stotož-
ňuje sa s ním, prežíva jeho utrpenie, a Kristus mu jeho lásku
odpláca, vtlačá mu svoje rany a tým prakticky odpovedá na jeho
túžbu zúčastniť sa na jeho utrpení.

Jeho láska ku Kristovmu špiritualitu charakterizuje na jednej
strane radostný a na druhej strane bolestný tón, je to ocaraz
intímnych vzťahov k Betlehemu a ku Kalvárii, teda ku Kristovým
radostiam a bolestiam. Tie sú predmetom stáleho Františkoveho
pohľadu a rovnako aj tých, ktorí sa snažia ísť v jeho stopách.
Je celkom pochopiteľné, že práve v tomto duchovnom prostredí
mohli vzniknúť a šíriť sa jasičky a krížová cesta, až sa stali
obecným majetkom celej cirkvi.

Františkánaka radosť nemá však svoj prameň len v jasičkách,
čo je skôr dôsledkom evanjeliovej prostoty a chudoby. Evanje-
liová chudoba bola na začiatku a aj na vrchole Františkovej po-
zemskej cesty. Hlboké poznanie, že kresťania nežijú podľa evanje-
lia, že nechcú porozumieť Kristovmu alovu "Blahoalavení chudob-
ní..." viedla Františka k tomu, že sa zasnúbil s chudobou.
A potom ju miloval vášnivo a jej duchom prenikol celý svoj život.
Nie je to chudoba pre chudobu, je to úsilie zbaviť sa akéhokoľ-
vek pripútania k pozemskému, aby duša mohla byť naplnená božským.
František stále cíti, že láska nie je dost milovaná, pretože
človek je v zajatí pozemských hodnôt.

Ne miluje Krista, pretože miluje zlato. Neváži si jeho vykupiteľskú hodnotu, pretože je ponorený do hmoty. Časné statky, ku ktorým je nezriadené pripútaný, mu bránia, aby sa dokonale zmocnil nebeských statkov. Preto ukazuje svetu, ukazuje kresťanom, kde majú hľadať pravé šťastie. Káže svojím životom, svojou chudobou a prostotou hlása evanjelium. Rozpráva predovšetkým životom.

Pretože základný tón františkánskej špirituality je láska k Bohu-človeku, ku Kristovi ukrižovanému, je pochopiteľné, že jej vnútornej modlitbe je vlastná citovosť. Vo vnútornej modlitbe sa nekladie dôraz na poznanie, ale na lásku. To je zreteľné pri všetkých františkánskych autoroch, začínajúc Serafínskym učiteľom sv. Bonaventúrom. Ak františkánska teologická škola háji voluntarizmus, je to len dôsledok Františkovho zdôraznenia lásky v duchovnom živote. Láska je úkon vôle. A tak praktický duchovný život ovplyvňuje františkánsku filozofiu, ktorej je omnoho bližší Platón ako Aristoteles.

Františkánska špiritualita je svojou konkrétnosťou, hlbokým vzťahom ku Kristovi-človeku, zdôraznením lásky, chudoby a prostoty v živote veľmi príťažlivá a má v živote cirkvi značnú odosvu. Odpovedá aspiráciám veľkého počtu variácií a preto vždy mala mnohých priateľov. Jej evanjeliový druh je stále živý, pretože sa napája v najhlbšom prameni. Sloboda Božích detí, zdroj pravej radosti je s ňou nerozlučne spojená. Preto si získava ľahko sympatie v dušiach, ktoré hľadajú cestu k nebu, odpovedajúcich silám a možnostiam. Františkánska špiritualita nemá premrštené požiadavky, ktoré by presahovali prirodzené sily človeka. V človeku vyrovnáva božaké s ľudským.

Špiritualita dominikánska je od predchádzajúcej v mnohca odlišná. Je to cesta, ktorou šiel sv. Dominik svojím životom spolu s jeho prvými bratmi a ktorú teoreticky vyjadril a teologicky zdôvodnil sv. Tomáš a jeho škola.

Dante vyzdvihuje u Dominika múdrosť, teda rozumovú cnosť. Tá bude zrejmä v jeho živote na každom kroku: pri ohlasovaní zjavenej pravdy Albigencom, pri zakladaní rádu a v rehoľných pravidlách, v demokratickej štruktúre, ktorú dal svojmu rádu, v požiadavke stáleho štúdia, v modlitbe, ktorá má vyústiť do kontemplácie a s nej ako z prameňa horlivý apoštolát. V tejto Dominikovej múdrosti, ktorá je základným rysom jeho duchovnej fyziológie, majú svoj prameň charakteristické rysy dominikánskej špirituality: je teologicky fundovaná alebo ako hovorí Vernet, špekulatívna, v nej má dôležité miesto liturgia ako prameň kontemplácie a táto kontemplácia je orientovaná k apoštolátu.

Rád vyrástol v boji s bludármi. Tu nestačilo povzbuďovať k nábožnému životu, bolo potrebné doktrínálne kázať a učiť. Taká činnosť vyžadovala štúdium. Sv. Dominik je prvý, kto predpisuje v rehoľných stanovách štúdium ako prostriedok k cieľu. Bratia kazatelia mali byť učiteľmi pravdy a preto museli budovať svoj vnútorný život na pevnej pôde zdravej teológie. Keď neakór, šesť rokov po smrti sv. Dominika, pápež Gregor IX. zriaďuje v roku 1227 rímsku inkvizíciu, k tejto obťažnej úlohe používa predovšetkým dominikánov, ktorí svojím teologickým vzdelaním mali k tomu náležité predpoklady.

"Studium veritatis assiduum," predpisované rehoľnými stanovami, nutne ovplyvňovalo duchovný život, ktorý už nebol len záležitosťou citu ale aj rozumu. Tento charakteristický rys možno pozorovať pri všetkých učiteľoch duchovného života. Aj bl. Heinrich Suso, už od prírody veľmi afektovanej povahy, ako prvú svoju prácu píše "Knižočka o pravde," dielo hlbokkej teologickej špekulácie. Tým chcel odpovedať na rozmanité scestné názory, ktoré sa v oblasti duchovného života vtedy šírili.

Tento teologický špekulatívny rás dominikánskej spirituality viedol k vyrovnanosti medzi rozumovou a citovou stránkou v človeku, učil správne hodnotiť jednotlivé prirodzené a nad-prirodzené a mimoriadne javy, ukazoval v jednaní človeka strednú cestu, ktorá nie je prostrednosťou, ale obťažným a stálym stúpaním medzi dvomi nezdravými extrémami. Čnosť opatrnosti, prudencia christiana, ktorá je prvou zo základných čností a pritom moralis-ticki tak zanedbávaná, mašla náležitú umenie v morálke sv. Tomáša a je jej venovaný dostatok miesta.

Sv. Dominik bol predtým, ako sa venoval pôsobeniu medzi Al-bigencami, kanonikom. Mal preto zmysel pre alávnostnú bohoslužbu, pre liturgický život, ktorý bol pre neho prameňom kontemplácie. "Keď som vzal na seba vašu prirodzenosť," povedal kedysi Kristus sv. Kataríne Sienskej, "stal som sa podobný vám. A preto neustá-vam pracovať, aby som vás urobil podobnými sebe, pokiaľ ste toho schopní a snažím sa obnoviť vo vašich dušiach všetko to, čo sa udialo v mojom tele."

Toto prežívanie Kristových tajomstiev a pretváranie seba v neho, pripodobňovanie sa k nemu, uskutočňuje sa predovšetkým v liturgii. Poznanie získané štúdiom tu nachádza náležité pre-žitie a teológia rozumu sa mení na teológiu srdca. A keď končí spoločná liturgická modlitba, duša pokračuje v súkromnej modlit-be, v kontemplácii, ku ktorej dali impulz liturgické texty. Tak prechádza štúdium cez liturgickú modlitbu k vnútornej mod-litbe, v ktorej duša rastie, stúpa stále vyššie a je v nej pra-meňom plodného apoštolátu.

Každý opravdivý duchovný život tiahne ku kontemplácii, ale jej cieľ nie je všade rovnaký. Kontemplácia v dominikánskej spi-ritualite je orientovaná k apoštolátu. Slová sv. Tomáša contem-plata alius tradere, druhým rozdávať z plodov kontemplácie /II. II. 186, 6/ sa stala rādivým heslom. Kontemplácia nie je ale chápaná ako príprava na kázanie, tou je štúdium, ale ako prameň, z ktorého kázanie vyviera. Ak má apoštolaká činnosť, ku ktorej dominikánska spiritualita smeruje byť účinná, nutne musí vychádzať ex plenitudine contemplationis.

Také sú hlavné ryay dominikánskeho duchovného života. Je to život veľmi náročný, hovorí Vernet /La spiritualité médiévale/. Je to život veľkorysý a vyžaduje veľkodušných duší. Vyžaduje mnoho, ale dáva viac, ako žiada. Cirkvi vychoval mnoho svätcov.

Spiritualita ignácijska má svoj prameň predovšetkým v Exerciáciách sv. Ignáca. V nich uložil zakladateľ svojho ducha. Charakteristické ryay týchto Cvičení prenikli do duchovného života celého rádu a dali mu svoje špecifické zafarbenie.

Sv. Ignác bol pred svojím obrátením vojak a žil v dobe, keď bujneli, predovšetkým v Španielaku, rozličné smery nezdravej mystiky rôznych "osvietencov" a popri tom pozvoľna prenikli zdravé smery metodického rozjímania. Tieto okolnosti mali zrejmy vplyv na utváranie jeho duchovného života, keď nastúpil cestu kresťanskej zbožnosti.

Vojak má zmysel pre poriadok a poslušnosť. Jeho svaly a jeho vôľa musia byť pevné. Aby si udržal bojovú pohotovosť, musí stále vykonávať predpísané cvičenia.

Keď sa Ignác rozhodol pre duchovný boj, postupuje podobne. Aj samotné slovo Exerciácie pripomína pevný vojenský poriadok. Tu však ide o duchovné cvičenie, necvičí sa tu telo, ale duša. Bude potrebná pevná vôľa, bez ktorej človek nič nedosiahne. Preto ju bude potrebné cvičiť a učiť tak, aby bola schopná všetkých rozhodnutí a v tých rozhodnutiach vytrvať. Len tak sa človek stane plnou osobnosťou, ktorá nepodľahne každému vplyvu zvonku a je schopná realizovať svoje plány.

Cvičenia, ktoré vedú k tomuto cieľu, sú zostavené z rozjímania a spytovania svedomia tak, aby pretvorili človeka na statočného Kristovho bojovníka v jeho pozemskom kráľovstve. Ich logika je železná. Vyžadujú celého človeka a zdravým asketizmom vychovávajú v ňom pevnú vôľu, ktorá sa niekedy môže prejavovať istou prísnosťou, aj keď to nie je v pláne.

Najdokonalejšie sebaopoznanie je charakteristickým znakom tejto duchovnej cesty. Ak chce človek odstraňovať svoje chyby a usilovať sa o kresťanskú svätosť, vždy bude potrebné poznať seba.

Na toto sebapoznanie položila ignáciánska škola zvláštny dôraz. Dôležité miesto v tejto škole má popri všeobecnom spytovaní svedomia aj zvláštne spytovanie, so svojím pozitívnym charakterom, ako cvičenie v čnostiach, ktoré je v tejto špiritualite vlastné. Odtiaľ sa rozšírilo do novších smerov duchovného života. Pomocou tohto dôkladného svedomia sa má žiak sv. Ignáca dokonale poznať do všetkých podrobností, nájsť všetky sklony a chyby, ktoré z nich vychádzajú, aby tým ľahšie mohol pokračovať na ceste mravnej dokonalosti.

Ignáciánska špiritualita vyžaduje, popri podrobnom spytovaní svedomia, sústavné rozjímanie ako v duchovných cvičeniach, tak aj v celom živote. Aj tu prispeli Exerciície k tomu, že rozjímané modlitba sa stala nepostrádateľnou súčasťou duchovného života.

Na rozdiel od niektorých škôl, zdôrazňuje ignáciánska škola metodickú a diskurzívnu modlitbu, nemá pochopenie pre mystickú kontempláciu, ktorá vychádza z darov Ducha svätého, nedôveruje jej, ako je zrejmé z prípadu P. Lallemona a niektorých iných členov Spoločnosti /Ovečka: Škola duchovného života, s. 85-6; zborník/. Sv. Ignác jednal s veľkou opatrnosťou v dobe, kedy prúdy falošnej mystiky boli nebezpečím pre veriacich a tiež ak mu išlo o formovanie Kristových bojovníkov, ktoré mali podávať ľudu solídne učenie kresťanskej viery. K týmto cieľom sa mu zdala mystická modlitba málo vhodná. A tento rys si zachovala ignáciánska škola aj v ďalších storočiach. Autori ignáciánskej špirituality mystickú kontempláciu zaraďujú medzi mimoriadne dary ako videnia a zjavenia, a tým celý mystický život prestáva byť predmetom legitímnej túžby kresťana.

Nemožno sa nezmieriť o zdôraznení poslušnosti v ignáciánskej špiritualite. Tiež patrí k jej charakteristickým znakom. Poslušnosť ku Kristovi, ktorý je vodcom na ceste duchovného pokroku, ako ho vidí ten, kto koná duchovné cvičenie, prenáša sa na toho, kto ho na zemi zastupuje. Nie je pochyb o tom, že táto poslušnosť vykonala v cirkvi veľké diela. Vojak bez poslušnosti nestojí za nič, len poslušnosť ho uschopní k veľkým činom. Len poslušná armáda dokáže obhájiť kráľovstvo. A to mal na myslí

sv. Ignác, keď zdôraznil poslušnosť v dobe, keď jej nedostatok bol príčinou schizmy na západe.

Ignáциanska špiritualita ovplyvnila život v cirkvi svojimi mnohými prvkami a moderné kongregácie z nej čerpali a doteraz aj čerpajú.

Bolo by možné zaieniť sa aj o niektorých novších smeroch v duchovnom živote. Aj keď všetky nesú známky eklekticismu, obsahujú rôzne pozoruhodné prvky. Uvedieme aspoň školu sv. Jána z Kríža, sv. Terézie, sv. Františka Saleského, sv. Alfonza... Sú to mimoriadne vynikajúce osobnosti v dejinách duchovného života.

Nakoniec sa zaienime aspoň niekoľkými slovami o špiritualite diecéznych kňazov, o ktorej sa po koncile dosť hovorí. Na koncile tiež vznikli niektorí biskupi požiadavku, aby v dekrétu o živote kňazov boli vyjadrené zásady kňazskej špirituality. Predovšetkým možno povedať, čo povedal kard. Ottaviani v diskusii na koncile, že my, kňazi nemôžeme byť spasení, ak sa neusilujeme o to, aby boli spasení aj druhí. S tým súvisí aj ďalšia pravda, že svätosť kňaza má veľký vplyv na plodnosť jeho služby. Kňazská služba posväcuje najprv toho, kto ju vykonáva. Ak je milosť kňazstva trvalý prameň posväcovania, potom je kňazská služba príležitosťou k vlastnému posväteniu.

Konštitúcia *Lumen gentium* hovorí o biskupoch, že majú "vykonávať svoje poslanie sväte a horlivo, s pokorou a statočnosťou, podľa príkladu najvyššieho a večného kňaza." Keď tak budú konať, bude to skvelý prostriedok k posväcovaniu aj pre nich. To, čo bolo povedané pre biskupov, platí aj pre ich spolupracovníkov, kňazov. Preto dekrét *Presbyterorum ordinis* hovorí, že kňazi dosiahnu vlastnú svätosť tým, že budú v Duchu Kristovom poctivo a neúnavne konať svoje kňazské úlohy. "Od počiatku... musíme prehlasovať" hovoril kardinál Léger, keď sa jednalo o tejto otázke, že "svätosť kňaza je toto spojenie s Kristom /totiž v kňazských úkonoch/ a že svätosť dosiahne /kňaz/ hlavne vykonávaním svojej kňazskej služby."

Tu musíme preto hľadať podstatu kňazskej špirituality diecéznych kňazov, ktorí sú pomocníkmi biskupa v duchovnej správe Božieho ľudu. Ich vlastná špiritualita, ich cesty svätosti, prostriedky k duchovnému pokroku závisia hlavne od dokonalej kňazskej služby. Seba posväcujú tým, že posväcujú druhých.

Aj keď je teda jedna svätosť pre všetkých dokonalá - láska, ktorá spojuje s Bohom - k tejto láske nie sú rovnaké cesty. Inou cestou ide ku spojeniu s Bohom v láske kartuzián, inou človek žijúci v rodine, inou kňaz slúžiaci Božiemu ľudu. Cesta kňaza k vlastnej svätosti života je cesta dokonalého plnenia kňazských povinností, dokonalej kňazskej služby. Posväcuje sa tým, že posväcuje druhých. V tom je najpodstatnejší rys jeho špirituality. K tomu možno ešte pripojiť s dekrétu Presbyterorum ordinis o vlastnostiach kňazskej služby. Ak má skutočne posväcovať, musí byť vykonávaná srdečne a nezištne. Takáto je špiritualita diecézneho kňaza vo svojej podstate.

3. Praktické pastoračné závery

a/ Pre kňaza je veľmi prospešné poznať rôzne cesty duchovného života. Videnie tejto mnohosti foriem v jednote cieľa a tiež v jednote zásad vychádzajúcich z jasnej viery je nesmierne nádherné a je dôkazom, že v cirkvi je dostatočný priestor pre slobodu, v praktickom uskutočňovaní Kristovho evanjelia. Existencia rôznych škôl duchovného života je odpoveďou tomu, kto tvrdí, že cirkev potláča každú slobodu myslenia a konania svojich členov.

b/ Ak cirkev dopraje svojim členom slobodu myslenia a konanie za predpokladu jednoty viery, potom je tiež potrebné, aby sme aj my podporovali slobodu u ostatných, zverených do našej starostlivosti. Nebolo by správne, keby kňaz chcel vnucovať každému svoju cestu duchovného života a keby chcel každého

duchovne formovať podľa svojich súkromných názorov bez ohľadu na pranie vedeného.

c/ Znalosť rôznych ciest duchovného života je prospešná zvlášť pri vedení tých duší, ktorí už nastúpili istú cestu ako napr. rehoľníčky. Tie majú byť vedené v duchu špirituality svojho rádu, ku ktorému patria a v duchu ktorého sa cvičili od noviciátu. Ak nepozná kňaz, ktorý začína byť spovedníkom u sestier, svoju úlohu, potrebné je, aby predtým než sa odhodlá viesť ich po cestách im vlastných, sám sa poučil.

Ináč im bude vmrucovať niečo nesúrodé a ich rádovými duchom. A to by bola škoda.

Veď aj Boh rešpektuje individualitu človeka.

/R.M.D./

A B C JUDAIZMU

ADAR - názov 12. mesiaca občianskeho roka /december/ a 6. mesiaca Židovského náboženského roka. Vo zverokruhu má znamenie RYBY. Občiansky sa rovná februáru - marcu. Bežne má 29 dní. V priestupnom roku sú dva Adary. Prvý: ADAR - ADAR a má 30 dní a za ním je vsunutý do kalendára druhý: ADAR - ADAR ŠENÍ /iný názov je: VEADAR/ - má 29 dní. Podľa tradície sa Mojžiš narodil 7. adaru.

AD MEA VEESRIM ŠANA

- Živio 120 liet! Toto pranie sa vyslovuje pri narodeninách. Vychádza sa z toho, že Mojžiš sa dožil 120 rokov.

AGADA / HAGADA /

- legenda AGADA spolu s HALACHOU /ustanovenia, príkazy s Písma a od veľkých autorít/ tvoria pre Židov ústnu tradíciu. Spísaná sa nazýva TALMUD. Agada nemá v obsahu právne predpisy. AGADA v širšom význame legendy zahŕňa: príhody, výroky, úvahy, kázne, príklady poetické hymny a filozoficko-teologické úvahy. Vznikala v priebehu storočí, ale najmä v Palestíne v čase Druhého chrámu /516-70 pr. Kr./ ale rozvíjala sa až do konca 5. storočia pr. Kr. Je neoddeliteľnou časťou ŠEMARY /zbiierka komentárov a dikusí učencov/ Jeruzalemského a Jeruzalemsko-babylonského talmudu. Niektoré časti nám ukazujú vývoj a rozvoj židovskej eschatologie. Sú tam aj polemiky so saducejmi gnostikmi aj kresťami. Hagada má význam aj pre štúdium židovského folklóru.

Medzinárodné dokumenty o náboženskej znášanlivosti

Súčasťou všetkých významných, podpísaných a vládami ratifikovaných dokumentov k otázkam ľudských práv, spolupráce v humanitných a aj ďalších oblastiach sú aj otázky týkajúce sa slobody vierovyznania alebo presvedčenia. Ide o jednotlivé články, ktoré definujú eliminovanie všetkých foriem intolerancie a diskriminácie kvôli náboženstvu a viere. Za základné dokumenty v tejto oblasti z posledného obdobia možno považovať "Všeobecnú deklaráciu ľudských práv" prijatú valným zhromaždením OSN vo forme rezolúcie dňa 10. decembra 1948 v Paríži, "Záverečný akt helsinskej konferencie" podpísaný signatármi 1. augusta 1975, ďalej je to "Deklarácia o náboženskej znášanlivosti", o ktorej rokovalo v prvej časti svojho 36. zasadania od 15. septembra do 18. decembra 1981 a jednohlasne ju schválilo generálne zhromaždenie OSN a posledný "Záverečný dokument viedenskej následnej schôdzky", vyplývajúci z rokovaní účastníckych štátov Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe /KBSE/ od 4. novembra 1986 do 19. januára 1989 vo Viedni.

Proti "Deklarácii o náboženskej znášanlivosti" čoskoro po odhlasovaní delegácie niektorých socialistických vlád hlásili námietky, čím len diskvalifikovali svoje vlády, upozorniac na to, že sa cítili byť dotknutí jednotlivými článkami. Záverečný akt helsinskej konferencie /HK/ po prijatí parlamentami jednotlivých štátov a podpise hlavy štátu má v porovnaní s inými konvenciami a deklaráciami medzinárodných organizácií a aj samotnej OSN najvyšší druh záväznosti, lebo sa mal určitým spôsobom včleniť do zákonníka členských štátov. To medzinárodným znamená, že odvolanie sa na Záverečný akt HK má tú istú právnu váhu, ako odvolanie sa na zákonník toho-ktorého signatárskeho štátu. Občania európskych štátov majú v Záverečnom akte HK, najmä v jeho treťom koši, najúčinnější druh právnej ochrany proti eventúalnym nespravodlivým zásahom svojich vlád, proti neoprávneným požiadavkám štátnych ideológií a proti svojoľnému zasahovaniu polície do verejného a súkromného života občanov a spoločenských, ktoré vytvárajú. Text záverečného

aktu HK publikovala bratislavská Pravda 7. augusta 1975. Najnovším dokumentom z rokovaní signatárov HK je Záverečný dokument vienedskej následnej schôdzky KBSE, ktorý v apríli 1989 vydalo nakladateľstvo Pravda, ako účelovú publikáciu.

Pretože "Deklarácia o náboženskej znášanlivosti" nebola v našich oznamovacích prostriedkoch publikovaná, v ďalšom je uvedený jej celý text a zo "Všeobecnej deklarácie ľudských práv" a "Záverečného dokumentu vienedskej následnej schôdzky" niektoré základné časti dotýkajúce sa humanitárnych a náboženských otázok. Záverom sú uvedené poznámky k niektorým základným pojmom a problémom, ktoré zo zorného uhla jednotlivých štátov, resp. ich štátnych ideológií môžu nadobudnúť až protichodnú interpretáciu. O to viac prekvapuje, že medzi jednotlivými signatármi došlo aspoň pri podpísach dokumentov k zhode. Kritériom úprimnosti však bude prax, praktická aplikácia záväzkov. Ďalší vývoj v Európe a aj vo svete ukáže, či ide o opodstatnené nádeje.

Zo "Všeobecnej deklarácie ľudských práv".

ČLÁNOK 1: Všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní v dôstojnosti i právach. Sú nadaní rozumom a svedomím a majú sa voči sebe správať v duchu bratstva.

ČLÁNOK 2: Každý má právo na všetky práva a slobody, ktoré stanoví táto deklarácia, bez akéhokoľvek rozdielu rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmysľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

Nebude sa ďalej robiť rozdiel z dôvodu politického, právneho alebo medzinárodného postavenia krajiny alebo územia, ku ktorej osoba patrí, nech ide o krajinu alebo územie nezávislé, poručenské, nesamosprávne alebo podrobené inému obmedzeniu suverenity.

ČLÁNOK 3: Každý má právo na život, slobodu a osobnú bezpečnosť.

ČLÁNOK 4: Nikoho nemožno držať v otroctve alebo nevoľníctve; všetky formy otroctva a obchodu s otrokmi sú zakázané.

ČLÁNOK 5: Nikoho nemožno podrobovať mučeniu alebo krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.

ČLÁNOK 6: Každý má právo, aby sa všade uznávala jeho právna osobnosť.

ČLÁNOK 7: Všetci sú rovní pred zákonom a majú právo na rovnakú zákonnú ochranu bez akejkoľvek diskriminácie. Všetci majú právo na rovnakú ochranu proti akejkoľvek diskriminácii, ktorá porušuje túto deklaráciu, a proti akémukoľvek podnecovaniu k takejto diskriminácii.

ČLÁNOK 18: Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva, toto právo zahŕňa v sebe aj slobodu zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru sám alebo spoločne, verejne alebo súkromne, vyučovaním, náboženskými úkonmi, bohoslužbami a zachovávaním obradov.

ČLÁNOK 19: Každý má právo na slobodu presvedčenia a prejavu; toto právo nedovoľuje, aby niekto trpel ujmu pre svoje presvedčenie, a zahŕňa právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie a myšlienky akýmikoľvek prostriedkami a bez ohľadu na hranice.

ČLÁNOK 20: 1. Každý má zaručenú slobodu pokojného zhromažďovania a združovania.

2. Nikoho nemožno nútiť, aby bol členom nejakého združenia.

Text "Deklarácie o náboženskej znášanlivosti"

GENERÁLNE ZHROMAŽDENIE OSN vzhľadom na to,

že jednou zo základných zásad Charty Spojených národov je dôstojnosť a rovnosť všetkých ľudí a že všetky členské štáty sa zaviazali k spoločnej a osobitnej činnosti v spolupráci so Spojenými národmi šíriť a podporovať vzájomnú úctu, ako i zachovávať ľudské práva a základné slobody u všetkých národov

bez ohľadu na rasu, pohlavie, reč alebo náboženstvo,

Že Všeobecná deklarácia ľudských práv a medzinárodná dohoda o nich vyhlasuje a ustanovuje zásady nediskriminovania a rovnosti pred zákonom, ako i právo na slobodu myslenia, svedomia, náboženstva a vierovyznania,

Že ignorovanie a porušovanie ľudských práv a základných slobôd, predovšetkým práva na slobodu myslenia, svedomia, náboženstva a viery spôsobili priamo alebo nepriamo vojny a veľké utrpenie, najmä tam, kde boli dôvodom cudzieho zásahu do vnútorných vecí iných štátov a kde živili nenávisť medzi národmi a krajinami,

Že náboženstvo alebo viera je pre každého, kto sa k nim hlási, jedným zo základných prvkov chápania života, a že sa preto sloboda náboženstva alebo viery má naplno rešpektovať a zaručiť,

Že je podstatne dôležité šíriť porozumenie, znášanlivosť a úctu vo veci slobody náboženstva alebo viery a zaistiť tak, aby sa nedovoľovalo zneužívať náboženstvo a vieru na ciele, ktoré nie sú v súlade s Chartou Spojených národov a s cieľmi a zásadami tejto deklarácie,

Že sloboda náboženstva a viery má tiež prispievať k dosiahnutiu cieľov, ako svetový mier, sociálna spravodlivosť, priateľstvo medzi národmi, likvidácia ideológie alebo praxe kolonializmu a rasovej diskriminácie,

berúc s uspokojením na vedomie viaceré odhlasované konvencie a iné dokumenty, ktoré sa uvádzajú do praxe pod záštitou Spojených národov a osobitných špecializovaných korporácií na odstránenie rozličných foriem diskriminácie,

znepokojené prejavmi intolierencie a diskriminácie v oblasti náboženstva alebo viery v niektorých krajinách sveta,

rozhodnuté prijať nutné opatrenia na urýchlenie likvidácie všetkých foriem a prejavov neznášanlivosti, zakázať a prekonávať diskrimináciu kvôli náboženstvu a viere,

vydáva túto deklaráciu o likvidácii každého druhu neznášanlivosti alebo diskriminácie kvôli náboženstvu alebo viere:

ČLÁNOK 1: 1. Každý človek má mať právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva. Toto právo zahŕňa slobodu voľby náboženstva alebo viery, ako aj slobodu individuálne alebo v spoločensťve s inými, verejne alebo súkromne vyznávať svoje náboženstvo alebo vieru bohoslužbou, zachovávaním predpisov, v praktickom živote a v učení.

2. Na nikoho neslobodno vyvíjať nátlak, obmedzujúci slobodnú voľbu náboženstva alebo viery.

3. Slobode prejavu náboženstva alebo viery sa môže podrobiť iba takým obmedzeniam, ktoré sú v súlade so zákonom, majúcim za cieľ ochranu verejnej bezpečnosti, poriadku, zdravia, mravnosti alebo ostatných základných práv a slobôd.

ČLÁNOK 2: 1. Nikto nesmie byť diskriminovaný zo strany štátu alebo akejkoľvek inštitúcie, ani skupinami osôb alebo jednotlivými osobami kvôli náboženstvu alebo viere.

2. Vzhľadom na túto deklaráciu výraz "neznášanlivosť a diskriminácia kvôli náboženstvu alebo viere" znamená akékoľvek rozlišovanie, vylučovanie, obmedzovanie alebo uprednostňovanie kvôli náboženstvu alebo viere, najúce za cieľ alebo ako účinok anulovanie alebo sťažovanie uznávania, užívania alebo uplatňovania ľudských práv a základných slobôd na základe rovnosti.

ČLÁNOK 3: Keďže diskriminácia kvôli náboženstvu alebo viere je urážkou ľudskej dôstojnosti a znehodnotením princípov Charty Spojených národov, odsudzuje sa ako nerušenie ľudských práv a základných slobôd, vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a podrobne rozvedených v medzinárodných dohodách o ľudských právach, a odsudzuje sa ďalej ako prekážka priateľských a mierových vzťahov medzi národmi.

ČLÁNOK 4: 1. Všetky štáty majú urobiť účinné opatrenia na zamedzenie a vylúčenie diskriminácie kvôli náboženstvu alebo viere pri zavádzaní a uplatňovaní ľudských práv a základ-

ných slobôd vo všetkých oblastiach občianskeho, hospodárskeho, politického, sociálneho a kultúrneho života.

2. Všetky štáty majú vyvinúť čo najväčšie úsilie, aby vynesli také zákony, ktoré by vylúčili každý druh diskriminácie a vytvorili všetky potrebné opatrenia na prekonanie intolerancie kvôli náboženstvu alebo viere, a kde treba, zrušili zákony opačné.

ČLÁNOK 5: 1. Rodičia, prípadne zákonní poručníci dieťaťa majú právo usmerniť život v rodine v súlade so svojím náboženstvom alebo vierou, so zreteľom na mravnú výchovu, ktorú by podľa ich mienky dieťa malo dostať.

2. Každé dieťa má mať právo na výchovu v oblasti náboženstva alebo viery v súlade so želaniami rodičov, prípadne legálnych poručníkov, a neslobodno ho nútiť k vyučovaniu takého náboženstva alebo viery, ktoré sú v rozpore so želaniami rodičov alebo zákonných poručníkov, rozhodujúcu rolu má pritom hrať všestranné dobro dieťaťa.

3. Dieťa sa má chrániť pred akoukoľvek formou diskriminácie kvôli náboženstvu alebo viere. Má sa vychovávať v duchu porozumenia, znášanlivosti, priateľstva medzi ľuďmi, mieru a všeobecného bratstva, ďalej v duchu rešpektovania slobody náboženstva alebo viery iných a v plnom vedomí, že jeho energia a schopnosti sa majú zasvätiť službe spoluľuďom.

4. V prípade dieťaťa, ktoré nie je v opatere rodičov ani zákonných poručníkov, treba zohľadniť jeho výslovné želanie a každý prejav jeho želaní v oblasti náboženstva alebo viery, pričom vedúcou zásadou činnosti nech je všestranné dobro dieťaťa.

5. Život podľa predpisov náboženstva alebo viery, v ktorom sa dieťa vychováva, nesmie škodiť jeho telesnému alebo psychickému zdraviu, ani brzdiť jeho všestranný vývoj, pričom treba mať na zreteli prvý a tretí článok tejto deklarácie.

ČLÁNOK 6: V súlade s prvým článkom tejto deklarácie v zmysle opatrenia prvého článku odstavec 3. právo na slobodu

nienky, svedomia, náboženstva alebo viery má okrem iného zahŕňať aj tieto slobody:

a/ odbavovať bohoslužby alebo sa zhromažďovať k podujatiam svojho náboženstva alebo viery, ako aj zakladať a udržiavať strediská na tieto účely:

b/ zakladať a udržiavať príslušné charitatívne alebo humanitárne inštitúcie:

c/ vyrábať, získať a používať v patričnej miere predmety potrebné k obradom alebo zvyklostiam náboženstva alebo viery:

d/ písať, zverejňovať a rozširovať náboženské publikácie v týchto strediskách:

e/ vyučovať náboženstvo alebo vieru na miestach, vhodných na tento účel:

f/ vyžadovať a prijímať dobrovoľnú finančnú pomoc od jednotlivcov a inštitúcií:

g/ vzdelávať, ustanovovať, voliť a určovať vhodných ľudí za predstaviteľov toho-ktorého náboženstva alebo viery v súlade s ich požiadavkami a predpismi:

h/ sviätiť sviatočné dni a vykonávať obrady v súlade s predpismi toho-ktorého náboženstva alebo viery:

i/ nadväzovať a udržiavať styky medzi jednotlivými osobami, spoločnosťami vo veciach, týkajúcich sa náboženstva a viery na národnej i medzinárodnej úrovni.

ČLÁNOK 7: Práva a slobody stanovené touto deklaráciou sa majú zosúladiť s národným zákonodarstvom takým spôsobom, aby sa na ne v praktickom živote každý mohol odvolávať.

ČLÁNOK 8: Ani jeden bod tejto deklarácie sa nesmie vysvetľovať takým spôsobom, aby sa obmedzovali alebo narušali práva, vyhlásené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných dohodách o nich.

Zo "Záverečného dokumentu viedenskej následnej schôdzky"

OTÁZKY TÝKAJÚCE SA BEZPEČNOSTI V EURÓPE - Princípy:

11. Účastnícke štáty potvrdzujú, že budú rešpektovať ľudské

práva a základné slobody vrátane slobody myslenia, svedomia, náboženstva a viery pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva. Potvrdzujú aj všeobecný význam ľudských práv a základných slobôd, ktorých rešpektovanie je dôležitým činiteľom mieru, spravodlivosti a bezpečnosti, nevyhnutným na zabezpečenie rozvoja priateľských vzťahov a spolupráce medzi nimi, ako aj medzi všetkými štátmi.

12. Vyjadrujú svoje odhodlanie zaručiť efektívne uskutočňovanie ľudských práv a základných slobôd, ktoré vyplývajú z dôstojnosti vlastnej ľudskej bytosti a sú podstatné pre jej slobodný a plný rozvoj. Uznávajú, že všetky občianske, politické, hospodárske, sociálne, kultúrne a ďalšie práva a slobody majú prvoradý význam a musia sa plne uskutočňovať všetkými príslušnými spôsobmi.

13. V tejto súvislosti budú:

13.1. - zdokonaľovať svoje zákony, správne predpisy a politiku v oblasti občianskych, politických, hospodárskych, sociálnych, kultúrnych a ďalších ľudských práv a základných slobôd a uskutočňovať ich v praxi tak, aby bolo zaručené efektívne uskutočňovanie týchto práv a slobôd;

13.2. - uvažovať o pristúpení k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, k Medzinárodnému paktu hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, k Opčnému protokolu k Paktu o občianskych a politických právach a k ďalším príslušným medzinárodným inštrumentom, ak tak doteraz neurobili;

13.3. - uverejňovať a rozširovať text Záverečného aktu, madridského Výsledného dokumentu, tohto dokumentu, ako aj texty všetkých ostatných príslušných medzinárodných inštrumentov v oblasti ľudských práv, aby sa zabezpečila dostupnosť týchto dokumentov v ich úplnom znení, čo najširšie oboznámenie so s nimi a aby sa sprístupnili všetkým osobám v ich krajinách, najmä prostredníctvom siete verejných knižníc;

13.4. - efektívne zabezpečovať právo každej osoby poznať vlastné práva a povinnosti v tejto oblasti a postupovať v súlade s nimi a za tým účelom uverejňovať a robiť dostupnými všetky zákony, správne predpisy a procedúry vzťahujúce sa na ľud-

ské práva a základné slobody;

13.5. - rešpektovať právo svojich občanov aktívne prispievať, samostatne alebo spoločne s inými, k rozvíjaniu a ochrane ľudských práv a základných slobôd;

13.6. - podporovať posudzovanie otázok rozvoja a ochrany ľudských práv a základných slobôd v školách a ďalších vzdelávacích zariadeniach;

13.7. - zabezpečovať na svojom území každému, kto patrí pod ich jurisdikciu, ľudské práva a základné slobody bez akéhokoľvek rozdielu, či ide o rasu, farbu pleti, pohlavie, jazyk, náboženstvo, politické či iné presvedčenie, národnostný alebo spoločenský pôvod, majetkové pomery, miesto narodenia alebo o iné okolnosti;

13.8. - zabezpečovať, aby osoba uskutočňujúca alebo vyjednájúca úmysel uskutočňovať alebo usilujúca sa uskutočňovať tieto práva a slobody ani nijaký jej rodinný príslušník nebol v dôsledku toho akýmkoľvek spôsobom diskriminovaný;

13.9. - zabezpečovať, aby účinné prostriedky právnej ochrany, ako aj úplné informácie o nich boli dostupné tým, čo vyhlasujú, že ich ľudské práva a základné slobody boli porušené; okrem iného budú efektívne používať tieto prostriedky právnej ochrany:

- právo slobody odvolávať sa na výkonné, zákonodarné, súdne alebo správne orgány;

- právo na spravodlivé a verejné prerokovanie v rozumných lehotách pred nezávislým a nestranným súdom vrátane práva predkladať právne argumenty a byť zastupovaný advokatom podľa vlastnej voľby;

- právo byť rýchlo a oficiálne informovaný o rozhodnutí prijatom o akomkoľvek odvolaní vrátane právnych dôvodov, o ktoré sa toto rozhodnutie opiera. Táto informácia sa bude poskytovať spravidla písomne a v každom prípade tak, aby príslušná osoba mohla efektívne využiť ostatné dostupné prostriedky právnej ochrany.

14. Účastnícke štáty uznávajú, že podpora hospodárskych, sociálnych, kultúrnych, ako aj občianskych a politických práv má

prvoradý význam pre ľudskú dôstojnosť a pre splnenie oprávnených túžob každej osoby. Preto budú pokračovať vo svojom úsilí, aby sa postupne dosiahlo plné uplatnenie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv všetkými príslušnými spôsobmi, najmä prijatím zákonodarných opatrení. V tejto súvislosti budú venovať osobitnú pozornosť otázkam, ktoré sa týkajú zamestnanosti, bývania, sociálneho zabezpečenia, zdravotníctva, vzdelávania a kultúry. Budú napomáhať trvalý pokrok pri uskutočňovaní všetkých práv a slobôd vo svojich krajinách a rozvíjať vzájomné vzťahy s inými štátmi tak, aby každý naozaj v plnom rozsahu požíval svoje hospodárske, sociálne a kultúrne práva, ako aj občianske a politické práva.

15. Účastnícke štáty potvrdzujú svoje odhodlanie zabezpečiť mužom i ženám rovnaké práva. V súlade s tým urobia všetky nevyhnutné opatrenia vrátane zákonodarných a cieľom podporiť rovnako efektívnu účasť mužov a žien na politickom, hospodárskom, sociálnom a kultúrnom živote. Posúdia možnosť prístúpenia k Medzinárodnej dohode o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ak to dosiaľ neurobili.

16. S cieľom zabezpečiť slobodu každej osoby vyznávať a praktizovať náboženstvo alebo vieru, budú účastnícke štáty okrem iného:

16.1. - prijímať účinné opatrenia, ktoré by v súvislosti s rešpektovaním, uplatňovaním a požívaním ľudských práv a základných slobôd vo všetkých oblastiach verejného, politického, hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života zabránili diskriminácii osôb a spoločenských skupín určitého vierovyznania alebo presvedčenia a odstránili ju a ktoré by zabezpečili skutočnú rovnosť medzi veriacimi a neveriacimi;

16.2. - podporovať ovzdušie vzájomnej znášanlivosti a úcty medzi veriacimi rôznych spoločenských skupín, ako sú medzi veriacimi a neveriacimi;

16.3. - poskytovať spoločествám veriacich vyznávajúcich alebo ochotných vyznávať svoju vieru v ústavnom rámci svojich štátov na ich žiadosť uznanie statusu, ktorý je stanovený v ich krajinách;

16.4. - rešpektovať právo náboženských združení:

- zriaďovať a udržiavať voľne prístupné miesta bohoslužieb alebo zhromaždení;
- organizovať sa podľa vlastnej hierarchickej a inštitučnej štruktúry;
- voliť, vymenúvať a meniť svoj personál v súlade s vlastnými príslušnými požiadavkami a štandardmi a s akýmkoľvek slobodne dosiahnutými dohodami medzi nimi a ich štátom;

- žiadať a dostávať dobrovoľné finančné a iné príspevky;

16.5. - viesť konzultácie s náboženskými vyznaniami, inštitúciami a organizáciami s cieľom dosiahnuť lepšie pochopenie potrieb náboženských slobôd;

16.6. - rešpektovať právo každého poskytovať a získavať náboženské vzdelanie v jazyku podľa vlastnej voľby, buď individuálne alebo spoločne s inými;

16.7. - v tejto súvislosti rešpektovať okrem iného slobodu rodičov zabezpečovať náboženskú a mravnú výchovu svojich detí podľa svojho vlastného presvedčenia;

16.8. - povolovať prípravu náboženského personálu v príslušných inštitúciách;

16.9. - rešpektovať právo veriacich a náboženských združení získavať, vlastniť a používať náboženské knihy a publikácie v jazyku podľa vlastnej voľby i ďalšie predmety a materiály, ktoré majú vzťah k vyznávaniu náboženstva alebo viery;

16.10. - dovoľovať náboženským vyznaniam, inštitúciám a organizáciám vyrábať, dovážať a rozširovať náboženské publikácie a materiály;

16.11. - priaznivo posudzovať záujem náboženských združení o účasť na verejnom dialógu okrem iného i prostredníctvom masových označovacích prostriedkov.

17. Účastnícke štáty uznávajú, že vykonávanie uvedených práv, ktoré sa týkajú náboženstva alebo presvedčenia, môže podliehať len tým obmedzeniam, ktoré stanoví zákon a ktoré sú zlučiteľné s ich záväzkami podľa medzinárodného práva a ich medzinárodnými záväzkami. Vo svojich zákonoch a správnych predpisoch a

pri ich požívaní budú zabezpečovať úplné a efektívne vykonávanie slobody myslenia, svedomia, náboženstva alebo presvedčenia.

18. Účastnícke štáty budú vynakladať trvalé úsilie na realizáciu ustanovení Záverečného aktu a madridského Výsledného dokumentu, ktoré sa týkajú národnostných menšín. Budú prijímať všetky nevyhnutné zákonodarné, správne, súdne a iné opatrenia a používať príslušné medzinárodné inštrumenty, ktorými môžu byť viazané, na zabezpečenie ochrany ľudských práv a základných slobôd osôb patriacich k národnostným menšinám na ich území. Zdržia sa akejkoľvek diskriminácie voči týmto osobám a budú pomáhať uskutočňovať ich zákonné záujmy a túžby v oblasti ľudských práv a základných slobôd.

19. Budú vytvárať podmienky na podporu etnickej, kultúrnej, jazykovej a náboženskej svojbytnosti národnostných menšín na svojom území a brániť ju. Budú rešpektovať slobodné vykonávanie práv osobami, ktoré patria k takýmto menšinám, a zabezpečovať ich úplnú rovnosť s inými.

20. Účastnícke štáty budú plne rešpektovať právo slobody:

- na slobodu pohybu a miesta bydliska v hraniciach každého štátu;

- opustiť ktorúkoľvek krajinu vrátane svojej vlastnej a vrátiť sa do svojej krajiny.

21. Účastnícke štáty budú zabezpečovať, aby uskutočňovanie uvedených práv nemohlo byť predmetom nijakých obmedzení s výnimkou tých, ktoré vyplývajú zo zákona a sú zlučiteľné s ich záväzkami podľa medzinárodného práva, najmä podľa Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, a s ich medzinárodnými záväzkami, najmä podľa Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Tieto obmedzenia majú charakter výnimiek. Účastnícke štáty budú zabezpečovať, aby sa tieto obmedzenia nezneužívali a aby sa neuplatňovali svojvoľne, ale tak, aby bolo zabezpečené efektívne vykonávanie týchto práv.

Poznámky k uvedeným dokumentom:

ČLOVEK - je jediným rozumovým a slobodným tvorom na zemi.

Tieto dve duchovné vlastnosti vytvárajú z neho osobu. Ako nija-
ký iný tvor slobodne stvára ju seba samého, a je preto zodpo-
vedný za svoju sebarealizáciu, pozostávajúcu v dosiahnutí tých
dokonalostí, ktoré tvoria jeho podstatné životné ciele - tak,
ako sa na ne zameriava prirodzenosť človeka sama. Ide o zodpo-
vednosť mravnej povahy, predpokladajúcu povinnosť vynaložiť
všetko úsilie na dosiahnutie vlastného prirodzeného cieľa. To-
to človeka oprávňuje žiadať od spoluľudí ako jednotlivcov a
spoločnosti, aby ho nehatili vo vykonávaní tejto najdôležitej-
šej povinnosti jeho existencie. V tomto nároku spočíva to, čo
sa nazýva "právo" - ktorého blízky pôvod treba hľadať v dô-
stojnosti ľudskej osoby a jej mravnej zodpovednosti za seba-
realizáciu. Keďže je na dosiahnutie tohto cieľa zavše nutné
aj jestvovanie určitého spoločenstva, zahrňuje v sebe onen
prirodzený nárok aj právo na združovanie sa. Vzdialeným pôvo-
dom však a či prameňom práva je Boh-Stvoriteľ, ktorý je pôvod-
com ľudskej prirodzenosti. Preto "Idea práva zahrňuje v sebe
ideu Boha" /C.Frantz/, ktorý je ručiteľom práv človeka. Nedot-
knuteľnosť ľudskej osobnosti, jej práv a slobody, má len vte-
dy a tam skutočný zmysel a bezpodmienečnú záväznosť, kde sa
uznáva jestvovanie Boha-Stvoriteľa, ktorému je každý človek
zodpovedný za svoju sebarealizáciu ako individua a člena spo-
ločnosti. V tejto - kresťanskej - koncepcii je zrejmé, že sub-
jektom práva je človek ako osoba a že všetky práva, týkajúce
sa jeho osoby, sa zakladajú na samotnej ľudskej prirodzenosti.
Ak ich dajaká organizovaná spoločnosť definuje a uzákoní, tak
sa iba verejne potvrdí tá záväznosť, ktorú mali už vzhľadom na
hmotno-duchovnú, časno-večnú podstatu ľudskej prirodzenosti.

HEGELOV IDEALIZMUS - je najradikálnejším poprením evanje-
liom inšpirovaného personalizmu, na ktorom spočíva ako na uho-
nom kameni idea ľudských práv a jej konkrétny výraz v ich defi-
novaní a uzákonení. Všetky humanistické smery majú v persona-
lizme svoj posledný a hlboký základ. Totalitné ideológie 20. sto-
ročia a politické útvary vybudované, prípadne ešte spočívajúce
na nich, majú v idealistickej filozofii svoj spoločný pôvod a

sú si navzájom také príbuzné ako výhonky z toho istého koreňa, ako synovia toho istého otca. Vo všetkých prípadoch sa popiera ľudská osobnosť v jej objektivite, poznateľnosti a eticite. Za tieto prvky ľudská osobnosť ďakuje iba určitému historickému kolektívu tým, že sa stáva jeho "údom". Základnou a jedinou opravdivou skutočnosťou je organizmicky ponímaná skutočnosť - štát - ktorý je akýmsi druhom kolektívnej entity substanciálnej povahy.

Štát je podľa Hegela konkrétnym výrazom objektívneho ducha, nástrojom vlády proletariátu /ktorý sa tiež chápe organizmicky ako kolektívna entita substanciálnej povahy; jej tlmočníkom je avantgarda, v ktorej objektívny duch prišiel k povedomiu - dalo by sa povedať v hegeliánskej terminológii. Ďalším výhonkom hegeliánskeho koreňa je rasizmus, kde je rasa kolektívnou entitou určitá rasa, z ktorej sa v prospech jednotlivcov odvodila etnické prvky a na nich spočíva právo. Opačný pohľad na štát tvorí liberálny štát s jeho atomistickým ponímaním spoločnosti, ktorý vedie cez individualizmus a anarchiu k nastoleniu práva džungle, kde vládne dravejší, násilnickejší, silnejší. Kým sa ľudstvo neoslobodí od rakoviny hegelianizmu a nevráti sa k personalistickej filozofii a na nej spočívajúcim právnym poriadku, ostanú ľudské práva mŕtvou literou.

ŠTÁT - podľa filozofie idealizmu a podľa praxe "reálneho socializmu" je subjektom, nositeľom práva. Pre teoretikov marxizmu je však subjektom práva proletariát. V praxi ľudovodemokratických štátov je len on "ľudom", ktorý vládne nad "neľudom", t.j. ináč zmysľajúcimi. On má právo diktovať - "diktatúra proletariátu" - on je nositeľom všetkých práv. V "reálnom socializme" sa však proletariát nestotožňuje s robotníckou triedou, lebo "diktatúrou proletariátu" prevádza "avantgarda", "najpovedomejšie jadro", ktoré vraj pozná potreby robotníckej triedy lepšie ako robotníci sami. Je ním špička komunistickej strany, jej ústredný výbor. On je konkrétnym a skutočným nositeľom,

subjektom práv - práv proletariátu, pracujúcich. Preto sa v "reálnom socializme" všetky ľudské práva realizujú na sto percent. Proletariát ich naplno užíva prostredníctvom "avantgardy", ústredného výboru komunistickej strany.

Posledná vec, ktorá by mala v štáte padnúť, je právo, spravodlivosť a rovnosť všetkých občanov pred zákonom. Ak k tomu niekde v mene rasizmu alebo straníckosti ponímania práva, slobody, spravodlivosti a súdnictva príde, zavládne tam egoizmus, bezchľadnosť, prospechárstvo jednej skupiny ľudí, "závislosť" obyvateľstva od stále menších pánov", otrocky oddaných vládnucej oligarchii, ktorých moc kontroluje len vzájomná nedôvera a strach. Občanov to privádza k totálnej politickej a spoločenskej alienácii. Štát pokladajú za vykorisťovateľa, ktorého zeskočiť, oklamať, okradnúť a podviesť je vecou spravodlivého odškodnenia.

Nijaký historik minulosti nemohol predvídať vývin európskych štátov, snažiacich sa o demokraciu, v smere politického absolutizmu, ktorý bol vlastný iba starovekým ríšam, poznačený dualizmom vládcov a otrokov. Tento vývoj je však sám v sebe logický. Po strete idey Kráľovstva božieho neostáva človeku, ktorý nie je schopný zrieknuť sa neobmedzenej nádeje, nič iné ako mýtizácia, znekonečňovanie, absolutizácia toho, čo je časné, pominuteľné, pozemské. Od straty viery v Kráľovstvo božie na zemi k univerzálnemu primátu politiky je priebežná cesta. Keď sa však nastolí, tam prichádza k zotročeniu obyvateľstva. Zrieknutie sa nádeje, vyplývajúcej z viery, je súčasne zrieknutím sa politického idealizmu, politiky, zodpovedajúcej človeku.

ENCYKLIKA JÁNA XXIII. PACEM IN TERRIS - je paralelou k všeobecnej deklarácii ľudských práv a tvorí most medzi kresťanmi a nekresťanmi. Poukazuje na nevyslovené predpoklady ľudských práv, ako je telesno-duchovná podstata ľudskej osobnosti, a v dôsledku toho jej dôstojnosť a nedotknuteľnosť, ako i jej prirodzený sklon k vytváraniu spoločenskíev. Práva ľudskej osoby sa uplatňujú v dvojskom smere: voči inej osobe a voči spo-

ločnosti, aj dokonalej - štátu. Ľudské práva sa teda nezakla-
dajú na pozitívnom rozhodnutí historickej spoločnosti zo stra-
ny štátnej moci - ako sa nazdávajú idealisti a marxisti. Exis-
tovali už pred založením štátov a jestvujú nezávisle na nich.
Vyplývajú z podstaty ľudskej bytosti a jej zamerania na bytosť
absolútnu, Boha. Humanizmus je iba sekularizovanou formou krea-
tanského názoru na ľudskú osobnosť. Semeno, z ktorého vyklíči-
li všetky humanistické smery a ich plody - ľudské práva - je
Evanjelium. Nie náhodou sa definovali v lone národov a krea-
tanskou tradíciou. Zavrnutím kresťanstva sa v tom istom zeme-
pisnom priestore upadlo do barbarstva, v ktorom viac nerozodu-
je moc práva ľudskej osobnosti, lež právo moci bezohľadného
vládcu.

UMENIE A PRÓZA

Všetko skúmate a to najlepšie si osvojíte.

Umenie je dar žiata a treba ho spájať s usilovnosťou a modliť sa o pokračovanie sprístupniť ho iným.

Cieľom umenia je robiť šťastným.

Michelangelo

Umenie je vrcholom a kronikou svojej doby

W. Shakespeare

Keby nevstal zmŕtvych, ...

Veľký týždeň, románske národy ho vkladajú svätým a nemci týždňom smútku "Karwoche" od slova kara, príbuzného s našim výrazom kar - smútočná slávnosť po pohrebe. Kresťania všetkých tradícií si v tomto týždni pripomínajú posledné dni a či chvíle Ježiša z Nazaretu sprítomňujúcich v liturgii.

Na Zelený štvrtok kňaz na pamiatku poslednej večere najprv umýva nohy 12-tim farníkom, podobne ako to urobil Ježiš, a potom sa slávi eucharistia a či omša, ktorá je v podstate poslednou večerou. I z tohto dôvodu Luter siahol za výrazom "Večera Pána". Ježiš si výslovne želal, aby veriaci cbridne jedli chlieb a pili víno na jeho pamiatku a prisľúbil im za to svoju reálnu prítomnosť, preto kresťania pristupujú k eucharistickému stolu, aby mali účasť na Kristovej mystickej prítomnosti.

Stredobod litúrgie Veľkého Piatku predstavuje Kristovo mučenie, odsúdenie, smrť na križi a pochovanie. Veriaci sa schádzajú o 3-tej hodine popoludní do kostolov, aby znova a znova zažili vykupiteľskú smrť Ježišovu.

Pokusme sa v krátkosti predstaviť o čo vlastne išlo na prvý Veľký Piatok a o čo ide po Veľké Piatky až do dnes. Keď sa nad niekým vynesie rozsudok, všetko sa odohrá svojím nemilosrdným rytmom. Aj u Ježiša. Rímsky miestodržiteľ ho síce niekoľkokrát uznal za nevinného, ale odsúdil ho predsa len odsúdil, z politických dôvodov. Ale to nie je v skutočnosti pravý dôvod Ježišovej smrti. Najmä ak sa vezme do úvahy, že Ježiš mal na tisíc možností vyhnúť sa pomste náboženskej vrchnosti svojej krajiny s ktorou sa vlastne dostal do konfliktu. Keď vojak padne v boji za svoju vlasť, alebo keď niekto umrie na starobu, alebo na infekčnú chorobu, odpoveď na otázku - prečo umrel - je zrejma. Isteže, aj v týchto prípadoch dôvod smrti leží kdesi za hranicami možnosti výskumu ľudského ducha. Ale to už raz patrí k životu - povie sa! Ježiš však nepadol v boji, nepodľahol presile, nestal sa obeťou víru alebo dajakej nehody, ani ho nezastihol potmehúdsky osud. Inými slovami, jeho život sa odohral aj inak. Otázka a či problém spočíva práve v tom, že sa tak nestalo. Do blízkosti pravdy sa nik nedos-

tane ak nevezme do úvahy slová vyslovené pri poslednej večeri: "Toto je moje telo, ktoré sa za vás vydáva, toto je moja krv, ktorá sa za vás vylieva." Odpoveď na otázku - prečo umrel Ježiš z Nazaretu - treba hľadať tu a nikde inde. Ježiš veľmi dobre vedel, že mu jeho nepriatelia stroja úklady, mohol sa im vyhnúť, ale tak neurobil, lebo chcel svojou smrťou niečo dosiahnuť.

Evanjelium to charakterizuje slovami, ktoré sú pre veriacich síce veľmi ošúchané. Ľudí úprimne hľadajúcich pravdu však naplnia úžasom a radostným vzrušením. Ježiš svojou smrťou chcel vykúpiť človeka, každého jedného človeka od Adama až po posledného obyvateľa tejto planéty.

Čo sa však myslí pod výrazom vykúpenie. Predovšetkým treba spomenúť, že ide o typický výraz židovsko-kresťanskej náboženskej tradície. Sem-tam sa síce stretne aj v iných veľkých svetových náboženstvách, kto však pozorne skúma jeho obsah, hneď zbadá zásadné rozdiely. Spasiť v kresťanskom ponímaní znamená umožniť človeku, ktorý sa mravným prečinom odsúdil k ničote, nezmyselnosti a absolútnej bytostnej frustrácii, návrat k zraňu bytia a života, ba viac, k nekonečnému ohnisku stvoriteľskej lásky Božej. Dno prvé nič pred stvorením sveta bolo v určitom zmysle dobré, neškodné, číry fakt, že nič nejestvovalo. Napísal Guardiní, ku ktorého intuíciám sa budeme v nasledujúcich odstavcoch vracaať. Mravnou vinou - hriechom sa však objavilo iné nič, iná ničota, nič zničenia, smrti, nezmyselnosti, bytostného sklamania toho, čo jestvovalo, a do tejto ničoty upadá hriešny človek, pravdaže bez toho, že by dosiahol až anulovanie svojho bytia, že by tak povediac zhasol, rozplynul by sa v nejestvovanie, lebo to nie je v moci človeka, ako nebol schopný povolať niečo z ničoho do jestvovania, tak nie je schopný obrátiť nič v niečo čo jestvuje. Vykúpenie, spása skrze Ježiša Krista je teda Božím podujatím rehabilitovať človeka v jeho bytostnom zameraní, v jeho jadre, v jeho podstate. A tu sa mimovoľne natíska otázka, či bolo nutné voliť práve túto cestu? Nemal Boh naporúdzi aj iné možnosti? Prečo volil práve uoporiť sa, buziť a násilnú smrť svojho vyslanca svetu na spásu ľudstva? Prečo jeho vyslanec a syn mal ísť za človekom, za stratenou ovccu až na dno ľudskej zvrh-

losti a vziať na seba všetky následky mravnej biedy, najmä muživú telesnú a duševnú bolesť? Bol by však dal človeku presvedčivý dôkaz Božej lásky, keby nebol vzal na seba najhroznejšiu kliatbu hriechu bolesť a smrť? A tak mu nik z ľudí nemôže vyčítať, že nepozná pravú tvár ľudskej zloby, že nemá skúsenosť toho, čo sa nazýva ľudská vina a že nežil s ňou až do konca. Číry človek nie je schopný takého niečoho, lebo je menší ako vina, ktorej sa dopúšťa on a ostatní ľudia. Lebo veľkosť ľudskej viny sa nemeria iba vo vzťahu k človeku, ktorý sa jej dopustil, ale aj vo vzťahu k tomu, ktorého svojím previnením urazil. Lebo človek môže zlo spáchať, ale nemôže vlastnými silami jeho ničivú skazu ani zmerať ani zastaviť. A ešte menej sa jej zbaviť. Zníeta sa pod ňou, rúti sa do ničoty, zúfa si, ale ostáva bezmocný. S hriechom sa mohol vyporiadať len Boh. Len On ho môže posúdiť, len On ho môže zmerať, premôcť, zničiť.

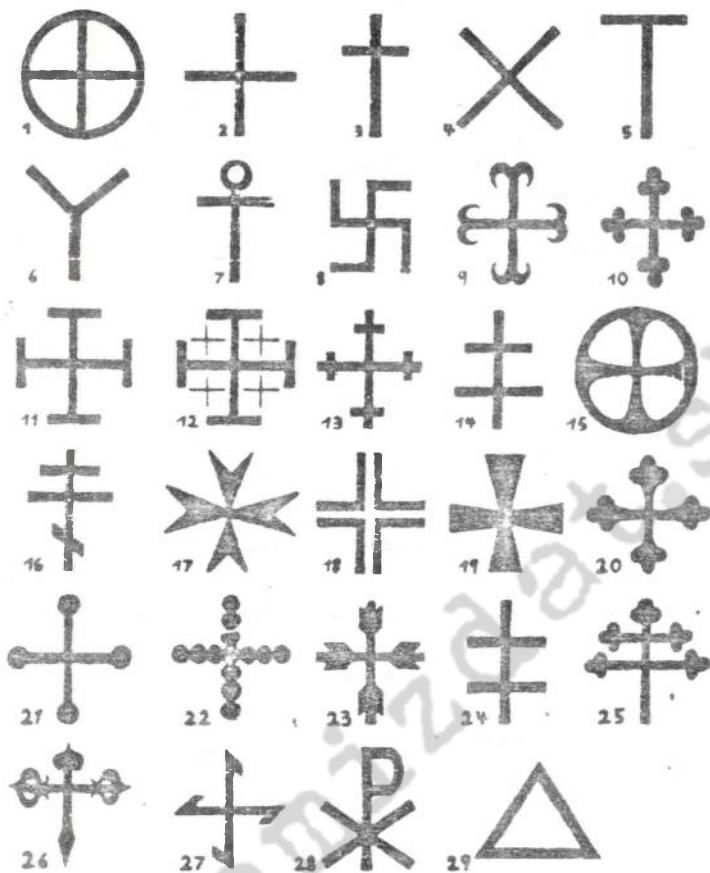
Vykúpenie v kresťanskom zmysle slova spočíva v tom, že Boh tým, že sa stal človekom v ľudskom tele, v ľudskom duchu, v ľudskom srdci, v ľudskom cte, skrátka v ľudskom bytí nekonečným spôsobom a s definitívnou platnosťou zúčtoval s vinou, ničotou, ktorú spôsobil. To bol Ježiš, to bol zmysel jeho vstupu do ľudskej rodiny a to je podstata spásy, ktorú priniesol. Nikto neumierať tak ako On. Lebo On bol životom samým. Nikoho hriech tak nezafažil, nepotreštal ako Jeho, lebo On bol absolútnou čístotou. Nikto nezakúsil horkosť pádu do orej zlej ničoty tak, ako On. Nikto nezažil desivú opustenosť tých, ktorí opustili Boha tak bolestne, ako On. Preto Cirkev o ňom v kráde hovorí, že zostúpil do pekla, do rieše stratenosti, do ničoty. Cdtiať malo s Ním povstať nové stvorenie, stvorenie, ktoré už jestvuje, ale sa musí vyslobodiť z bahna biedy, zo svojej ničoty. Smrť Ježiša Krista bola čistým konaním, bez tieňa pasivity, výhrady, vyhýbania, všetko - telo i duch, srdce i rozum, cit a vôľa, všetko sa vydalo ohňu nesmierneho, všetko vyplňujúceho utrpenia, lebo sa vydal súdu za viny celého ľudského pokolenia, stotožniace sa s nimi, takmer až do jadra svojej osobnosti. Až keď dosiahol najnižší stupeň ľudského pokusu o sebazničenie, mohol zachrániť všetkých i tých najväčších vinníkov. Tým, že vzal na seba všetky nerestí

a neprávostí človeka, že prenikol všetko svojím čí- s- svedo-
mím, že prežil, pretrpel, premodlil celú ľudskú mravnú hanbu,
rozťal všetky zauzleniny, zahnal všetky prízraky, roztrhal a
polámal všetky púta, uvoľnil napätie a dal všetkému bytiu nový
SMER.

Odohralo sa to v onej noci, v druhej noci ničoty, v ktorej
bol stvorený svet pretvorený. Hľa, prečo je Veľký Piatok skutoč-
ne veľkým. A prečo je veľkonočné ráno s jeho zmŕtvých vstaním
nemysliteľné bez Neho!

SYMBOLICKÉ KRÍŽE

1 kolesový	9 kotvový	19 mašľový
2 grécky	10 trojlistkový	20 tolosanský
3 latinský	/ ďatelinkový /	21 jabličkový
/ golgotský /	11 barlový	22 guličkový
4 andrejský	12 jeruzalemský	23 ratolestový
/ mrežový /	13 otočný	24 rovnoramenný
5 antoniovský	14 lotrinský	25 kardinálský
/ forma T /	/ patriarchálny /	26 jakubský
6 vidlicový	15 svätiteľský	27 bákový
7 kríž s uškom	/ tonzúrový /	28 monogram Krista
/ egyptský /	16 ruský	29 trojičný
8 svastický	/ byzantský /	
/ germánsky /	17 johanitský	
	/ maltézske /	
	18 zdvojený	

MYŠLIENKY

Musíme sa spasiť spolu. Musíme prísť k Bohu spoločne. Nesmieme k nemu prísť jedni bez druhých. Musíme vstúpiť spoločne do domu nášho spoločného Otca.

/ Peguy /

Pravá láska vždy koná jedno : prepúšťa iného do jeho skutočnosti, dovoľuje inému, aby bol sám sebou, želá si, aby sa stal sám sebou.

/ R. Guardini /

Radosť nespočíva vo veciach, ktoré nás obklopujú, ale vo vnútri našej duše.

/ sv. Tereza z Lisieux /

Čím je duša kresťanskejšia, tým viac dobra zbeadá v ľudoch.

/ D. H. /

Ruženec Panny Márie je najlepším prostriedkom na dosiahnutie dvojakého cieľa : dobre sa modliť a správne žiť.

/ Pius V. /

Ruženec je strom života, čo kriesi mŕtvych, uzdravuje chorých a udržuje pri živote zdravých.

/ Mikuláš IV. /

Človek môže dosiahnuť spásu bez sviatostí, ale nie bez modlitby.

/ K. Rahner /

Milovať Boha znamená plniť jeho vôľu. A jeho vôľa sa dá poznávať každú chvíľu v obyčajných veciach.

/ D. Conside /

Kto nenosí nebo v sebe, ten ho márne hľadá v celom vesmíre.

/ K. Sonnenschein /

Kto nemá čo stratiť, je bohatý.

/ čínske príslovie /

Skutky sú plody, slová len lístie.

/ anglické príslovie /

Gram dobrého príkladu zaváži viac ako metrák slov.

/ sv. Fr. Salezský /

Boh nám neodníma bremená, ale posilňuje ramená.

/ F. Grillparzer /

Človek môže podplatiť tyranov, oklamať zradcov, zaliečať sa diktátorom, ale Božiu lásku je možné získať len láskou.

/ P. Sheen /

Pokoj v duši, znamená pokoj v určitom poriadku, kde hmotné veci sú podriadené telu, telo duši, osobnosť blížnemu a Bohu.

/ P. Sheen /

Daj mi zdravý rozum, Pane, nech vidím dobro okolo nás, nech sa hriechom nevydesím, nech ho viem napraviť včas.

Daj mi prosím, humor Pane, a milosť, aby som chápal vtíp, nech mám radosť zo života a viem druhých potešiť.

/ sv. Tomáš Mórus /

Robme, čo môžeme robiť. A Boh pripojí to, čo nám chýba.

/ sv. Don Bosco /

Na zhotovenie dobrého obrazu je potrebné svetlo i tieň.

/ L. Uhland /

Sloboda nie je vecou priestoru, ale srdca.

/ K. Rahner /

Čím lepší sme my, tým lepší sú ľudia okolo nás.

/ Rothe /

Láska, podobne ako život, nie je pohodlný a pokojný stav, ale veľké a nádherné dobrodružstvo.

/ Payol /

Ak si niekto namáča ruku do vody v mise,
ak niekto dúcha do mecha, aby udržiaval oheň,
ak niekto na svojom pracovnom stole vypisuje nekonečné
stĺpce čísiel,
ak niekto v páľave slnka pracuje v bahne ryžových polí,
ak niekto stojí v horúčave žeraviny vysokej pece,
a súčasne pritom nežije tým istým duchovným životom,
ako by sa modlil v kláštore, svet nikdy nebude zachránený.

/ Gándhí /

Sedem spoločenských hriechov

- politika bez zásad
- bohatstvo bez práce
- pôžitky bez kontroly svedomia
- vedenie bez charakteru
- obchod bez morálky
- veda bez humánosti
- služba Bohu bez obetí

/ Gándhí /

Na svete je všetko problematické okrem lásky.

Kto ju prežíva zbavuje sa problémov.

Láska, ktorou je Boh v nás, vám ukáže cestu, po ktorej ísť; povie vám : " Teraz pokľaknite! " alebo " Teraz konajte! "

/ C. Caretto /

Viera má svoj život, a preto aj svoje premeny
a svoj vývoj.

Viera sa realizuje silami ducha a srdca, úsudkom a ver-
nosťou, teda celým vnútorným životom, a všetko, čo sa v ňom
odohráva, pôsobí na ňu, preto budú neustále vznikať pochybnos-
ti, bezradnosť a prekážky.

/ R. Guardini /

Život, smrť a láska idú spolu.

Najskôr majú podobu šťastia, pohybu, úspechu, rastu,
radosti.

Ke sú tu aj obrazy prehry, zúfalstva, bodu mrazu, pádu.

Láska dokáže človeka korunovať, ale aj križovať.

Láska človeka križuje, aby vzápätí zmŕtvychvstal.

Život, smrť a láska idú spolu.

/ D. E. /

Človek je ako nádoba.

Stále čaká, čo kto do nej naleje.

Modlitba mladého kresťana k Panne Márii:

Presväťá Panna!

Zachovaj mi srdce čisté - aby ťa vedelo milovať.

Daj mi srdce silné - aby vedelo zniesť každú ťažkosť
a smútok.

Srdce šlachetné - aby sa vedelo darovať a mať súcit.

Srdce veľkodušné - aby vedelo ďakovať a odpúšťať.

Srdce láskavé - aby vedelo milovať, aj keď ho nemilujú.

Srdce smelé - aby ho nevedeli zroniť ľahostajnosť a vý-
smech iných.

Srdce horlivé, zapálené túžbou šíriť Krista.

Srdce ranené láskou ku Kristovi a plné jeho ohňa.

Nemali by sme sa nikdy nenávidieť. Veď máme tak málo
času na to, aby sme sa milovali.

/ Van der Meersch /

Albert Einstein

VŠETKO JE INAKŠIE

/K 110. výročiu narodenia Alberta Einsteina/

Často sa rozprávala anekdota o piatich všeobecne platných hodnotách, ktoré zanechalo ľudstvu päť najväčších židov v dejinách. Ako posledný z nich je A. Einstein: ukázal vraj, ako všetko, čo priniesli jeho predchodcovia je RELATÍVNE. Niet pochyb o tom, že jeho špeciálna /1905/ a potom všeobecná /1916/ TEÓRIA RELATIVITY naruby obrátila ustálenú podobu newtonovskej fyziky, vtláčila iné dimenzie kozmického priestoru a otvorila exaktným vedám nové a neznáme cesty. Málo ľudí vtedy tomu rozumelo, ale termín "teórie relativity" sa stal čarovným zariakadlom, mýtom novej éry ľudstva. Jeden z účastníkov vystúpenia A. Einsteina v Ženeve r. 1932 - Konrád Berkovics - zveroval sa v liste svojím priateľom: "všetci, čo naň pozerali, videli v ňom zosobnenie vesmíru. Mal nadľudské čaro."

Predstava o Einsteinovom mozgu /ako predtým o Newtonovom/ sa stala pre romanopiscov výrazom pre víziu geniálnej myšlienky, ktorá presahovala možnosť bežného chápania. Keď Einstein navštívil v Arizone istý indiánsky kmeň, posadili mu na hlavu čelenku s perami a nazvali ho "Náčelníkom Veľkej Relativity." Bez toho, aby mu plne porozumeli, stal sa idolom a symbolom vrcholu poznania.

A predsa Einstein sám, ako zrelý a všetkými uznávaný vedec, písal r. 1949 v liste priateľovi Solovievovi: "Nieto ani jediného pojmu, o ktorého stálosti by som bol presvedčený." Rabínake "VŠETKO JE INAKŠIE," ktoré podnecuje k neprestajnému prehodnocovaniu všetkých získaných poznatkov, neprestalo pre zvedavého a naprosto poctivého človeka platiť v nijakom okamžiku.

Oslavovaný ako príklad vrcholného vzopnutia vedy, pochyboval tento skromný a roztržitý muž s večne strapatými vlasami a porúšenými nohavicami stále odznova o svojej vlastnej cene a pri tom mu ani raz neprišlo na um cítiť sa nadradený nad hocikým z ľudí. "Cítim potrebu niest čo najjednoduchší spôsob života" - zveroval sa takmer zahanbene, "a neraz pocitujem pritažlivé podozrenie, že ročičujem od svojich bližných viacej než treba" /MEIN WELTBILD/. Keď ho v r. 1919 žiadali, aby názorne vysvetlil obsah teórie relativity, zažartoval: "Pre Nemcov som teraz nemeckým vedcom a pre Angličanov švajčiarskym židom. Stačí, aby sa v Nemecku zmenili politické pomery a všetko bude naopak!"

Budúcnosť ukázala, že v tomto žarte bolo čosi proročského. Po náraste nacistického vplyvu sa dočkal vylúčenia z Pruskej akadémie vied, nacistická tlač označila jeho objavy za "židovské kecy" /1933, Völkischer Beobachter/, a keď aj americký ženský vlastenecký spolok chcel "zachraňovať" Spojené štáty protestom proti jeho príchodu, blahožičil ich starostlivej pozornosti: aj Rím kedysi "bol zachránený pagotom oddaných husí."

Ani v najťažších chvíľach života mu nechýbal zmysel pre humor a keď prichádzali okolnosti, keď ho zmáhalo sklamanie. Za takých okolností prechádzal sa po miestnosti a tieseň menil na tóny huslí. Tie k nemu patrili neodlučne, inšpirovali ho a z ich hudby sa rodili nápady. Vtedy pripomínal Sherlocka Holmesa. Niekedy dokonca aj koncertoval /napr. v pražskej Uranii/. Po recenzii v ktorýchsi novinách sa smial, že autor článku ho lepšie pozná nie ako vedca ale ako "veľkého hualistu." Traduje sa legenda, že raz po vlastnom krátkom preludovaní na piano sa uzavrel do svojej pracovne a keď z nej konečne vyšiel, niesol balík výpočtov a v ňom svoj slávny vzorec.

Einsteinovo detstvo v Ulme, kde sa narodil 14.3.1879, poznamenali svojím vplyvom jeho otec Herman, citlivý na krásu a usporiadanosť prírody a strýko Jakub, ktorý cieľavedome ho viedol k matematike. Zraňovala ho rasová a náboženská nenávisť, s ktorou sa musel vyrovnávať na miestnej katolíckej škole /židovskej v meste nebolo/. Až za gymnaziálnych štúdií mu rabin umožnil hlbšie preniknúť do Starého zákona.

V jednotlivých časových vrstvách tisícročného rastu biblických textov vybadal stopy úľasného vzrastu od archaického náboženstva strachu k viere, založenej na mravnosti a láske. Preň ani pri tomto poznaní mu vývoj náboženstva nekončil: jeho dozrievanie a postupnú kultiváciu si uvedomoval nad knihami Barucha Spinozu.

Potom s rodičmi presídlil do Talianaka. V Zürichu študoval matematiku a fyziku, v Berne pracoval na Patentovom úrade, v Prahe /1910-11 profesorom teoretickej fyziky/ sa vydával po stopách Tycha de Brache a Johanna Keplera. "Vy sám ste Keplerom" - hovoril mu tu Max Brod a v neakoršom románe "CESTA TYCHA DE BRAHE K BOHU" sa pokúsil vtláčiť Keplerovi prvky Einsteinovho dialektického myslenia /Streitbares Leben/. O Galileovi a hľadani pravdy povedal často citovaný výrok: "Načo toľko námah a mravných sporov! Veď pravda trvá nezávisle na hlupákoch, ktorí jej chcú stáť v ceste. Pravda omnoho silnejšia než ja!" - A predsa sa aj on bil za mnohé pravdy. Podnecoval ho k tomu zjaterný cit pre spravodlivosť. "Povinnosťou každého človeka je byť príkladom čistoty a mať odvahu zachovať si mravné presvedčenie v spoločnosti cynikov" - písal v liste Marxovi Bornovi. "Oddávna sa usilujem takto postupovať - ale so striedavým úspechom" - dodal so skromnosťou. Dobro, krása a pravda sa preň stali rozhodujúcimi ideálmi, z ktorých čerpal všetkú svoju smelosť vo vede a v živote.

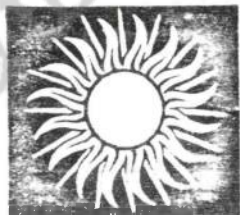
"Najkrásnejšie, čo môžeme prežívať, je tajomstvo" - to neraz oduševnene vykonával. "Vedomie, že existuje niečo pre nás nepreniknuteľné, prejav najhlbšieho ROZUMU a najžiarivejšej KRÁSY pre nás dostupných len v najjednoduchších formách, prebúda naozajstnú nábožnosť. V tomto zmysle patrí k hlboko nábožným ľuďom..." Zo skutočného poznania sa v človeku rodí úžas pred vznešenosťou a poriadkom všetkých zložiek vesmíru. Tak tu - od strachu cez mravné uvedomovanie a zážitok lásky - zreje ten, kto je opravdový a čistý, ku KOZMICKEJ NÁBOŽNOSTI. Tým vynikali "náboženský géniovia všetkých čias!"

Črty tejto nábožnosti vybadal Einstein už v rade biblických Dávidových žalmov a medzi veľkými židovskými prorokmi. Navyše mu prebleskovala zároveň do stále väčšej šírky - práve tak ku Demokritovi ako k Františkovi z Assisi. "Dost' rozšírená fá-

za, že som ateistom, sa zakladá na veľkom omyle" - vyhlásil. "Kto toto vyčítal z mojich teórií, tak z nich nič nepochopil." Z koreňov, ktoré sáli vlahu zo Starého zákona sa rozrástla Evanjeliova viera v nezdolateľnú vnútornú silu, objímajúcu všetko ľudstvo a celý vesmír.

"VŠETKO JE INAKŠIE" - zaznieva z rabínskej anekdoty i z Einsteinovho poznania. Jedinou konštantou, jediným pevným bodom Archimedovým zostávajú mravné hodnoty, vedomie mravnej zodpovednosti, ktoréhokoľvek človeka za ostatných ľudí.

/U_susedov¹ pre RaM napísal K.A.O./

MODLITBA INDICKÉHO KREŠŤANA

po návrate z mesta domov na vidiek

Nestažujem sa,
že tu nie je elektrické osvetlenie.
Ale ďakujem, Pane,
za trblietavé hviezdy a striebristý mesiac.

Nestažujem sa,
že nemôžem tu ísť do opery.
Ale ďakujem, Pane,
za symboliku vtákov sediacych na stromoch.

Nestažujem sa,
že nie je tu múzeum, ani sochy,
Ale ďakujem, Pane,
za motýle hrajúce sa s divými kvetmi.

Nestažujem sa,
že tu nemáme vodovod.
Ale ďakujem, Pane,
za hučiaci vodopád a monsúnový dážď.

Nestažujem sa,
že tu nie je telefón.
Ale ďakujem, Pane,
že sa môžem modliť za priateľov.

Nestažujem sa,
že tu nie je pohostinstvo.
Ale ďakujem, Pane,
že ľudia, moji susedia sú pohostinní.

Nestažujem sa,
že tu nežijú veľkí filozofi.
Ale ďakujem, Pane,
že môžeme veriť v Teba.

Nestažujem sa,
že sme tu nevzdelaní a chudobní,
ale ďakujem, Pane,
že si nás obohatil, že môžeme milovať iných.

KNIHY

Pokiaľ človek nebráni dobro, neodvratne
sa stáva nositeľom zla. Stáva sa tým i
ľahostajnosťou. Nad ňu niet nič hor-
šieho, lebo práve ona rodi netu-
skosť.

Tengiz Abuladze

Vo získaní dobrých priateľov naj-
lepším ziskom sú dobré knihy.

Ch. C. Colton

Hlavným účelom vzdelania nie je
učieť, ale konať.

H. Spencer

ENCYKLIKA
SVÄTÉHO OTCA
JÁNA PAVLA II.

SOCIÁLNA
STAROSTLIVOSŤ

sa modlili za mier a zaviazali sme sa, že sa on budeme usilovať - každý vo vernosti vlastnému náboženskému vyznaniu - dokázalo všetkým, do akej miery sú aj náboženskými otázkami mier a nevyhnutný rozvoj "celého človeka a všetkých ľudí" a ďalej tiež, že plné uplatňovanie jedného i druhého závisí na vernosti nášmu povolaniu veriacich mužov a žien. Pretože predovšetkým závisí od Boha.

48. Cirkev dobre vie, že nič, čo sa uskutočňuje v čase, sa nestotožňuje s Božím kráľovstvom, ale že všetko, čo sa na tomto svete vykoná, je iba odrazom, a v určitom zmysle aj predzvesťou slávy toho kráľovstva, ktoré očakávame na konci dejín, až sa Pán vráti. Toto očakávanie však nikdy nemôže byť výhovorkou pre nezaujímajúce sa ľudí v ich konkrétnom osobnom postavení a v ich spoločenskom, národnom a medzinárodnom živote, pretože toto všetko - najmä dnes - sa navzájom podmieňuje.

Nebude ľahšie ani stratené nič z toho, čo - hoci je to nedokonale a dočasne - sa môže a sa uskutočníť solidárnym úsilím všetkých a božou milosťou v určitom historickom období, aby sa ľudský život stal "ľudskejší". Učí tomu Druhý vatikánsky koncil v krásnom texte konštitúcie *Gaudium et spes*: "Lebo hodnoty, ako je ľudská dôstojnosť, bratské spoločenstvo a sloboda - slovom všetko dobré ovocie prírody a našej pracovitosti - ktoré sme najprv rozšírovali v Duchu Pána a podľa jeho prikazu tu na zemi, tie isté nájdeme potom, pravda, očistené od každej škvrny, ozlarené a pretvorené, až Kristus odovzdá Otcovi "večné a všeobecne kráľovstvo...", ktoré je už tu na zemi prítomné tajoaným spôsobom." (39)

Božie kráľovstvo sa teraz spritomňuje predovšetkým slávením Eucharistie, ktorá je obetou Pána. V toato slávení plody zeme a ľudskej práce - chlieb a víno - sa tajoane, ale skutočne vo svojej podstate prebiehajú pôsobením Ducha Svätého a slovami kňaza na Telo a Krv Pána Ježiša Krista, Syna Božieho a Márinho, prostredníctvom ktorého kráľovstvo Otca prišlo medzi nás.

Dobrá tohoto sveta a práca našich rúk - chlieb a

Alojz Bogliolo

FILOZOFICKÁ ANTROPOLÓGIA

PRAVDA O ČLOVEKU

(Gnozeológia - Psychológia)

Preložil

A. Devínsky

Zrevidoval

Jozef Zlatňanský

Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda

Rim 1976

O B S A H

Uvod	5
PRAVDA O BYTÍ ČLOVEKA	15
I. Od pravdy o bytí k pravde o člověku	15
1. Historická úvaha	15
2. Teoretická úvaha	20
II. Znovunadobudnutie Integrálnej ľudskej skúsenosti	25
1. Historická poznámka	25
2. Pojem skusenosti	28
3. Vlastnosti rozumovej skusenosti bytia	31
4. Závery	40
III. Človek - syntéza ontológie	40
1. Moderná filozofia ako antropológia	40
2. Človek ako totalita bytia	44
3. Človek ako podstatný vrchol vesmíru	45
4. Človek ako vrchol vnútornosti (interioritas)	49
5. Človek ako vrchol vesmírného života	51
6. Človek ako vrchol vesmírných štruktúr	53
TERMINOLOGICKÁ POZNAMKA	56
1. Transcendencia — imanencia	56
2. Transcendentný a transcendentálny	58

PRAVDA O ĽUDSKOM POZNANÍ . . .	62
I. Povaha ľudského poznania (natura) . . .	62
1. Historická poznámka	62
2. Poznanie ako stotožňujúca činnosť	63
3. Poznanie abstrakciou (cognitio per abstractionem)	67
4. Poznanie účasťou (cognitio per participationem)	68
5. Povaha rozumového poznania	69
6. Tvorivosť rozumového poznania	72
II. Pôvod ideí a všeobecné pojmy (universalia) . . .	77
1. Pôvod ideí	77
2. Realizmus všeobecného	79
Historická poznámka	79
Teoretické zásady	81
3. Vzťah medzi jednotlivým a všeobecným	84
III. Rozumové svetlo (lumen Intellectuale) . . .	86
IV. Zložky ľudského poznania	89
1. Ľudské poznanie je zmyslovo-rozumové	89
2. Ľudské poznanie je svojou povahou objektívno-subjektívne	92
3. Ľudské poznanie je svojou povahou pasívno-aktívne	94
4. Ľudské poznanie je bytnostné (essentialiter) intuitívno-uvažujúce	97
5. Iné zložky ľudského poznania	100
6. Jestvujúce a možné	102
7. Ľudské poznanie je bytnostne (esenciálne) imanentno-transcendentné	113
V. Bytnostné (esenciálne) atribúty poznania . . .	116
1. Úvodom	116
2. Atribút pravdy	118
Problém omylu	119

3. Atribút jasnosti (evidencia)	122
Problém nejasného a zmäteného poznania	123
4. Atribút istoty	126
Problém pochybnosti	127
Pozitívna hodnota pochybovania	128
5. O zásadnej kritičnosti filozofie	131
VI. Hodnota ľudského poznania	136
1. Poznámka	136
2. Hľadanie rozhodujúceho princípu	136
3. Závery	139
4. Kritika gnozeologických systémov	141
Skepticizmus a problematicizmus	141
Relativizmus a jeho tvrdenia	143
Fenomenalizmus a jeho tvrdenia	145
Pozitivismus a jeho tvrdenia	146
Idealizmus a jeho požiadavky	147
Existencializmus a jeho požiadavky	149
Nedostatočnosť sprostredkovania (mediácie)	151
PRAVDA O DUCHU ČLOVEKA	153
I. Vôľa: pôvod, povaha, vlastnosti	153
A. PÔVOD VOLE	153
1. Poznámka	153
2. Vôľa sa rodí z poznania	154
B. POVAHA (NATURA) VOLE	157
Poznámka: špecifikácia aktov a špecifikácia schopností	162
C. POVAHA (NATURA) SLOBODY	163
1. Poznámka	163
2. Korene slobody	165
3. Záver	167

D. VZTAH MEDZI ROZUMOM A VOLOU	168
1. Prvenstvo rozumu (intelektualizmus)	169
2. Prvenstvo vôle (voluntarizmus)	170
II. Prírodnosť (natura) ľudskej duše	173
1. Historická poznámka	173
2. Základná teoretická zásada	175
A. DUŠA JE SVOJOU PRÍRODZENOSŤOU (NATURA) SAMOJESTVUJÚCA	176
1. Dôkaz z povahy (natura) rozumového poznania	176
2. Dôkaz z povahy (natura) chcenia	180
3. Dôkaz z povahy (natura) slobody	181
B. DUŠA JE SVOJOU PRÍRODZENOSŤOU (NATURA) JEDNODUCHÁ A DUCHOVNÁ	183
1. Poznámka	183
2. Dôkaz v vlastnosti postrehu bytia	183
3. Dôkaz z vlastnosti rozumového poznania	184
4. Záver	185
C. DUŠA JE SVOJOU PRÍRODZENOSŤOU (NATURA) NESMRTELNÁ	186
Záver	188
III. Atribúty ľudskeho ducha	189
1. Analógia medzi poznaním Božím a poznaním ľudskeho ducha	189
A. ROZUMOVÉ ATRIBUTY	192
B. OD VESMÍRNYCH ATRIBUTOV K ATRIBUTOM DUCHA	193
1. Duša obsahuje nehmotným spôsobom kladné vlastnosti hmotného súcna	193
2. Duša obsahuje nadpriestorovým spôsobom kladné vlastnosti rozložitého a priestorového súcna	195

3. Duša obsahuje nečasovým spôsobom kladné vlastnosti časného súcna	196
4. Duša obsahuje jednoductým spôsobom hodnoty zložitého a mnohorakeho súcna	198
5. Duša obsahuje superdynamickým spôsobom všetok dynamizmus hmotného sveta	200
6. Závety	202
Antropológia a teológia	202
Správny pojem ducha	203

• • •

Dodatok:

OVOD DO FILOZOFIE DEJÍN	209
1. Od pojmu človeka k pojmu dejín	209
2. História a historicizmus	211
3. História a « dejiny spásy »	214
<i>Zoznam použitých filozofických výrazov . . . . .</i>	<i>217</i>

• • •

Antropologické zameranie modernej filozofie má svoje hlboké korene, ktoré siahajú ďaleko. Je to pomalé a takmer nebadané dozrievanie kresťanského myslenia, nabitého vznešenými ľudskými hodnotami, ktoré revolučne pôsobilo a ďalej pôsobí vo svete. Je to pomalé uvedomovanie si toho postavenia, ktoré má človek v Biblii a ešte viac v kresťanskom posolstve Vtelenia.

Už dva tisíce rokov tieto pravdy znútra prekvasujú celú európsku kultúru a dávajú jej základný zmysel. Vnútorňa logika kresťanskej náuky vedie rozhodne k zdôrazneniu ľudskej osoby. Filozofia, ktorá sa stala antropológiou a historické udalosti vyústili do antropocentrickej explózie, ktorej sme dnes svedkami.

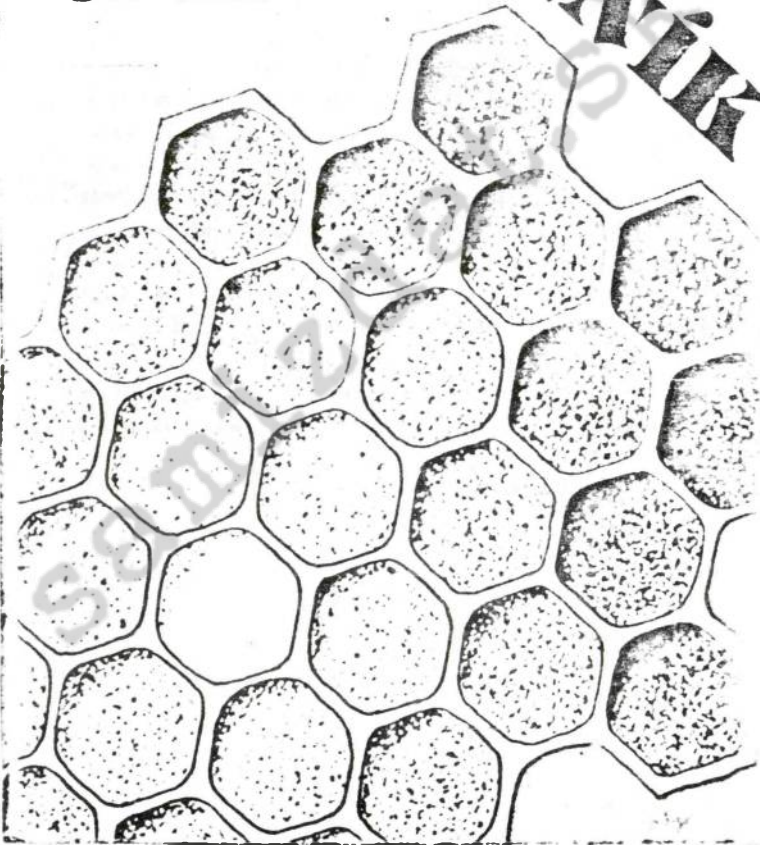
Keď stúpenci francúzskej revolúcie chceli nastoliť nový vek slobody, rovnosti, spravodlivosti a bratstva, mysleli, že zničia kresťanstvo a nezbadať, že vlastne napomáhajú dozrievanie jeho sociálnych myšlienok. V tomto zmysle treba tiež chápať i Chartu ľudských práv, ktorá je základom Organizácie spoločnosti národov.

• • •

Juan
Carlos
Ortiz

UCLEVAIR

O b s a h

PRVÁ ČASŤ - NOVÉ VÍNO	7
1. Evanjelium podľa svätých veriacich v evanjelium	7
2. Evanjelium Kráľovstva	16
3. Sluhovia Kráľovstva	27
4. Život v Kráľovstve	36
5. Kyslík Kráľovstva	46
6. Láska k bližným	54
7. Bratská láska	61
8. láska na spôsob zemiakovej kaše	73
9. Reč kráľovstva	79
10. Otvorené oči	91
DRUHÁ ČASŤ - NOVÉ POZICE NA VÍNO	101
11. Navždy dieťaťom?	101
12. Rast	115
13. Členovia alebo učeníci?	125
14. Formovanie učeníkov	137
15. Svätá protestantská tradícia	148
16. Meniace sa tradície	158
17. Po nedeľnom ráne	164
18. Bunka	174
19. Zasiľbenie Otcovo: Nové srdce	184
20. Zasiľbenie Otcovo: Nová moc	192

Existuje len jedna cirkev. V Novom zákone nikdy nemuseli vymýšľať pre cirkev meno, lebo bola len jedna. Keď som bol v Charlotte, v Severnej Karolíne, počul som, že v tejto meste je 400 cirkví. To nie je skutočná pravda. V Charlotte je jedna cirkev rozbitá na 400 kusov. V každej lokalite môže byť len jedna cirkev. A tak musíme zistiť, ako dať kúsky znovu dohromady. Mali by sme ísť na vrch najvyššej budovy a povedať: "Pane, ukáž mi cirkev v tomto meste, ako ju vidíš Ty". My sme krátkozrakí. Myslíme si, že Boh sa díva len na náš zbor cez dlhý ďalekohľad z neba a hovorí: "Aké je všetko krásne! Aký krásny organ si kúpili...aké si zaobstarali krásne koberce".

Počujte - On sa díva dolu a plače. Cez slzy hovorí to, čo Ježiš povedal, keď plakal nad Jeruzalemom: "Koľko rás som chcel zhromaždiť tvoje deti, tak ako sliepka zhromažďuje svoje kuriatka pod krídla, ale nechceli stáť Hľa, zanecháva sa vám váš dom pustý" (Mat. 23, 37-38). On vidí všetkých kazateľov mesta ako spolupastierov Jeho jednej cirkvi. Ak sú spolupastieri, mali by sa stretávať, mať obecnosť, silovať sa navzájom. Mali by dokonca spolu ísť, ako dvanásť kazateľov Jeruzalemskej cirkvi. Oni sú staršosťvom mesta, starší, poverení starostlivosťou o Božie stádo.

LEGENDY A KRONIKY KORUNY UHERSKÉ

VYŠEHRAĐ

OBSAH

11 Latinské písemnictví v Uhrách 11. až 14. století	
Knížka mravních naučení svatého krále Štěpána králeviců	
Imrichovi	
39 Úvod	
40 Poznámky	
41 Edice	
41 Literatura	
43 Překlad	
52 Komentář	
Život svatých poustevníků Svorada vyznavače a Benedikta	
mučedníka, sepsaný blahoslaveným Maurem, biskupem	
pětikostelakým	
56 Úvod	
60 Poznámky	
61 Edice	
62 Literatura	
65 Překlad	
68 Komentář	
Větší legenda svatého Štěpána krále	
74 Úvod	
77 Poznámky	
78 Edice	
78 Literatura	
79 Překlad	
87 Komentář	
Menší legenda svatého Štěpána krále	
92 Úvod	
94 Poznámky	
94 Edice	
94 Literatura	
96 Překlad	
99 Komentář	
Legenda o svatém Štěpánu králi sepsaná biskupem	
103 Úvod	
105 Poznámky	
106 Edice	
106 Literatura	
108 Překlad	
114 Komentář	
Menší legenda svatého biskupa Gerarda	
118 Úvod	
121 Poznámky	
123 Edice	
123 Literatura	
125 Překlad	
128 Komentář	
Legenda o svatém Ladislavu králi	
132 Úvod	
135 Poznámky	

- 136 Edice
- 137 Literatura
- 138 Překlad
- 141 Komentář

Život svatě Markěty z řádu kazatelů

- 145 Úvod
- 151 Poznámky
- 153 Edice
- 154 Literatura
- 155 Překlad
- 164 Komentář

Děje Uhrů mistra P., řečeného Anonymus

- 169 Úvod
- 178 Poznámky
- 181 Edice
- 182 Literatura
- 188 Překlad
- 232 Komentář

**O tom, jak za doby papeže pána Řehoře IX. objevil
bratr Richard Velké Uhry**

- 261 Úvod
- 265 Poznámky
- 267 Edice
- 267 Literatura
- 269 Překlad
- 274 Komentář

Epistola mistra Rogeria

- 281 Úvod
- 283 Poznámky
- 284 Edice
- 284 Literatura
- 286 Překlad
- 298 Komentář

Děje Uhrů Šimona z Kéry

- 304 Úvod
- 307 Poznámky
- 309 Edice
- 309 Literatura
- 312 Překlad
- 327 Komentář

Vídeňská obrázková kronika

- 340 Úvod
- 346 Poznámky
- 348 Edice
- 348 Literatura
- 351 Překlad
- 363 Komentář

373 Ediční poznámka

374 Seznam vyobrazení

375 Věštrový rejstřík historických osob, míst a reálií

Fenomén J. V. Stalina

VÝBER Z NOVINOVÝCH ČLÁNKOV

OBSAH

Alexander Bovin Vodcovia a masy	5
Čingiz Ajtmatov Podkopávají sa základy?	10
Jarij Borisov Človek a symbol	20
Alexej Chorev Keď čítame o Stalinovi	36
Alexej Mercalov Mýtus o veľkom stratégovi	47
Dmitrij Volkogenov Fenomén J. V. Stalina	53

Vydavateľstvo Tlačovej agentúry Novosti
Moskva 1989

19

KONFERENCJE KSSS

Gavril POPOV

KAM
SMERUJE
PRESTAVBA

POLEMICKI BOZVANI
Z JEDNACIH SALO

Nikoli bezdůvodně se říká, že vše je vidět v celé velikosti teprve z odstupu. Z tohoto pohledu budou příprava a jednání 19. všesvazové stranické konference a její rezoluce ještě ne-jednou předmětem rozborů. Již dnes bych se však chtěl zamyslet nad touto nesporně významnou událostí našich dnů. Na konferenci toho bylo nemálo řečeno „jménem...“ a „z pověření...“. Já bych zde však chtěl vyložit své osobní názory: vždyť i přestavba může zvítězit pouze v tom případě, stane-li se osobní věcí každého sovětského člověka...

TISK POD PALBOU KRITIKY

Nepamatuji se, zda to zaznělo v některém z diskusních vystoupení na konferenci či jsem to slyšel v rozhovoru o přestávce: „Chceš-li vyvolat v sále potlesk, kritizuj ve svém příspěvku z tribuny konference noviny.“

To platí v ekonomice, ve vědě, v družstevnictví, v kultuře, platí to i v případě tisku. Nechtí je hodně konkurujících si novin a časopisů a nechtí lid, který si je bude předplácet či je odmítat, je nejvyšším soudcem. Dát této soutěži řád je třeba za pomoci zákona o glasnosti a tiskového zákona. To také bude skutečný socialistický pluralismus.

Otázka novin a hromadných sdělovacích prostředků vůbec je jednou z ústředních otázek přestavby.

Tisk dnes představuje i onu všeobecnou kontrolu, ve které Vladimír Iljič Lenin viděl jednu z hlavních záruk před nebezpečími vyplývajícími ze systému jedné politické strany, bez frakční strany, před nebezpečími byrokratického odtržení lidu od moci a strany od třídy. A proto ten, kdo chce čtenářům, lidu vzít právo hodnotit noviny, chce v konečném důsledku zbavit lid aktivní úlohy v přestavbě, omezit jeho úlohu na výkonné funkce a úlohu novin na nástroje přeměny lidí ve vykonavatele.

Náš tisk se skutečně teprve — tak jako my všichni — učí přestavbě. — nové doby někdy lehce přebírá právo kritizovat z starých časů právo neodpovídat za své materiály.

Mohlo ale tohle všechno samo o sobě tak naladit sál? Proč například tisk vzrušoval některé diskutující více, než situace v ekonomice či v ochraně životního prostředí?

Za prvé, právě v periodickém tisku jsme podle mého názoru nejvíce pokročili kupředu na cestě přestavby. Ve vztahu k ní je to jakýsi prubířský kámen, test celkového vztahu k přestavbě.

Za druhé, právě tisk, a ne situace v ekonomice, kultuře či ochraně životního prostředí sama o sobě, se stal reálným nebezpečím pro každého funkcionáře. V kteroukoli chvíli může předložit k veřejnému posouzení to, o čem by se nechtělo hovořit. Obecná hrozba, kterou přináší přestavba administrativně direktivnímu aparátu a jeho funkcionářům, získává v podobě obrozených novin a časopisů nikoli abstraktní, ale čistě osobní charakter.

Proto se tedy útočilo na všechny tisk. Všechny noviny a časopisy jsou nebezpečné, všechny je třeba „přitáhnout“. Současně všichni souhlasí s tím, že tisk se musí také od základu změnit v duchu přestavby. Otázka se tudíž omezovala na to, jak někteří delegáti chápou přestavbu tisku.

Žádné monopoly v tisku, o jejichž překonání se znepokojením hovořil Michail Gorbačov, tyto delegáty nevzrušují. Nevystupovali proti monopolu jako takovému, ale proti monopolu jim nepohodlnému a za zachování starého, jimi řízeného monopolu. Ne rozvinout skutečně demokratický, monopolu zbavený tisk, ale obnovit svou kontrolu, svůj monopol nad tiskem — to si přála většina přítomných v sále.

Hlavní boje jsou před námi, a proto konferencí schválenou rezoluci O glasnosti nepovažují za dostatečnou. Myslím, že neměl být odmítnut návrh volit šéfredaktory orgánů stranických organizací na příslušných stranických fórech. Tak tomu, mimochodem, u nás bylo dřívě, kdy sjezdy volily jak členy ÚV, tak i ústředního tiskového orgánu.

Jako ekonom vím, že monopol nelze zlomit administrativními nástroji. Administrativní opatření pouze nahrazují dřívější monopol. Monopol je rozbíjen soutěží a

JINDŘICH UHER/ ARGONAUTI Z MORAVY

Československý
spisovatel
Praha

OBSAH

Morava, země věrnosti a písní	
<i>předmluva Františka Kožíka</i>	15
Za zlatým rounem	17
Stavitelé sluncí /Otokar Březina/	21
Český skladatel z Moravy /Leoš Janáček/	34
Přes hranice času /Alfons Mucha/	81
Paleta barev vzňala se v plameni prudkém /Joža Úprka/	114
... a semeno dosud neuzrálo /Josef Uher/	145
Píseň o věčné touze /Josef Merhaut/	161
Libezná dlaň /Vilém Mrštík/	176
Synáček loupežníkův /Jiří Mahen/	185
Divčí píseň /Rudolf Těsnohlídek/	200
Píseň srdce nadšeného /Petr Kříčka/	215
Všichni už odešli /Josef Věromír Pleva/	227
Slunečný stát /Antonín a Linka Procházková/	249
Nenapsané kapitoly	255

MORAVA, ZEMĚ VĚRNOSTI A PÍSNÍ

Napsat předmluvu k této knize je pro mne radostí.

Prací, životem, konflikty i harmonickými akordy jsem dozrál k přesvědčení, že moravanství není jen zeměpisným ohraničením, ale že je určují jisté kmenové rysy a povahové vlastnosti; bylo by škoda, kdyby etický celek, který vytvářejí, se ztratil, už pro ten duchovní most, který tvoří mezi Čechami a Slovenskem.

Víme, co si moravský muzikant Leoš Janáček vytrpěl pro svůj domnělý a špatně pochopený „separatismus“, ale jako je dnes bezpečně prokázána moravská melodika v hudbě, tak můžeme najít její obdobu v lyrice a v literatuře vůbec, snad i ve výtvarnictví, a především v složení lidské podstaty, již tvoří chápání, cít a soucit, vůle, míra upřímnosti a družnosti, schopnost k lásce a pohostinství.

Jindřich Uher to cítí asi podobně, že si vybral pro svou novou knihu muže a ženy z moravského prostředí, kteří jsou mu „příkladem velkých a čistých osobností“. Už ve svých dřívějších sbírkách fejetonů prokázal smysl pro bystrý postřeh, neúnavnou čílost a pohotovost v hledání zajímavých námětů, svědomitost, aby jiskra krásy, kterou zahlédl, nezhasla a nezapadla. Zachránil tak pro budoucnost mnoho krásných chvil, událostí, setkání. Nemáme v literatuře nikoho, komu by stálo za to jet, vidět, zapsat. Tentokrát si dal ještě vyšší úkol: zvolil si řadu přitažlivých postav, za nimiž se vydal do minulosti, do tvůrčí oblasti, ale také do soukromých stěn.

Jsou to většinou osobnosti obecně známé, ale — jak zjistíme — vlastně nepoznané, a Uher dovedl vynajít jejich duchovní atmosféru, objevit příčiny a souvislosti, najít citové zázemí, spojit život s uměním a přiblížil nám tak důvěrným, ale vždy taktním

Sigrid
Undsetová
JARO

Hledání smyslu lásky — tak bychom mohli ve zkratce vyjádřit děj tohoto románu, poprvé vydaného roku 1914 a představujícího vrchol prvního období činnosti velké norské spisovatelky, laureátky Nobelovy ceny za rok 1928. V této etapě zobrazila v řadě próz ze současnosti citovou a morální problematiku vzdělané ženy počátku našeho století. O pravou podobu lásky a tím i o své životní štěstí zápolí Torkild Christiansen, jeho milovaná Rosa Wegnerová, bratr Aksel, sestra Doris i ostatní četné postavy, obklopující tyto protagonisty. Během tohoto zápasu umdlévají, klesají i dosahují dočasných vítězství — vnitřně hořknou, pustnou nebo naopak se obohacují, podle toho, jakým mravním obsahem dokážou onen základní lidský cit naplnit. V diskusích, které spolu vedou, Undsetová se vyrovnává s emancipačními názory, šířícími se Evropou před první světovou válkou, i s dalšími liberálními životními postoji; v konfrontaci s nimi klade nejvýše hluboký, strhující a přece odpovědný vztah dvou lidí.

Román Undsetové vyniká barvitým líčením drsné severské krajiny a mistrovstvím psychologické analýzy, a to nejen mentality ženské, ale i mužské. Poučený čtenář postřehne, jak se tu jeho autorka již blíží k tvůrčímu vzrmachu, jenž přinesl své plody v Kristině Vavřincové a Olavu Audunssønovi — dílech, která jí zajistila nesmrtelnost.

Přeložila Božena Kollnová-Ehrmannová
Typografie Miloslav Fulín
Stran 256. Cena výtisku 24 Kčs

NAKLADATELSTVÍ VYŠEHRAD
Praha 2, Karlovo náměstí 5

POÉZIA

„Premúdra Panna, jedná zo zástupu,
čo s plnou lampou čakala na Ženícha“

„Prečirná Panna, v tvorstve nemáš
páru.“

„Prejasná Panna, oporný bod duši,
nad vlnobitím neomýtná hviezda,
na Teba úsne spolieha sa plavec.“

„Ó, šťastný deň, keď vyjdem zo ža-
lára zeme a zhoďím ľahký obal
tela sta osušenú, ľahkú, státnu su-
bu.“

Petrarca.

SCENET

Raz pochopíš, že bolesť je aj sladká,
kto s pokorou ju prijíma.
Tak naučila ma dlho chorá matka
a táto mŕdrosť matkina

mi zostala jak dar, keď prídu kríže
a učím sa ich znášať bez zloby.
Hej, ja som to dostal s rodnej chyže
a iba toto dušu ozdobi

pred našim Pánom, ktorý vidí
tvoje trápenie i žiaľ,
Veď si len všimni, že i invalidi i

žobrák, ktorý pri chrámových dverách
otrčal dľaň, že žitie miloval,
lebo troje je hlavné: Nádej, Láska a Viera.

K.M.

TAK PEKNE BOLO

Sviatočne bolo u nás doma,
keď sme sa k tebe pýtali...
Nie jednou rukou, ale dvoma
sme sa ťa, Matka, chytali.

Nás nezronili ujmy, straty
a nádej, čo nám unikla:
cítilli sme sa pribohatí,
že si si u nás navykla.

Modlitby, spevy k tvojmu kreslu
nám vyrážali z podstaty,
nepoznali sme myseľ skleslú
a zaboli sme ustatí.

Dnes suchá hmota pije zraky
a podbrýza nám životy...
Aby sme zasa boli takí,
ducha nám vyman' spod hmoty.

PRIADKA

A iný prípad, vtípne milý,
tiež zvečnil Božiu Matku:
maliari nám ju zachytili
pri wrtkom kolovrátku.

Ako sa zručne jej niť hladká
ovíja na vreteno!...
Nie nadarmo ju zdobí meno:
Osudov ľudských priadka.

V práci jej chutí horší údel
a so záľubou berie
práve tú strapatejšiu kúdeľ
bohatú na pazderie.

Hej, trlice sa zmysly ľaknú,
keď trepáčka nás chytí,
no človek celý v tomto čítí
má podobat' sa vláknu.

Ježiško prstom na niť hrnká
a tešia ho tie zvuky...
Som tu - stá na podalinky trnka
a nepadnem jej z ruky.

KLEBKO

Dostal som obraz na pamiatku.
Div, že ma neokúzlil.
Prvý raz vidím Božiu Matku,
jak rozmotáva uzly.

Nepustím o tom chýry všade,
aby sa zhomu vyhlo:
každého čosi cestou stihle
a čaká na poradie.

Nuž radujme sa!... Je to šťastie,
že takú Matku máme,
čo zasiahne, keď kľbko rastie,
a na ňom uzly samé. —

Narába nimi hravo, milo
a nevie trhať trpko.
Tianem jej do rúk veľké kľbko,
čo sa mi zauzľilo.

Je na ňom uzlov mnoho, mnoho,
a starmí, tvrdnú časom...
- Matička, nože chyt' sa toho:
tým kľbkom uzlov - ja som.

ZEMPLÍNSKE PŮTE

Plecniak je pre nás. Pre náš osud horký.
S ním pripušt' aj nás ku alovu!
Podať nám ruku cez dol, cez pahorky
až ku Chlmcu a k Lupkovu.

Vy viete, čo sa všetko na púť nesie
a jak sa hľadí nad hlavu:
bál som sa, že sa na mňa nebe zvezie
s najladšou vrstvou obsahu.

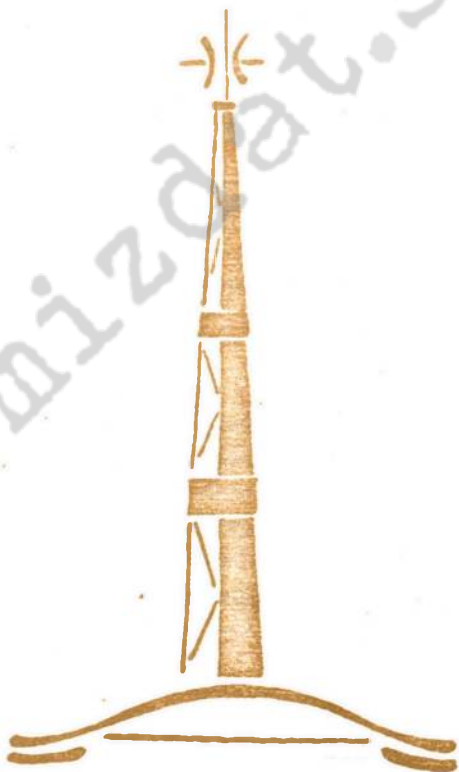
Videl som šťastie v očiach kajúcnika.
V mladických tiež sa zračilo:
kupoval veľké srdce z medovníka,
že sotva okno stačilo.

Mňa ohrejú aj pri zmrznutom rove
tie teplé echá z mladosti,
keď horkosti som vylial v Klokočove
a načerpal si radosti.

/G.Z./

SPRÁVY

Ľbor katolíckej duchovnej
univerzity Karola Eberharda v Tübingene
ude tu je

dosložitnému pánovi Karolovi Štefánovi,
ktorý viere bratov nia je vládcom, ale
iek radosťou, pomocníkom + putáčk i
ro väzení, živým slovom i s vami-
mi opísmi celú teológiu prenikol
princípom lásky a stal sa príkladom
stačlu (4P5,9)

hodnosť čestného doktora teológie

+ Tübingene

pod vätkou pečatou tejto univerzity
dňa 20. októbra r. 1988

Wolfgang gróf Vitkum

v zast. rektora

Herbert Greinager

dekan

Stále zreteľnejšie politické a hospodárske zmeny u našich najbližších susedov - ZSSR, Maďarsko, Poľsko - vyvolávajú zvýšený záujem o riešenie a vývoj náboženských problémov. Pretože v našich oznamovacích prostriedkoch uvedený typ správ ide cez hrubý, miestami nepriepustný filter, potrebné je aspoň heslovite oboznámiť čitateľov s najdôležitejšími momentami, dotýkajúcimi sa " prestavby " vo vzťahu k náboženstvu. Zdá sa, že demokratizácia spoločenských pomerov nutne vytvára a zväčšuje priestor pre praktizovanie náboženstva a naopak priznanie náboženských práv sa stáva nevyhnutným predpokladom pre spravodlivý sociálny, kultúrny a politický pokrok.

Maďarsko

Maďarský biskup o náboženskej situácii v ČSSR

Maďarský biskup Endre Gyulay zo Szegedczandu vyčítal ka. úradom, že šliapu po náboženskej slobode. V rozhovore s Kat - Pressom poukázal na to, že veľká väčšina diecéz je už desiatročia bez biskupov, za čo sú zodpovedné čs. úrady. Okrem toho uviedol, že činnosť cirkvi je veľmi obmedzovaná a cirkev je vytlačovaná z početných oblastí verejného života, ČSSR nie je ešte zjavne tak ďaleko, aby brala vážne " Záverečné akty helsínskej konferencie " a " Dokument ", podpísaný vo Viedni v januári tohto roku.

Bohoslužby v nemocniciach

Na psychiatrických klinikách v Budapešti môžu byť pre pacientov slúžené bohoslužby pre katolíkov, protestantov a židov. Podľa oznámenia vedúceho týchto liečební sú bohoslužby zo strany pacientov veľmi žiadané. V ostrihomskej nemocnici sa konajú bohoslužby už niekoľko týždňov. Zástupca úradu pre cirkevné záležitosti povedal, že zavedenie bohoslužieb v nemocniciach závisí teraz iba na dohode jednotlivých cirkví s jednotlivými liečebnými ústavmi.

Žiadosť o revíziu zákona o interrupcii

Maďarský vládný tlačový orgán Magyar Hírlap uverejnil 6. marca korešpondenciu medzi maďarským prímasom kardinálom Lászlom Páskalom v Ostrihome a predsedom vlády M. Kémethom k otázke umelého prerušenia tehotenstva. Kardinál Páskai žiadal

vládu o revíziu príslušného zákona. Podľa kardinála, nesmú byť lekári, ktorí pre svoj kresťanský názor odmietnu takýto zákrok previesť, nijako šikanovaní. Kardinál Paskai sa vo svojom dopise vyslovuje proti voľnému rozširovaniu pornografických spisov a žiada vládu o zásadnú politiku v prospech rodiny. Ministerský predseda Kémeth zdôrazňuje vo svojej odpovedi, že ani jeho vláda nepodporuje prerušenie tehotenstva. Hovorí však, že je to základné ľudské právo, ktoré nehodlá štát nijako obmedzovať. Lekári však majú právo na slobodu svedomia a môžu sa preto voľne rozhodnúť, či zákrok prevedú alebo nie.

ZSSR

Nové cirkevné zákony v ZSSR

Nový sovietsky zákon, návrh ktorého bol doručený na posúdenie predstaviteľom rozličných náboženských spoločností, mal by rozšíriť priestor pre slobodnejšie pôsobenie jednotlivých cirkví a náboženských spoločností v Sovietskom zväze. V tomto návrhu sa zaručuje sloboda šírenia náboženského a ateistického svetového názoru, možnosť šírenia náboženskej literatúry, ako aj možnosť výchovy detí v súlade s osobným presvedčením. Cirkvám sa má povoliť sociálno - charitatívna činnosť, ako aj vyučovanie náboženstva mládeže. Musí sa však rešpektovať sloboda účastníkov a vyučovanie sa smie konať iba v cirkevných budovách.

Podľa zákona by mali mať cirkevné spoločenstvá status právnej osoby. Tienistou stránkou návrhu je úplné zabudnutie na existenciu ukrajinskej katolíckej cirkvi. Okrem toho sa pripravuje aj zákon všeobecnej slobody svedomia, ktorý by mal byť východiskom úplne nového zákonodárstva o náboženstve.

Podľa britského východného ústavu Easten College sa vo všetkých spoločenských vrstvách vedú diskusie o rozličných aspektoch slobody svedomia. Sovietsky právnický odborník Jurij Rosenbaum sa údajne vyslovil, že je už načase, aby sa skončilo s obmedzovaním činností náboženských spoločenstiev. Majú mať plné právo zúčastniť sa na verejnom živote a vyjadriť svoje záujmy aj na verejnosti.

Spory ukrajinských katolíkov s pravoslávymi

Aj napriek prestavbe pretrváva tlak na ukrajinskú katolícku cirkev, ktorá zatiaľ pôsobí v podzemí. Situácie sa dokonca zhor-

žuje, lebo štát sa snaží vyprovokovať spory medzi pravoslávnyimi a katolíckymi, pričom uprednostňuje pravoslávie. Ukrajinský člen helsinského výboru Nikolaj Muratov, sa v exilovom časopise "Ruskaja mysl", vychádzajúcom v Paríži, vyslovil, že v minulom roku sa vytvorilo vyše sto pravoslávnych fár v tých krajoch, kde žijú kompaktné masy ukrajinských katolíkov. Okrem toho, úrady vyvíjajú na katolíkov tlak, aby vstúpili do pravoslávnej cirkvi. Pravoslávne fary utvorili dokonca aj v katolíckych pútnických miestach Zarvanica a Grušev.

Vrátenie kultových budov veriacim

Sovietske úrady vrátili pravoslávnej cirkvi novogorodnický kláštor v Kolome. Majú sa v ňom znovu usadiť mnísi a založiť seminár na výchovu kňazského dorastu. Kláštor, ktorý patrí do moskovského biskupstva a pochádza z I. pol. XII. storočia, sa má dôkladne renovovať.

Biskup Julijonas Stepanovičius, apoštolský administrátor arcidiecézy Vilnius nanovo posvätil 2. 2. 1989 vilenskú katedrálu sv. Stanislava, v ktorej bola roky obrazáreň.

Na sviatok sv. Kazimíra bol na žiadosť veriacich znovu vrátený a posvätený kostol sv. Kazimíra, v ktorom bolo roky múzeum ateizmu. Za obrovskej účasti veriacich boli do katedrály prinesené zostatky sv. Kazimíra. Relikvie boli po tom, čo bola táto katedrála v r. 1954 zabavená, deponovaná v inom kostole hlavného mesta.

Náboženská situácia v nemocniciach

V sovietskych nemocniciach je teraz povolená aj duchovná správa. Časopis Ogoňok oznámil, že podľa vyjadrenia ministerstva zdravotníctva, môžu veriaci chodiť do nemocníc a starať sa tam o pacientov. Cirkvi podávali o toto dovoľenie početné žiadosti. V blízkosti Moskvy baptistické obce už začali s prácou v nemocniciach.

Kandidatúry predstaviteľov pravoslávnej cirkvi

Prvkrát v histórii krajiny vo voľbách do "Najvyššieho sovietu ZSSR kandidovali na poslancov predstavitelia ruskej pravoslávnej cirkvi.

Patriarchu moskovského a celej Rusi Pimena, navrhli za kandi-

dáta na ľudového poslanca účastníci plenárneho zasadnutia " Sovietskeho výboru obrancov mieru ". V rozhovore pre Literatúrnú gazetu patriarcha Pimen zdôraznil, že tento návrh považuje za potvrdenie významu vlasteneckej a mierotvornej služby ruskej pravoslávnej cirkvi. Najvyšší predstaviteľ ruského pravoslávia uviedol, že politická reforma, demokratizácia a verejná informovanosť sa uskutočňuje v záujme všetkého ľudu.

Metropolitu Alexija navrhol za kandidáta " Celosväzový fond milosrdenstva a zárovia ".

Alexij je odhodlaný využiť svoje poslanske miesto na ochranu zákonných práv organizácií poskytovať ľudom pomoc. Paradox je, že dosiaľ platí šesťdesiat rokov starý zákon, ktorý cirkvi zakazuje, aby sa zaoberala dobročinnosťou v štátnych inštitúciách - nemocniciach a domovoch dôchodcov.

Alexij v rozhovore uviedol : " Obracajú sa na nás rodičia, ktorí chcú, aby sme im pomohli vštepiť deťom mravné zásady ".

" Pokiaľ to nové zákony dovoľia, ochotní sme vyjsť im v ústrety. Tu nie je rozpor: škola poskytne budovy a cirkev mravnú výchovu. Bez morálky sa dnes nedá vyriešiť jediný problém, včítane ekologických problémov. Nestačí len dúfať vo vytvorenie ideálneho ekonomického mechanizmu, veď do pohybu ho bude uvádzať zasa človek ".

Morálne ozdravenie spoločnosti

Milosrdenstvo. Toto slovo, ktoré z ruského jazyka už skoro zmizlo, sa znovu našlo. V mnohých sovietskych mestách začali vznikáť skupiny na pomoc starým ľuďom a chorým, v ktorých aktívne pôsobia ľudia najrôznejšieho veku a rôznych sociálnych skupín. Najväčšou dnešnou bolesťou sú vojaci ranení v Afganistane, z ktorých sa stali invalidi. Novinári z tlačovej agentúry APN založili skupinu milosrdenstva, ktorá prevzala patronát nad nemocnicou blízko Moskvy. V APN zorganizovali zbierku, nemocničnú knižnicu doplnili darovanými knihami, pravidelne poskytujú službu, z vlastných prostriedkov kupujú zeleninu a ovocie a pre ranených organizujú besedy a prednášky.

Stretnutie Ján Pavol II. - Michail Gorbačov ?

Generálny tajomník talianskej komunistickej strany Achille Occhetto po svojom rozhovore s Michailom Gorbačovom, na tlačovej konferencii 28. 2. 89 v Moskve povedal, že Gorbačov je ochotný

pri svojej návšteve Talianska v novembri tohto roku, stretnúť sa s Jánom Pavlom II. Vatikán už skôr vyhlásil, že Ján Pavol II. je ochotný prijať Gorbačova na zvláštnej audiencii, ak bude zo strany ZSSR prejavенý záujem. Poľský prímás kardinál Josef Glemb medzitým povedal, že také stretnutie bude veľmi užitočné.

Správy zo ZSSR v skratke

-Šéf sovietskeho Úradu pre náboženské záležitosti Konštantín Charcev v interviu pre časopis " Náuka i religia " uviedol, že počet krtov v ruskej pravoslávnej cirkvi stúpol z 10 000 v r. 1966 na 1 200 000 v r. 1986. Podľa údajov, ktoré má k dispozícii, potrebné je označiť asi 20 % sovietskeho obyvateľstva za veriacich ľudí.

-Katolícka cirkev v Lotyšsku dostala úradný súhlas na obnovenie časopisu " Katolu Dzeive " / Katolícky život /, ktorý bol zakázaný r. 1940. Časopis bude vychádzať v náklade 30 000 exemplárov. Šéfredaktorom je Wilhelm Nukss, pomocný biskup Rigy.

-Štúdium sv. Písma bolo zaradené na stredných školách v Rige do učebných osnov ako nepovinný predmet.

-Podľa informácií " Sovietskej Rossiji ", pošta v ZSSR vydala poštovú známku s motívom Matky Božej s Dieťaťom. Príjem z predaja známky je určený pre obeť zemetrasenia v Arménsku.

-Pápež Ján Pavol II. poslal pri príležitosti 50. výročia kňazstva kardinálovi Miroslavovi Ljubačivskému, Ľvovskému arcibiskupovi, blahoprajný list. Jubilant prijal sviatosť kňazstva z rúk arcib. Čeptického vo Lvove 21. septembra 1938.

Ďalšie správy z náboženského sveta

Opera o svätom Maximiliánovi

Pri príležitosti premiery novej opery Dominika Probstu " Maximilián Kolbe ", známy francúzsky spisovateľ rumunského pôvodu Eugène Jonescu, ktorý k opere napísal libreto povedal : " Žijeme vo svete, v ktorom kultúra a oznamovacie prostriedky venujú mnoho priestoru teroristom a politikom, v spoločnosti, v ktorej sa vydávajú miliardy na kopanie do lopty. Zúfalým ľuďom nášho sveta bolo potrebné pripomenúť a to je zmyslom opery " Maximilián Kolbe " , že milosrdná láska a svätosť existujú, a v Maximiliánovi sú prítomné v najvyššej miere " .

Kostol sv. Maximiliána

V Osvienčime bol posvätený kostol sv. Maximiliánovi Kolbemu, ktorý v tomto koncentračnom tábore zomrel r.1941 mučeníckou smrťou. Svätene vykonal v októbri minulého roku krakovský arcibiskup Pr. Macharski.

Prieskum " manželstiev na skúšku "

Spoločný " Život na skúšku " nevedie neskôr k pevnejšiemu manželstvu, naopak. Pravdepodobnosť rozvodu v prvých 10-tich rokoch manželstva je u dvojíc, ktoré predtým žili bez oddacieho listu dvakrát vyššia, ako u dvojíc, ktoré žili do sobáša oddelene. Je to výsledok dlhodobej štúdie, ktorú previedli americkí sociológovia L. Bumpava a J. Sweet na univerzite Wisconsin v Madisone. Vysoká rozvodovosť, podľa sociológov, vyplýva z nepatrnej záväznosti nemanželského životného spoločenstva.

" Partneri nemajú na seba vzájomne nijaký nárok ". To nie je dobrá príprava na prekonávanie manželských kríz. Vedci ďalej zistili, že 20 % všetkých manželstiev bez oddacieho listu sa rozvádza v I. roku, 25 % v tejto dobe predstavuje skupinu, predstavujúcu pred oddávajúceho úradníka, prípadne pred oltár a 55 % žijú ďalej spolu.

Sexuálna výchova na školách v Anglicku

Katolícka biskupská konferencia Anglicka a Walesu vydala videofilm k sexuálnej výchove na školách. Pod názvom " Čas pre objatie " sa uvádza príbeh dvoch mladých ľudí, ktorí sa do seba zamilovali. Zmienuje sa aj o prípade AIDS. Biskupi chcú filmom ponúknuť alternatívu k filmu o sexuálnej výchove, vydanom ministerstvom výchovy. Tento podľa episkopátu málo prílieha k mravným a etickým hodnotám.

Nové vzťahy medzi katolíckou a koptickou cirkvou

Medzi rímsko - katolíckou a koptickou cirkvou sa rysuje zblíženie. Patriarcha Šendal III. vyhlásil, že medzi katolíckmi a koptami v učení o Ježišovi Kristovi viac nejestvujú žiadne kontraverzie. Patriarcha sa usiluje o to, aby sa dohody medzi teológmi na oboch stranách aj oficiálne uznali. Tak katolíci, ako aj kopti musia vziať na vedomie, že tá istá viera sa môže vyjadriť v rozličných rečiach a tradíciách rozličným spôsobom.

Čo sa zdá rozporné, je iba dôkazom toho, že tajomstvo viery je vo svojej podstate nevysloviteľné a nepochopiteľné. Tento názor sa musí pomaly udomáčniť v cirkvách s rozličnými teologickými, duchovnými a kultúrnymi tradíciami. Lebo len tak je možné dosiahnuť jednotu medzi veriacimi a cirkvami.

Hotel na brehu rieky Jordán

Izraelské ministerstvo turistiky využilo túžbu mnohých pútnikov dať sa pokrstiť v rieke Jordán. Na brehu postavili luxusný hotel, z ktorého vedie schodište priamo do rieky. Každoročne sem prichádza veľa turistov, ktorí sa doma pripravili ku vstupu do cirkvi a chcú prijať krst tam, kde Ján Krstiteľ pokrstil Pána Ježiša.

Reforma vatikánskej kúrie

Podľa apoštolskej konštitúcie "Pastor bonus", 1. marca tohto roku vstúpila do platnosti reforma vatikánskej kúrie, ktorú na základe uznesení 2. vatikánskeho koncilu začal Pavol VI. a ktorú týmto dekrétom zakončil Ján Pavol II.

Rímsku kúriu tvoria : Štátny sekretariát, deväť kongregácií, tri súdne tribunály, dvanásť rád a tri kancelárie.

Štátny sekretariát sa teraz delí na dve sekcie :

- sekcia pre všeobecné záležitosti
- sekcia pre vzťahy k ostatným štátom, čo je bývalé tzv. ministerstvo zahraničia

Kongregácie sú tieto :

- Kongregácia viery
- Kongregácia pre východné cirkvi
- Kongregácia pre bohoslužby a sviatosti
- Kongregácia pre svätorečenie
- Kongregácia pre biskupov
- Kongregácia pre evanjelizáciu národov
- Kongregácia pre klérus
- Kongregácia pre inštitúty života zasväteného Bohu a pre spoločenstvo apoštolského života
- Kongregácia pre apoštolské vzdelávanie

Medzi pápežskými radami zaujíma prvé miesto Rada pre laikov,

potom je to Rada k podpore jednoty medzi kresťanmi, ustanovená namiesto niekedajšieho Sekretariátu pre jednotu kresťanov.

Ďalej nasledujú : Rada pre rodinu, Rada pre spravodlivosť a mier, Rada Cor-unum, Rada pre utečencov, Rada pre interpretáciu textov zákona, Rada pre dialóg medzi rôznymi vyznaniami, Rada pre dialóg s neveriacimi, Rada pre kultúru a Rada pre komunikačné prostriedky.

Súdne dvory sú : - Apoštolská penitenciária
- Najvyšší súdny dvor apoštolskej signatúry
- súd Rímskej roty

Ako kancelárie sú označené : - Apoštolská komora
- Správa majetkov sv. stolca
- Prefektúra hospodárstva

Medzi inštitúcie, ktoré súvisia so sv. stolicou patrí :

- Vatikánsky archív
- Vatikánska knižnica
- Pápežské akadémie
- list Osservatore Romano
- rádio Vatikán
- Pápežský dobročinný úrad a ďalšie

ČSSR

List kard. Tomáška k zachovávanju ľudských práv v ČSSR

Kardínál Fr. Tomášek poslal predsedovi výboru čs. verejnosti pre ľudské práva a humanitórnu spoluprácu prof. Dr. Zdenkovi Dienstbierovi list, v ktorom žiada, aby sa táto organizácia postavila za okamžité prepustenie Václava Havla a ďalších internovaných bojovníkov za ľudské práva, ktorí boli zatknutí v súvislosti s pokojným spomienkovým zhromaždením pri príležitosti 20. výročia smrti Jána Palacha.

" Postup polície proti demonštrantom znamená porušenie ľudských práv a je príkladom nezachovávanja našich zákonov ", píše otec kardínál; list podpísal ako viceprezident zakázanej Spoločnosti pre ľudské práva. List ďalej podpísal prezident tejto spoločnosti Milan Machovec a jej tajomník Emil Ludvík. Signatári tohto listu zároveň apelujú na výbor pre ľudské práva, aby protestoval proti prenasledovaniu občanov s iným politickým

zmýšľaním a proti šikanovaniu tých občanov, ktorí v súlade s ústavou uplatňujú svoje práva.

Kardinál Tomášek o situácii v ČSSR

Kardinál Tomášek poskytol intervev talianskemu katolíckemu mesačníku Jesus. V tomto rozhovore poukázal na to, že Gorbačovova politika otvorenosti je v Československu stále stranou hrdúsená. - tak aj cirkev je ešte stále nútená pracovať tajne. Kardinál Tomášek zároveň povedal, že skladá veľké nádeje do mladých členov strany, ktorí majú inú mentalitu. Sú otvorení, citliví a realistickí. Doterajšia vláda nemá dôveru ľudí, a preto musí byť vymenená. Zatiaľ, čo starí funkcionári strany sa k 31. požiadavkám petície moravských katolíkov postavili všetci záporne, ukazujú mladší členovia strany viac pochopenia, a sú ochotní dovoliť slobodu náboženstva a dať cirkvi viac voľného priestoru pre jej činnosť. Je treba mať trpezlivosť, až sa konečne títo mladí dostanú na rozhodujúce miesta. Zatiaľ je ešte zima, ale nová jar určite príde.

Na adresu združenia Pacem in terris povedal Otec kardinál, že nehrá žiadnu úlohu a pretrváva len z vôle strany a vlády. Mladí kňazi odmietajú do PIT vstupovať. Zo starších kňazov v Čechách a na Morave je len 15 % jeho členmi a to preto, že sa domnievajú, že budú mať menej ťažkostí pri plnení si svojich kňazských povinností. Možnosti štúdia v oboch seminároch sú pre numerus clausus aj naďalej obmedzené. Napriek tomu početní mladí ľudia študujú súkromne.

Otec kardinál vyjadril radosť z toho, že niektoré ženské rehole môžu od 1. septembra minulého roku prijímať novicky a pôsobiť verejne. Pripomenul však tiež, že táto radosť nie je úplná, lebo aj tu rehoľné sestry podliehajú štátom kontrolovanej charite a smú pracovať v ústavoch pre dôchodcov a telesne, či duševne postihnutých, nie však v nemocniciach ako bolo tomu predtým. Kontemplatívne rehole sú naďalej zakázané.

Stretnutie kardinála Tomáška s rehoľnými spoločenstvami

Podľa oznámenia medzinárodnej pomocnej organizácie " Cirkev v tiesni ", sa kardinál Fr. Tomášek nedávno zišiel s predstavi-

težmi reholí v Čechách a na Morave. lie sú, ako je u nás známe, od r. 1950 zakázané. Stretnutia sa okrem iných zúčastnili aj predstavitelia dominikánov, františkánov, jezuitov, premonštrátov, saleziánov a redemptoristov, t.j. tých, ktoré boli najviac prenasledované a z ktorých všetci vtedajší predstavitelia boli v monster-procesoch odsúdení k ťažkým trestom. Pri bohoslužbách si všetci obliekli svoje rehoľné rúcha, po prvýkrát od r. 1950 a od krátkej medzihry počas pražskej jari.

Kardínal Tomášek ich pri tejto príležitosti vyzval, aby teraz v cirkevných priestoroch vždycky obliekali svoje habitý, lebo toto viditeľné znamenie spoločenstva vo viere môže pomáhať budiť záujem mládeže o rehoľný život. Mládež zakotvená vo viere je jedinou zárukou ďalšej existencie reholí v Československu. Prítomní predstavitelia reholí sa obrátili na kardínala Tomáška s prosbou, aby sa aj naďalej zasadzoval o znovupovolenie reholí v Československu.

Návšteva kardínala Lustigera v ČSSR

Na pozvanie kardínala Tomáška navštívil Prahu parížsky arcibiskup, kardínal J.M.Lustiger. 2. apríla t.r. ceľetrovali obaja kardínali svätú omšu v katedrále sv. Víta. Počas svojho dvojdnového pobytu sa kardínal Lustiger stretol s viacerými cirkevnými činiteľmi a podrobne sa informoval o situácii cirkvi u nás.

Vo svojom prejave označil kardínal Lustiger náboženskú slobodu za najväčšiu zo slobôd. Lebo sloboda modliť sa k Bohu, stojí nad všetkými ostatnými. Predpokladom dosiahnutia všetkých ľudských práv, podľa kardínala Lustigera, je predovšetkým odvaha. Povzbudil prítomných, aby túto odvahu nestrácali.

Po svojom návrate do Paríža povedal kardínal Lustiger novinarom, že v ČSSR možno pozorovať jasné znaky vzrastania záujmu o náboženstvo a rast náboženských síl. Rovnako ako aj v iných krajoch východnej Európy, vkladajú československí občania nádej na obnovenie slobody a ľudských práv predovšetkým v cirkvi.

Žiadosť o povolenie opravy kláštora v Brěvnove

Benediktíni z nemecky hovoriacich krajín sa usilujú o povolenie znovuožtorenia benediktínskych mužských kláštorev v ČSSR.

Podľa oznámenia opáta rakúskeho kláštora Getweig, Z. Lashoffera, ktorý viedol tzv. Salzburgskú konferenciu opátov, odpovedali všetky čl. úrady k doterajšej žiadosti záporne.

Konferencia sa rozhodla aj naďalej podporovať kláštory v NDR, Poľsku a Maďarsku. Finančná podpora bude udelená benediktínskemu kláštoru v NDR a maďarským benediktínom má prispieť pri stavbe nového gymnázia v Miškolci.

Treba pripomenúť, že už v auguste minulého roku sa kardinál Tomášek obrátil na predsedu vlády Adamca s návrhom, aby pri príležitosti tisícročia založenia prvého kláštora v Čechách v Prahe v Brévnove, ktoré sa bude sláviť v celom svete, bol tento areál, stojaci v dezolátnom stave, opäť vrátený do užívania cirkvi. Otec kardinál ponúkol tiež finančnú pomoc na asanáciu tohto kultúrno-významného objektu. Vo svojom liste pripomenul komplex Danilovského kláštora v Moskve, ktorý bol urýchlene obnovený, aby mohol byť odovzdaný ruskej pravoslávnej cirkvi k oslave jej milénia.

Nie je dosiaľ známe, že by otec kardinál dostal nejakú odpoveď z vládnych miest.

Návšteva kard. Jozefa Tomku v rodnom kraji

V dňoch 13. 3. až 24. 3. navštívil prefekt Kongregácie pre oblasovanie evanjelia, slovenský kardinál Jozef Tomko, Slovensko. Bezprostredným dôvodom neočakávaného príchodu bolo vážne ochorenie jeho 84 ročnej matky. Bez ohlásenia, bez príprav, najprv kardinál navštívil bratislavský seminár, kde krátko hovoril s predstavenými a časťou seminaristov. Na východnom Slovensku, okrem rodného Udavského, okr. Humenné, navštívil Humenné, Vranov a nakoniec Košice. Východné Slovensko všade s nadšením pozdravovalo svojho rodáka. Najviac na Zelený štvrtok 23. 3. 89 v Košiciach v Dóme sv. Alžbety, kde bolo v katedrále a v jej blízkosti prítomných asi 15 000 ľudí. Po príchode do Bratislavy sa stretol s ministrom kultúry Koyšom a zástupcom pre veci cirkevné pri MK Máčovským. Následne sa zišiel s biskupom J. Sokolom v seminári a na noc odišiel do arcibiskupského paláca v Trnave. V piatok ráno kard. Tomko pozval do Trnavy biskupa J. Korca, kde sa spolu s biskupom J. Sokolom stretli v trojici. V ten istý deň dopoludnia odcestoval autom do Viedne a odtiaľ lietadlom do Ríma.

Vypadnutá strana zo štatistiky z č. 1/89

Land	Bevoikerungszahl	Anteil der Katholiken:	
		Zahl	Prozent
Niederlande	12455000	5093044	41 %
Norwegen	3753000	8040	0,2%
Osterreich	7290000	6611715	91 %
Polen	31698000	29500000	93 %
Portugal	9335000	9138878	98 %
Rumanien	19143000	1140000*	6 %
Schweden	7808000	44927	0,6%
Schweiz (mit Liechtenstein)	6019000	2494462	41 %
Spanien	31871000	31686663	99 %
Tschechoslowakei	14240000	?	
Ungarn	10179000	6275518	62 %
USSR	233105000	?	

J Martin

